

Ο ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΤΟΥ ΕΠΙΣΗΜΟΥ ΔΕΛΤΙΟΥ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ»

ΕΤΟΣ ΜΒ'

ΙΩ. ΓΕΝΝΑΔΙΟΥ 14 - 115 21 ΑΘΗΝΑΙ - ΤΗΛ. 72.18.308

1 - 15 ΙΟΥΛΙΟΥ 1993

ΑΡΙΘ. 11

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Εὐαγ. Δ. **Θεοδώρου**, Ἡ ὁσία Μακρίνα. - Ἐπισκ. Ἀχελώου **Εὐθυμίου**, Ἡ ἐπιστοφή τῆς Ἀφροδίτης. - Ἐπισκ. Ριζούτας **Ἀνδρέα**, Ἡ ἐπισκοπή Λιβύης. - Ἰωάννου **Φουντούλη**, Ἀπαντήσεις σέ λειτουργικές, κανονικές καί ἄλλες ἀπορίες. - Ἀρχιμ. Μακ. **Βαυλά**, Ἐκσυγχρονισμός καί ἐξανθρωπισμός τῆς ἐργασίας. - π. Ἀντ. **Ἀλεβιζόπουλου**, Οἱ κυβερνήσεις τῆς Εὐρωπαϊκῆς Κοινότητος μπροστά στό πρόβλημα τῶν αἰρέσεων καί τῆς παραθοησκείας. - π. Σερ. **Φαρμάσση**, Ἰάκωβος Ναυπλιώτης († 1942). - Κων. Μ. **Κονταξόπουλου**, Ἡ ὑπερεκατονταμελής χορεία τῶν ἁγίων πού φέρουν τὸ ὄνομα Ἰωάννης. - Ἀλεξ. Μ. **Σταυρόπουλου**, Στὰ ψηλά βουνά. - Ζαχ. **Παπαντωνίου**, Στὸ Μοναστήρι - Ὁ Ἑσπερινός - Τὸ Ἀπόδειπνο - Ἡ Λειτουργία. - Γεωργίας **Κουνάβη**, Ἡ συμβολὴ τῆς Θεοτόκου στὴν ἀνακαίνιση τῆς κτίσεως. - Νικ. Κ. **Δρατσέλλα**, Ἡ ΙΑ' κατήχησις πρὸς φωτιζομένους. - Φς, Τὸ βιβλίον. - Ἰω. **Περγάκη** - Ἐλένης **Κωνσταντέλου**, Ἡ θρησκευτικὴ τοῦ ἐφήβου (ἐρευνα). - Γεωργ. Ε. **Μποροβίλου**, Ἐμφάνισι καὶ καθιέρωσι τοῦ ὄρου «ἱεροκήρυξ». - **Ἐπίκαιρα**. - Εὐαγ. Π. **Λέκκου**, Εἰδήσεις - Γεγονότα - Ἐκδόσεις.

Ἡ ὁσία Μακρίνα

Τὴν 19 Ἰουλίου ἡ Ὁρθόδοξος Ἀνατολὴ καὶ ἡ Ρωμαιοκαθολικὴ Δύσις ἐορτάζουν ἀπὸ κοινοῦ τὴ μνήμη τῆς Ὁσίας Μακρίνας, πρεσβυτέρας ἀδελφῆς Βασιλείου τοῦ Μεγάλου καὶ τοῦ ἁγίου Γρηγορίου Νύσσης.

Ἡ ὁσία γεννήθηκε περὶ τὸ 327 στὴν Καισάρεια τῆς Καππαδοκίας. Μετὰ τὸν θάνατο τοῦ μνηστήρός της, μολονότι ἦταν περιζήτητη νύμφη ἐνεκα τῆς ὁμορφιάς της, πολὺ νέα ἀπεφάσισε νὰ ἀφιερῶσθαι τὴν ζωὴ της ἐξ ὀλοκλήρου στὸν Θεό.

Ἀφοῦ μαζί μὲ τὴ μητέρα της Ἐμμέλεια συνετέλεσε τὰ μέγιστα στὴν χριστιανικὴ ἀνάπτυξι καὶ διαμόρφωσι τῆς προσωπικότητος τῶν μικροτέρων ἀδελφῶν τῆς Γρηγορίου Νύσσης, Πέτρου Σεβαστείας καὶ Μεγάλου Βασιλείου, ἀποσύρθηκε σ' ἓνα οἰκογενειακὸ κτήμα στὸν ποταμὸ Ἴσιν κοντὰ στὰ Ἄνησα τοῦ Πόντου καὶ ἐκεῖ ἴδρυσε ἓνα μοναστικὸ κοινόβιο («Φροντιστήριον»), τοῦ ὁποῦ πρώτα μέλη ἔγιναν αὐτὴ, ἡ μητέρα της καὶ οἱ θεραπαινίδες τῆς οἰκογενείας της. Μέσα σ' ἓνα θαυμάσιο φυσικὸ περιβάλλον, πού βρισκόταν κοντὰ στὸν τόπο, ὅπου λίγο ἀργότερα μόνασε καὶ ὁ ἀδελφός της Βασίλειος ὁ Μέγας, ἡ ὁσία Μακρίνα ἐπιδόθηκε στὴν προσευχὴ, σὲ ἔργα φιλανθρωπίας, πρὸς περιθάλψι τῶν πασχόντων τῆς περιοχῆς, καὶ σὲ ἐντατικὴ μελέτη, ἡ ὁποία ἀξιοποιημένη, κατὰ τὸν Γρηγόριο Νύσσης, «διὰ φιλοσοφίας» (ἐν Χριστῷ), συνετέλεσε στὸ νὰ ἀποκτήσῃ μεγάλη θεολογικὴ μόρφωσι, τὴν ὁποία θαύμαζε ὁ φιλόσοφος αὐτὸς ἱερός πατήρ, ὅπως ἐξιστορεῖ στὴν πραγματεία του περὶ τοῦ «βίου τῆς ὁσίας Μακρίνης» (Migne Ἐ. Π. 46, 960-1000) καὶ σὲ μίαν ἐπιστολὴν του πρὸς κάποιον Ἰωάννην (αὐτ. 1057-1068).

Ἡ Μακρίνα ἐξεδήμησε πρὸς Κύριον τὸ ἔτος 379 ἢ 380. Κατὰ τὴ διάρκειαν τῆς ἀσθενείας της, «ἐντὸς γενομένη τοῦ θουσιαστηρίου, παννύχιον προσπίπτει τῷ Θεῷ τῶν ἰάσεων» (αὐτ. 992). Ὅταν ἔπνεε τὰ λείψθια καὶ τριγύρω της εἶχαν συγκεντρωθῆ τὰ πλήθη τῶν παρθένων καὶ ἄλλων ἐκκλησιαστικῶν προσώπων, ἔμοιαζε πρὸς ἄγγελον καὶ ἐξεδήλωνε «τότε τοῖς παροῦσι» ἀφ' ἑνὸς «τὸν θεῖον ἐκείνον καὶ καθαρὸν ἔρωτα τοῦ ἀοράτου νυμφίου, ὃν ἐγκεκρυμμένον εἶχεν ἐν τοῖς τῆς ψυχῆς ἀπορρήτοις τρεφόμενον» καὶ ἀφ' ἑτέρου τὸν σφοδρὸ πόθο της νὰ βρεθῆ κοντὰ στὸν Σωτῆ-

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ
ΤΗΣ
ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΗΣ ΔΙΑΚΟΝΙΑΣ
115 21 Ἀθῆναι, Ἰασιῶν 1 - Τηλέ-
φωνο 72.10.734 • Προϊστάμενος
Τυπογραφείου: Σωκράτης Μαυ-
ρογόνατος, Ἡλείου 132 -
Πέτραμα.

11. Η ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ ΤΗΣ ΑΦΡΟΔΙΤΗΣ

Τοῦ Θεοφ. Ἐπισκόπου Ἀχελώου κ. ΕΥΘΥΜΙΟΥ

Ὁ ἄνθρωπος, στὴν πρωτόγονη φάση τῆς ἱστορίας του, εἶχε θεοποιήσει, ἐκτὸς τῶν ἄλλων, καὶ τὴν σεξουαλικότητα. Στὴν ἀρχαία Ἑλλάδα, ἡ γυναίκα σεξουαλικότητα εἶχε θεοποιηθεῖ στὸ πρόσωπο τῆς θεᾶς Ἀφροδίτης, καὶ ἡ ἀνδρική, στὰ πρόσωπα τῶν θεῶν Πάνα καὶ Διόνυσου. Ἀπὸ τὴ θεοποίηση αὐτῆ τῆς σεξουαλικότητας, προήλθε καὶ ὁ θεσμὸς τῆς «ἱεροδουλείας», ὁ ὁποῖος ἀπέβαλε σταδιακὰ τὴν αἴγλη τοῦ «ἱεροῦ» καὶ κατήντησε καθαρὴ «πορνεία»¹.

Ἡ χριστιανικὴ ἠθικὴ καὶ εἰδικότερα ἡ καθιέρωση ἀπὸ τὴν Ἐκκλησία τοῦ θεσμοῦ τοῦ Γάμου, ἐγκαινίασε μιὰ ἐντελῶς νέα ἀντιμετώπιση τῆς σεξουαλικότητας. Ἔτσι, μέχρι καὶ τὸν προηγούμενο αἰώνα, δὲν ὑπῆρχε σοβαρὴ ἀμφισβήτηση τῆς χριστιανικῆς σεξουαλικῆς ἠθικῆς. Αὐτὸ βέβαια δὲ σημαίνει ὅτι οἱ ἄνθρωποι τῆς ἐποχῆς αὐτῆς ἦταν ἀναμάρτητοι. Ὑπῆρχαν ἀσφαλῶς οἱ παραβάσεις καὶ οἱ παραβάτες. Ὅλοι ὅμως ἀνεγνώριζαν ὅτι οἱ σεξουαλικὲς σχέσεις πρὶν καὶ ἔξω ἀπὸ τὸ Γάμο, καθὼς καὶ οἱ μεταξὺ ὁμοφύλων σχέσεις ἦταν «ἀνήθικες» καὶ «ἀμαρτωλές». Οἱ ἴδιοι δὲ οἱ παραβάτες ἀνεγνώριζαν καὶ συνειδητοποιοῦσαν τὴν ἐνοχὴ τους ἀπέναντι τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ ἀνθρώπου.

Ὡστόσο, ἀπὸ τὸ τέλος περὶ τοῦ περασμένου αἰώνα, ἡ ἀνθρωπότητα ἄρχισε νὰ τηρεῖ μιὰ ἄλλη στάση ἀπέναντι στὴ σεξουαλικότητα. Ἡ ἰδεολογία τῆς ἀθείας ποὺ θριάμβευε τότε στὴν Εὐρώπη καὶ τὴν Ἀμερική, σὲ συνδυασμὸ μὲ ἀναπόδεικτες ἐπιστημονικὲς θεωρίες μερικῶν ἐπιστημόνων (κυρίως τοῦ Φρόυντ), ὤθησαν τοὺς ἀνθρώπους νὰ ἐγκαταλείψουν τὶς πατροπαράδοτες θέσεις τῆς χριστιανικῆς σεξουαλικῆς ἠθικῆς καὶ νὰ ἀκολουθήσουν νέα φιλελεύθερη στάση ἀπέναντι στὸ σέξ, γεγονός ποὺ χαρακτηρίσθηκε μάλιστα, ὡς «σεξουαλικὴ ἀπελευθέρωση» τῆς ἀνθρωπότητας, ποὺ

στὴν πραγματικότητα ὅμως δὲν ἦταν παρὰ μιὰ ἐπιστροφή στὴν πρωτόγονη ἀντιμετώπιση τοῦ θέματος. Σήμερα ὅμως, στὸ τέλος τοῦ αἰώνα μας, ὅπως σημειώσαμε σὲ προηγούμενο ἄρθρο τῆς σειρᾶς αὐτῆς, ἡ σεξουαλικὴ αὐτὴ ἀσυδοσία θεωρεῖται ὑπεύθυνη γιὰ τὴ «μάστιγα τοῦ αἰώνα», τὸ Ἔιτς, καθὼς καὶ γιὰ τὴ γενικότερη ἐξαθλίωση καὶ ἀποδιοργάνωση τῆς προσωπικῆς καὶ κοινωνικῆς ζωῆς τῶν συγχρόνων ἀνθρώπων.

Παρὰ ταῦτα, ἡ σεξουαλικότητα ἐξακολουθεῖ νὰ ἀντιμετωπίζεται ἔξω καὶ πέρα ἀπὸ τὰ πλαίσια τῆς χριστιανικῆς ἠθικῆς². Ἐνῶ μάλιστα θὰ περιμένε κανεὶς, ὅτι ἡ ἀποδιοργάνωση τῆς σύγχρονης ζωῆς θὰ συνέτιζε τοὺς ἀνθρώπους, ἐν τούτοις ἡ σεξουαλικὴ ἀσυδοσία ἐξακολουθεῖ νὰ κυριαρχεῖ σὲ παγκόσμια κλίμακα. Ὅπως ἔγραψε πρόσφατα εἰδικὸς ἐπιστήμων (βλ. Καθημερινὴ 20.9.1992), «τὰ ἐρωτικὰ κατακλύζουν τὴν τηλεόραση. Μιὰ νέα κατηγορία προγραμμάτων ἐμφανίζεται ὄλο καὶ συχνότερα στὴ μεταμεσονύκτια ζώνη τῶν εὐρωπαϊκῶν τηλεοπτικῶν σταθμῶν τὴν τελευταία διετία. Εἶναι τὰ «ροζ» προγράμματα ἢ προγράμματα ἐρωτικῶν περιεχομένου (erotica) ποὺ συνθέτονται ἀπὸ εἰκόνες ἐρωτικῶν σκηνῶν μὲ ὑπόκρουση «αἰσθησιακῆς» μουσικῆς καὶ μὲ μιὰ θεματογραφία ποὺ ἐξάπτει τὶς φαντασιώσεις τοῦ τηλεοπτικοῦ «μοναχικοῦ πλήθους». Ἡ διαφορὰ τους μὲ τὶς παλαιότερες ἐρωτικὲς ἢ πορνογραφικὲς ταινίες εἶναι ὅτι ἔχουν εἰδικὰ παραχθεῖ γιὰ τηλεοπτικὴ μετάδοση, ἐνῶ ἡ ἐρωτικὴ τους δράση κυμαίνεται ἀπὸ «μαλακὴ» ὡς ἀρκοῦντως «σκληρὴ». Στὴν οὐσία ὅμως προβάλλουν καὶ ἐπιβάλλουν πρότυπα ἐπιθυμίας ποὺ δὲν ἀνταποκρίνονται στὴν πραγματικότητα».

Ἡ Ἐκκλησία, στὴν περίπτωση αὐτῆ, ὀφείλει νὰ ἀποκαλύπτει τὰ ἐντονα στοιχεῖα τῆς πρωτόγονης νοοτροπίας, ποὺ ἀναβιώνουν καὶ κυριαρχοῦν στίς

ρα, «τῶν δεσμῶν ἐκλυθεῖσα τοῦ σώματος» (αὐτ. 984-986). Τὴν ὥρα, ποὺ παρέδιδε τὸ πνεῦμά της, ἐκλαίαν τριγύρω της «αἱ μητέρα αὐτὴν καὶ τροφὸν ἀνακαλοῦσαι. Ἦσαν δὲ αὐταί, ἅς ἐν τῷ τῆς σιτοδείας καιρῷ κατὰ τὰς ὁδοὺς ἐρριμμένας ἀνελομένη ἐπιτηνήσατό τε καὶ ἀνεθρέψατο καὶ πρὸς τὸν καθαρὸν τε καὶ ἄφθορον βίον ἐχειργώγησεν» (αὐτόθι).

Ἡ μαρτυρία τοῦ ἁγίου Γρηγορίου Νύσσης γιὰ τὴν παννύχιον προσευχὴ τῆς κοντὰ στὸ ἱερό

θυσιαστήριο καὶ ἡ διαβεβαίωσις αὐτοῦ ὅτι ἡ ὁσία ἀδελφὴ του «ταῖς μυστικαῖς ὑπηρεσίαις τὰς χεῖρας ἑαυτῆς ἔχρισεν» (αὐτ. 992) ὠδήγησαν πολλοὺς στὸ συμπέρασμα, ὅτι ἡ ὁσία Μακρίνα ἦταν καὶ χειροτονημένη διακόνισσα. Τὸ συμπέρασμα αὐτὸ εἶναι πολὺ πιθανόν, ἀλλ' ὄχι ἀπολύτως βέβαιον, δοθέντος ὅτι στὴν ἀρχαία Ἐκκλησία οἱ γυναῖκες, ὅπως καὶ σήμερον μονάζουσες, μπορούσαν νὰ πλησιάσουν τὸ ἱερὸ θυσιαστήριο.

ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ Δ. ΘΕΟΔΩΡΟΥ

σύγχρονες αυτές αντιλήψεις και έκδηλώσεις για το σέξ, τὰ σπουδαιότερα ἀπὸ τὰ ὁποῖα εἶναι τὰ ἀκόλουθα:

α) **Ὁ φόβος:** Ὁ πρωτόγονος ἄνθρωπος, ἀπέναντι στὸ σέξ, ἐνιωθε ἕνα βαθύτατο φόβο καὶ ὁ φόβος αὐτὸς ἦταν ἡ βασικότερη αἰτία τῆς θεοποίησης του. Ἡ θεοποίηση τοῦ σέξ στὴν ἐποχὴ μας φανερώνει ὅτι ὁ σύγχρονος ἄνθρωπος, πὺν ἔχασε τὴν πίστη του στὸν Θεὸ τῆς χριστιανικῆς ἀποκαλύψεως, ἐπιτρέφει στὸν πρωτόγονο φόβο μπροστὰ στὸ σέξ. Ὁ φόβος αὐτὸς ἐξηγεῖται πάλι, ἀπὸ τὸ γεγονός, ὅτι ἡ σεξουαλικότητα, ἔξω ἀπὸ τὰ πλαίσια τῆς χριστιανικῆς ἠθικῆς, ἐξαγριώνεται καὶ ἀποκτᾶ ξανὰ τὰ θηριώδη, πρωτόγονα χαρακτηριστικά του. Καὶ πραγματικά. Τὸ σέξ στὴν ἐποχὴ μας εἶναι ἕνα ἐξαγριωμένο θηρίο πὺν ἐμπνέει τὸ φόβο στὸς συγχρόνους ἄνθρώπους. Οἱ σεξουαλικὲς ἐκδηλώσεις τῶν ἀνθρώπων σήμερα καὶ ἰδίως ἡ θεοποίηση τοῦ σέξ, ἐκφράζουν τὸ φόβο καὶ τὴ γοητεία πὺν ἀσκοῦσε τὸ σέξ στὸς πρωτόγονους λαοὺς καὶ μαρτυροῦν τὴ σύγχυση καὶ τὴν ἀγωνία τοῦ σύγχρονου ἀνθρώπου.

β) **Ἡ λατρεία τῆς γονιμότητας:** Οἱ πρωτόγονοι συνεδύαζαν τὴν ἀνθρώπινη γονιμότητα μὲ τὴ γονιμότητα τῆς γῆς. Ἔτσι, στὸς ἀγροὺς καὶ τὶς καλλιέργειες γίνονταν ἱεροτελεσίαι πὺν εἶχαν σεξουαλικὸ χαρακτήρα καὶ σκοπὸ νὰ ἐνισχύσουν τὴ γονιμότητα τῆς γῆς.

Ὁ ἐρωτισμὸς τῆς σύγχρονης ἀστικῆς κοινωνίας ἔχει πολλὰ κοινὰ χαρακτηριστικά μὲ τὴν πρωτόγονη αὐτὴ ἀντίληψη γιὰ τὸ σέξ. Ἡ προβολὴ τοῦ σώματος τῆς γυναίκας (στὰ ἐξώφυλλα τῶν ἐντύπων, τὰ καλλιστεῖα κ.λπ.) εἶναι καθαρὰ κατάλοιπο τῆς λατρείας τῶν θεοτήτων τῆς γονιμότητας (τῆς Ἀφροδίτης, τῆς Κυβέλης κ.λπ.), τὰ ἀγάλματα τῶν ὁποίων ἀφθονοῦσαν στὴν ἀρχαία ἐποχὴ. «Ἡ Miss America, βρίσκεται στὴν ἴδια γραμμὴ τῶν θεοτήτων τῆς γονιμότητας, μέχρι τὴν Ἴση καὶ τὴν Ἀφροδίτη, τὰ καλλιστεῖα δὲ μοιάζουν μὲ τὶς τελετὲς πὺν περιγράφει ὁ Λουκρτίος γιὰ τὴν Κυβέλη»³.

γ) **Ὁ γυμνισμὸς:** Ὁ ἄνθρωπος ὑπῆρξε γυμνὸς σὲ δύο ἐποχές: στὴν ἀρχέγονη καὶ τὴν πρωτόγονη ἐποχὴ. Στὴν ἀρχέγονη ἐποχὴ, τὸ πρῶτο ἀνθρώπινο ζευγάρι, ὁ Ἀδὰμ καὶ ἡ Εὐά, ἦταν γυμνοί. Ὡστόσο, ἡ γυμνότητα τῶν Πρωτοπλάστων εἶχε τὴν ἐξῆς ἰδιαιτερότητα: ὅτι τὸ σῶμα τους ἦταν *διαφορετικὸ* ἀπὸ τὸ σημερινὸ (σάρκα λεπτότερη καὶ ἐλεύθερη ἀπὸ ἐνστικτώδη πάθη) καὶ ἐπομένως ἡ γυμνότητα δὲν τοὺς δημιουργοῦσε κανένα ἐσωτερικὸ πρόβλημα (Γεν. β' 25).

Τὸ ἀνθρώπινο ὅμως σῶμα, μετὰ τὴν Πτώση, διαφοροποιήθηκε πρὸς τὸ χειρότερο (παχύτερο

καὶ ὑποκείμενο στὰ ἐνστικτώδη πάθη). Ἔτσι, ἡ γυμνότητα τοῦ σώματος ἄρχισε νὰ δημιουργεῖ ποικίλα προβλήματα τόσο στὸν ἄνδρα ὅσο καὶ στὴ γυναίκα. Γι' αὐτὸ καὶ ἡ κάλυψη τοῦ γυμνοῦ σώματος ἦταν ἡ πρώτη ἐνέργεια τῶν μεταπτωτικῶν ἀνθρώπων, ὅταν ἄρχισε νὰ ἀφυπνίζεται τὸ λογικὸ καὶ ἡ συνείδησή τους (Γεν. γ' 21). Αὐτὸ σημαίνει, ὅτι τὸ ἐνδύμα ἦταν ἡ πρώτη ἐφεύρεση τοῦ ἀνθρώπου πὺν ἀπετέλεσε τὸ θεμέλιο τῆς κοινωνικῆς, θρησκευτικῆς καὶ πολιτιστικῆς ἀνάπτυξής του. Μὲ τὸν τρόπον αὐτὸ, ὁ ἄνθρωπος ξεχώρισε ἀπὸ ὅλα τὰ γυμνὰ ζῶα καὶ ἄρχισε νὰ δημιουργεῖ πολιτισμὸ.

Ὁ σύγχρονος ἐπομένως γυμνισμὸς, εἴτε ὡς κίνημα εἴτε ὡς μόδα, εἶναι μιὰ ὀπισθοδρόμηση καὶ μιὰ ἐπιστροφή τοῦ ἀνθρώπου στὸν μεταπτωτικὸ γυμνισμὸ. Εἶναι δηλαδὴ μιὰ ἀπόρριψη τοῦ πολιτισμοῦ καὶ μιὰ νοσταλγικὴ ἐπιστροφή στὸ συναγελασμὸ μὲ τὰ ἄλλα γυμνὰ ζῶα τῆς δημιουργίας. Ἡ ἀπόρριψη τοῦ ἐνδύματος εἶναι ταυτόχρονα ἀπόρριψη τοῦ πολιτισμοῦ. Ὅλες, ἐξάλλου, οἱ ἐκδηλώσεις τῆς σύγχρονης ἐποχῆς γύρω ἀπὸ τὴ σεξουαλικότητα δὲν εἶναι τίποτε ἄλλο, παρὰ συνέπεια τῆς ἀπόρριψης τῆς «καλύπτρας», τῆς ἀποϊεροποίησης δηλαδὴ τοῦ σώματος, ἐξ αἰτίας τῆς ὁποίας οἱ ἄνθρωποι μεταβάλλονται σὲ βιολογικὲς ὑπάρξεις, πὺν ἀλληλοεπιθυμοῦνται, ἀλλὰ καὶ ἀλληλοσπαράσσονται μετὰξὺ τους.

1. Στὴν ἀρχαία Βαβυλώνα, ὑπῆρχαν γυναῖκες καὶ ἄνδρες «ιερόδουλοι» πὺν ἐπιδίδονταν σὲ πάσης φύσεως ὄργια. Κατὰ τὸν Ἡρόδοτο (Α' 199), οἱ γυναῖκες τῆς Βαβυλώνας ὤφειλαν νὰ γίνουν ἱερόδουλοι καὶ νὰ ἀσκήσουν τὴν ἱερὴ πορνεία τοῦλάχιστον μιὰ φορὰ στὴ ζωὴ τους. Περισσότερα γιὰ τὸ ὅλο θέμα, βλ. στὴν μελέτη μας, «Ἄνθρωπος: ἄρσεν καὶ θῆλυ».

2. «Ἡ σύγχρονη πόλη ἀναπνέει ἕνα ἀέρα σεξουαλικῆς διαφθορᾶς. Ὅλα ὁ αὐτὴν ἐξωθοῦν στὴν ἐνστικτώδη ἱκανοποίηση τοῦ σέξ. Ὁ κινηματογράφος, ὁ τύπος, τὸ ραδιόφωνο καὶ ἡ τηλεόραση προβάλλουν συνεχῶς τὶς στοιχειώδεις μορφὲς τοῦ ἔρωτος... Ἡ κοινωνικὴ ζωὴ εἶναι ποτισμένη μὲ τὸ σέξ» (βλ. στὴ μελέτη μας, «Τὸ σύγχρονον ἀστικὸν περιβάλλον, ὡς ποιμαντικὸν πρόβλημα», σελ. 104).

3. «Στὸ παρελθόν οἱ ἄνθρωποι ἀγόραζαν τὴ χρυσὴ εἰκόνα τῆς Παρθένου Μαρίας. Σήμερα, στὴ θέση της, τοποθετεῖται τὸ girl (εἰκόνα τῆς γυναίκας) πὺν δὲν εἶναι παρθένος. Εἶναι μᾶλλον ἕνα εἶδος ἀντι Μαντόνα, πὺν ἀνατρέπει ὅλες τὶς παραδοσιακὲς ἀξίες πὺν συνδέονται μὲ τὴν Παρθένο Μαρία, ὅπως π.χ. τὴν ταπεινότητα, τὴν ὀλιγάρκεια καὶ τὴ θυσία. Τὸ girl δὲν ἔχει καμιά σχέση μὲ τὶς ἀξίες αὐτές. Ἡ φωτογραφία πὺν χρησιμοποιεῖται στὶς ἐμπορικὲς διαφημίσεις (spots) τῆς τηλεόρασης πειθαναγκάζει τοὺς ἀνθρώπους μὲ τὸ ὄραμα τοῦ καταναλωτικοῦ παραδείσου». (Τὸ σύγχρονον ἀστικὸν περιβάλλον, ὁπ. π.).

Ἀπὸ τὴν ἱστορία τῶν Ἑλληνικῶν Κοινοτήτων τοῦ Πατριαρχικοῦ Θρόνου Ἀλεξανδρείας. Ἡ Ἐπισκοπὴ Λιβύης*

Τοῦ Θεοφ. Ἐπισκόπου Ριζούτας κ. ΜΑΚΑΡΙΟΥ ΤΗΛΛΥΡΙΑΗ, Δρα Φιλ.

Ἐκεῖνος ποὺ πραγματικὰ γνώρισε τὴν κατάσταση ἀπὸ κοντὰ ἦταν ὁ Πατριάρχης Ἀλεξανδρείας Ματθαῖος (1746-1766) ἀφοῦ προηγουμένως διετέλεσε Μητροπολίτης Λιβύης. Γι' αὐτὸ συχνὰ τὸ ὄνομά του ἀναφέρεται ὡς «ὁ δὲ κυριώτερον, ἐμερίμνησε καὶ εἰργάσθη ὑπὲρ εὐσταθείας τῶν ἁγίων τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησιῶν τῶν ἐν Ἀλγερίῳ καὶ Τριπόλει τῆς Βαρβαρίας». Ἐτσι πληροφούμαστε ἀπὸ ἓνα Πατριαρχικὸ ἐγγράφο τοῦ 1663 γιὰ τοὺς Ὀρθοδόξους τῆς Τύνιδας: «...ἰδοὺ λοιπόν, κατὰ τὴν αἴτησιν ὑμῶν καὶ ἀναφορὰν... τῇ δὲ τιμότητι ὑμῶν δίδομεν ἄδειαν εἰς τὸ νὰ πάρετε αὐτὸν τὸν ρηθέντα ἱερομόναχον, καὶ νὰ τὸν καταστήσετε ἐπιστάτην τῆς αὐτόθι Ἐκκλησίας τοῦ ἁγίου ἐνδόξου μεγαλομάρτυρος Γεωργίου τοῦ τροπαιοφόρου» νὰ στοχασθῆτε ὅμως ὅπου νὰ εἶναι ὁ ρηθεὶς μεμαρτυρημένος, ὅτι εἶναι ἡθῶν ἐναρέτων καὶ βίου σεμνοῦ... ὅτινι δίδεται καὶ παρ' ἡμῶν ἄδεια τοῦ εὐλογεῖν καὶ ἀγιάζειν καὶ μετέρχεσθαι ἀκωλύτως τὸ τῆς πνευματικῆς διαγωγῆς λειτουργίῃ καὶ ἀναδέχεσθαι τοὺς λογισμοὺς τῶν αὐτόθι χριστιανῶν, ἐξομολογῶν καὶ διορθῶν... τὰ δὲ σκεύη καὶ ἕτερα εἶδη τῆς Ἐκκλησίας νὰ εἶναι εἰς τὴν ἐπιστασίαν τῶν κατὰ καιρὸν ἐπιτρόπων, κατὰ τὴν πάλαι συνήθειαν...». Πόσο συγκινητικὸ εἶναι τὸ ἀπόσπασμα αὐτὸ τοῦ Πατριάρχου Ματθαίου τοῦ Ψάλλη ποὺ τὸ ἀπευθύνει στοὺς «...ἐν Τουνεζίῳ διατελοῦντες ἐντιμότατοι ἐπίτροποι, χρησιμώτατοι πραγματευταί, ἐντόπιοι καὶ ξένοι, καὶ οἱ λοιποὶ πάντες εὐλογημένοι χριστιανοί...». Τὸ ἐνδιαφέρον καὶ ἡ τόση ἐκδηλὸς ἀγάπη τοῦ Ἀλεξανδρείας πρὸς τὰ μακρὰν τῆς Αἰγύπτου πνευματικὰ του τέκνα δηλώνουν πόσο ἐκπληροῦσαν τὸ χρέος τους οἱ ἡγέτες τῆς Ἐκκλησίας τοῦ ἁγίου Μάρκου καὶ μὲ πόση προθυμία ἀνταποκρίνονταν στὶς ἀμεσες ἀνάγκες τοῦ ποιμνίου τους.

Καὶ ἡ συγκινητικὴ αὐτὴ ἱστορία συνεχίζεται. Ἐνα χρόνον ἀργότερα ὁ ἴδιος Πατριάρχης σὲ ἄλλο ἐγγράφο του μᾶς πληροφορεῖ ὅτι: «...Εἰς Τούνεζι... ἐπειδὴ καὶ ὁ ἡμέτερος Πρωτοσύγκελλος καὶ ἐφημέριος ὑμῶν παπᾶ κύρ Σεραφεῖμ μᾶς ἔγραψε προλαβόντως, ὅτι μὲ τὸ νὰ ἐγγράσσει καὶ δὲν δύναται πλέον νὰ κοπιᾷ καὶ νὰ ὑπηρετῆ εἰς τὰ τῆς Ἐκκλησίας... ζητεῖ, ὅτι νὰ τὸν δώσωμεν ἄδειαν διὰ νὰ ἀπέλθῃ εἰς τὴν πατρίδα του, ἀντ' ἐκεῖνον δὲ νὰ πέμψωμεν ἄλλον τινὰ πνευματικόν...». Σύμφωνα μὲ τὶς πληροφορίες ποὺ μᾶς δίνει ὁ Πορφύριος Οὐσπένσκι «Εἰς τὸν Σεραφεῖμ ἐδόθη ἄδεια διὰ νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν πατρίδα του καὶ εἰς

τὴν θέσιν αὐτοῦ στέλλονται ὁ Πρωτοσύγκελλος τοῦ Ἀλεξανδρινοῦ Θρόνου κύρ Παῖσιος καὶ μετ' αὐτοῦ Ἱερεὺς, ὡς βοηθὸς αὐτοῦ ὅπως ὑπηρετώσιν εἰς τὸν Ναὸν τοῦ ἁγίου Γεωργίου ὡς εἶναι πρέπον... ταῦτο-χρόνος τότε ὁ Πατριάρχης Ματθαῖος ἔγραψε πρὸς τὸν Πρωτ. αὐτοῦ Παῖσιον νὰ ἀπέλθῃ εἰς Τύνιδα καὶ νὰ ἔξῃ ὡς βοηθὸν του τὸν ἱερομόναχον ἐκεῖνον τὸν ἐκ τοῦ Μωρέως τὸν ὁποῖον οἱ ἔμποροι τῆς Τύνιδος εἶχον ἐκλέξῃ καὶ εἰς τὸν ὁποῖον ὄφειλον νὰ δίδωσιν ἐτησίως 50 γρόσια...». Σὲ μιὰ ἀναφορὰ κάποιου Γάλλου δικηγόρου, τοῦ Ραοὺλ Δαρμών, πληροφοροῦμα-στε ὅτι: «...οἱ Ὀρθόδοξοι Ἕλληνες ἀπὸ τῆς ἐγκαταστάσεως αὐτῶν ἐν Τυνησίᾳ (ναὸς ἁγίου Ἀντωνίου ὁ ἀρχαιότερος καὶ ναὸς ἁγίου Γεωργίου νεώτερος) ἐξυπηρετοῦντο ἐπὶ μακρὰ ἔτη ὑπὸ δύο Ἱερέων, γλί-σχρως ἀμειβομένων, ἀλλὰ δεχομένων εἰσφορὰς τῶν οἰκογενειῶν, τῶν ὁποίων ἐδίδασκον τὰ τέκνα. Ἡ Κοινότης ἐξησφάλιζεν εἰς αὐτοὺς κατοικίαν, ἔλαιον, καύσιμον ὕλην, λευχεύματα καὶ ἱερὰ ἄμφια, αἱ δὲ οἰκογένειαι ἐπὶ πλέον παρείχον εἰς αὐτοὺς εἰς εἶδος τὰ ἐσώρροχα, σεμίδαλιν καὶ διάφορα ἄλλα τρῶφιμα...».

Στὴ συνέχεια ἀκόμα ἓνας Κύπριος Πατριάρχης Ἀλεξανδρείας ὁ Κυπριανὸς ἔδειξε ἰδαίτερον ἐνδιαφέρον γιὰ τὴν Ἐκκλησίαν στὴν Τύνιδα. Ὁ Πατριάρχης Κυπριανὸς πατριάρχευσε ἀπὸ τὸ 1766 ὡς τὸ 1783. Μιὰ σειρὰ ἐγγράφων μᾶς πληροφορεῖ γιὰ τὴν κατάστασιν τῆς Ἐκκλησίας στὴν Τύνιδα καὶ γιὰ τὸ προσωπικὸν τοῦ ἐνδιαφέροντος γι' αὐτὴν. Φαίνεται ὅτι ἀπ' τοὺς ἐκεῖ ἀποσταλέντας κληρικοὺς μερικοὶ δημιούργησαν σκάνδαλα ὅπως φαίνεται ἀπὸ ἐπιστολὴν τοῦ Πατριάρχου πρὸς τὸν ἐκεῖ Πρόξενον τῆς Ἀγγλίας. Γράφει λοιπὸν μὲ ἡμερομηνία 20 Δεκεμβρίου 1766 καὶ τὰ ἐξῆς: «...Στοχαζόμενοι ὅμως πῶς οἱ ἐναντίοι δὲν θέλουν ἡσυχάσει, καὶ τὰ σκάνδαλα τούτων δὲν θέλουν παύσει, διὰ τοῦτο ἐκρίναμεν εὐλογον νὰ λείψῃ καὶ ὁ εἰρημὸς Παῖσιος, ἀπὸ τὴν Ἐπιστασίαν τῆς Ἐκκλησίας, καὶ ἀντὶ τούτου νὰ κυβερνᾷ κατὰ τὸ παρὸν τὴν Ἐκκλησίαν εἰς ὅλας τὰς χρεῖας τὰς Ἐκκλησιαστικὰς ὁ Ἐφημέριος τῆς αὐτῆς Ἐκκλησίας κύρ Γερμανός, ἕως ὅπου νὰ στείλωμεν ἄλλον Ἡμέτερον Πρωτοσύγκελλον ξένον καὶ ὄχι Μωραίτην, καθὼς καὶ αὐτοὶ οἱ ἴδιοι εἰς τὰς πρὸς ἡμᾶς ἀναφορὰς τους ζητοῦσι. Τὴν παρακαλοῦμεν ὅμως καὶ διὰ τὸ ἐξῆς νὰ μὴ διαλείψῃ ἢ ἐκλαμπρὸς διαυθέντευσίς τῆς, καὶ ὑπεράσπισις πάντοτε μὲ τὴν αὐτὴν προθυμίαν, καὶ ζέσιν, εἰς αὐτὸ τὸ προειρημένον τεταπεινωμένον, καὶ πτωχὸν Γένος μας, καὶ διὰ τὸν Ἱερέα μας, διὰ νὰ ἡμπορέσῃ τὸ ταλαίπω-

* Συνέχεια ἀπὸ τὴ σελ. 181 τοῦ ὑπ' ἀρ. 10 τεύχους.

ρον να περάση εἰς τὸ ἐξῆς, εἰς τὰς πανεκλάμπρους, καὶ πανευτυχεῖς ἡμέρας τῆς, ζῶν ἰερηνικὴν καὶ ἀτάραχον...». Ἐδῶ στὴν προκειμένη περίπτωση φαίνεται ἡ καλὴ συνεργασία τοῦ Πατριαρχείου Ἀλεξανδρείας μὲ τὸν Βρεταννὸ Πρόξενον στὴν Τύνιδα καὶ ἡ ἐμπιστοσύνη μὲ τὴν ὁποία ἀναλάμβανε νὰ λύσει σοβαρὰς ὑποθέσεις τῆς Ἐκκλησίας ἐκεῖ. Ἀπὸ τὴν ἀλληλογραφία τοῦ Πατριάρχου Κυπριανοῦ μὲ τὸν Πρόξενον τῆς Μεγάλῃς Βρεταννίας Ἰάκωβο Φρέιλ συμπληρώνεται ἓνα λαμπρὸ κεφάλαιο ἀνάμεσα στὶς σχέσεις Ἀλεξανδρείας καὶ Ἀγγλίας ποὺ ὅπως γνωρίζουμε γνώρισε μέρες δόξας ὅταν Πατριάρχες ἦσαν οἱ Κύριλλος Λούκαρης καὶ Μητροφάνης Κριτόπουλος. Τὰ γράμματα αὐτὰ τοῦ Κυπριανοῦ χαρακτηρίζονται ἀπὸ μιὰ ἐκτίμησιν καὶ τιμὴν πρὸς τὸ πρόσωπον τοῦ Ἀγγλοῦ ἐπίσημου «υἱῶ ἐν Χριστῷ ἀγαπητῷ καὶ περιποθητῷ τῆς Ἡμετέρας Μακαριότητος εὐλογοῦμεν πατρικῶς ἐξ ὅλης τῆς καρδίας τὴν Ὑμετέραν Ἐκλαμπρότητα μεθ' ὅλων τῶν περὶ Ὑμᾶς, καὶ παρακαλοῦμεν καθημερινῶς τὸν Ὑψιστον ὅπως χαρίζηται οὐρανόθεν αὐτῇ πᾶσαν ποθητὴν εὐτυχίαν καὶ διατηρῆ αὐτὴν ἐν ὑγείᾳ ἐπὶ ὅτι πλείστα ἐτή», γράφει ἐνδεικτικῶς. Τὸ ὑλικὸ αὐτὸ μπορεῖ νὰ ἀποτελέσει ξεχωριστὸ κεφάλαιο σὲ μελλοντικὴ μελέτη.

Ἡ ἀλληλογραφία αὐτὴ θὰ συνεχισθεῖ καὶ μὲ τοὺς διαδόχους τόσο τοῦ Κυπριανοῦ ὅσο καὶ τοῦ Ἀγγλοῦ Προξένου. Ἐτοί τὸ 1790 ὁ Πατριάρχης Παρθένιος Παγκώστας ὁ Πάτριος (1788-1805) ἔγραφε στὸν Πρόξενον τῆς Ἀγγλίας καὶ τὰ ἀκόλουθα: «...Ἀκούοντες παρὰ πολλῶν καὶ μάλιστα ἤδη πληροφορηθέντες παρὰ τῶν αὐτόθι Χριστιανῶν τὸν ἐνθεον ζῆλον καὶ τὴν κατὰ Θεὸν ἀγάπην καὶ διαυθέντευσιν ὅπου δεικνύει διὰ τοὺς ἀδελφούς τῆς Χριστιανούς, καὶ εἰς τὴν καθ' Ἡμᾶς αὐτόθι Ἐκκλησίαν, δὲν ἐλείψαμεν καὶ Ἡμεῖς ἤδη πρότον μὲν νὰ τῇ δηλοποιήσωμεν διὰ τῆς παρουσίας Ἡμετέρας Πατριαρχικῆς Ἐπιστολῆς τὸν θεῖα εὐδοκία προβιβασμόν μας εἰς τὸν Ἀποστολικὸν καὶ Πατριαρχικὸν τοῦτον θρόνον τῆς Ἀλεξανδρείας, καὶ νὰ ἀποδώσωμεν τῇ Ὑμετέρα Ἐκλαμπρότητι, καὶ πάσῃ τῇ εὐλογημένῃ αὐτῆς φαιμελίᾳ, τὰς ἐκ μέσης ψυχῆς πατρικὰς εὐχὰς καὶ εὐλογίας... Λοιπὸν τοῦ μὲν Πρωτοσυγκέλλου Διονυσίου γράφοντες ἤδη, δίδομεν ἄδειαν διὰ νὰ ἐπισκέπτεται Ἐκκλησιαστικῶς ἅπαντας ὑμᾶς τοὺς εὐλογημένους Χριστιανούς τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας, καὶ νὰ εὐρίσκειται προθυμώτατος διὰ πᾶσαν Ἡμῶν ὑπηρεσίαν Ἐκκλησιαστικὴν, τὸν ὁποῖον παρακαλοῦμεν νὰ ἀγαπᾷ καὶ νὰ ὑπερασπίζεται μὲ ὄλην τὴν τὴν ψυχὴν, τὴν καθ' ἡμᾶς ταύτην Ἐκκλησίαν...».

Εἶναι συγκινητικὸ νὰ βλέπει κανεὶς τὴν τόση φροντίδα τοῦ Πατριάρχου γιὰ τὸ ποίμνιό του μακριὰ στὶς ξένες χώρες καὶ ἀπὸ τὴν ἄλλῃ τὴν ἐμπιστοσύνη ποὺ περιβάλλει τὸν Ἀγγλο Πρόξενον γιὰ ὑποθέσεις τοῦ Θρόνου, δηλ. φαίνεται ὅτι ἦταν ἓνα εἶδος ἐπισήμου ἀντιπροσώπου τοῦ μὲ καὶ ὅλες τὶς ἀνάγκες καὶ

τὰ προβλήματα τοῦ τὰ ἐκθέτει σ' αὐτὸν μὲ πλήρη ἐξουσιοδότηση. Ἀκόμα πιὸ σημαντικὴ εἶναι μιὰ ἄλλη πληροφορία τοῦ Πατριάρχου Ἀλεξανδρείας πρὸς τὸν Ἀγγλο Πρόξενον. Τοῦ γράφει λοιπὸν στὶς 3 Αὐγούστου 1797 καὶ τὰ ἐξῆς: «...ὅτι μὲ τὸν ἐρχομὸν ἐνταῦθα τοῦ Ἡμετέρου Πρωτοσυγκέλλου κυρ Μακαρίου ἠκούσαμεν παρ' αὐτοῦ μεγάλας εὐχαριστίας εἰς τὴν Ἐκλαμπρότητά τῆς, διὰ τὴν ἀγάπην ὅπου ἔδειξεν εἰς αὐτὸν καὶ διὰ τὴν ὑπεράσπισιν, διαφέντευσιν ὅπου δείχνει πάντοτε εἰς τὴν Ἐκκλησίαν. Καὶ λοιπὸν: Ἐπειδὴ γνωρίζομεν, ὅτι καὶ ἡ Ἐκλαμπρότητά τῆς ἀγαπᾷ τὸν εἰρημένον Ἡμέτερον Πρωτοσύγκελλον, ὡς ὅλοι οἱ ὑπόλοιποι Ρωμαῖοι Χριστιανοὶ ὅπου εὐρίσκονται αὐτοῦ, διὰ τοῦτο τὸν ἐχειροτονήσαμεν Ἀρχιερέα καὶ τὸν στέλλομεν πάλιν αὐτόθι προεστῶτα τῆς Ἐκκλησίας καὶ Ἐπίτροπον Ἡμέτερον. Καὶ δὲν ἀμφιβάλλομεν πῶς θέλει δείχνει εἰς τὴν Ἱερότητά του καὶ εἰς τὸ ἐξῆς ἡ Ἐκλαμπρότητά τῆς τὴν ἰδίαν ἀγάπην ὅπου ἔδειχνε καὶ προτίτερα, καὶ πῶς θέλει τὸν διαφεντεύει εἰς πᾶσαν χρείαν καὶ ἀνάγκην ὅπου ἤθελε τοῦ ἀκολουθήσει...». Εἶναι πράγματι ἀξιολόγη αὐτὴ ἡ εἰδηση γιὰ τὴν πληροφοροῦμαστε γιὰ τὴν προαγωγή τοῦ Πρωτοσυγκέλλου Μακαρίου ποὺ ὑπηρετοῦσε στὴν Ἐκκλησία τῆς Τύνιδας σὲ Μητροπολίτη Λιβύης.

Στὴ συνέχεια ἔχουμε πληροφορίες γιὰ τὴν Ἐκκλησία τῆς Τύνιδας ἀπὸ ἐπιστολὰς τοῦ Πατριάρχου Θεοφίλου τοῦ γ' (1805-1825) ποὺ διετέλεσε καὶ Μητροπολίτης Λιβύης καὶ τοῦ Πατριάρχου Ἱεροθέου τοῦ α' (1825-1845). Καὶ αὐτοὶ οἱ Πατριάρχες συνέχισαν νὰ ἀλληλογραφοῦν μὲ τοὺς ἐκάστοτε Πρόξενους τῆς Ἀγγλίας γιὰ θέματα ὅπως μετακινήσεις ἱερέων, οικονομικὰ προβλήματα κτλ. Πάντως θὰ ἦταν εὐχῆς ἔργον νὰ γίνεαι μιὰ προσπάθεια συγκέντρωσης ὅλου τοῦ ὑλικοῦ αὐτοῦ γιὰ τὴν συγγραφὴ μιᾶς συμπληρωμένης μελέτης γιὰ τὴν Ἐκκλησία τῆς Τύνιδας καὶ τοὺς Ἀγγλους Πρόξενους.

Πιστεύω ὅτι ἓνα ἀξιοσημεῖωτο γεγονός στὴν ἱστορία αὐτῆς τῆς Ἐκκλησίας ἦταν καὶ ἡ ἀπόκλιση οἰκοπέδου χάρις στὴν γενναϊὸδωση προσφορὰ τοῦ Ἡγεμόνα τῆς Τύνιδας Μαχμούδ Σάδεκ Μπέη. Τὸ ἐρώτημα τίθεται γιὰτί δώρησε ἔκταση γῆς στοὺς Ἕλληνας Ὀρθοδόξους τῆς Τύνιδας. Ἡ πράξη αὐτὴ ἔγινε ὕστερα ἀπὸ μεσολάβησιν τοῦ Ὑπουργοῦ Οἰκονομικῶν Μουσταφᾶ Χαζναντάρ ποὺ ἦταν Ἕλληνας ἀπὸ τὴν Χίο καὶ ἀνήκε στὴν οἰκογένεια Στραβελάκη. Στὴ διάρκεια τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπανάστασης συνελήφθηκε, ὠδηγήθηκε στὴν Κωνσταντινούπολιν καὶ ἐκεῖ ἀφοῦ τὸν ἐκπαίδευσαν ἐξισλαμίσθηκε. Ἡ ἀγάπη του πρὸς τοὺς Ὀρθοδόξους ἦταν τόση ποὺ μεσολάβησε στὸν Μπέη νὰ προχωρήσει στὴ δωρεὰ αὐτὴ γιὰ νὰ ὠφελῆσει τὸ Γένος τῶν Ἑλλήνων. Πολλοὶ ἀπ' αὐτοὺς ἦταν δικοὶ του συγγενεῖς ποὺ ἦλθαν ἀπὸ τὴν Χίο.

Τὸ ἐπίσημο ἔγγραφο τῆς δωρεᾶς ἔχει ὡς ἐξῆς: «Τὸ Διάταγμα ἡμῶν τοῦτο παραδίδομεν εἰς χεῖρας τοῦ Ἐξοχωτάτου καὶ ἀξιοτίμου Ἀγκιόνη Γενικοῦ

Προξένου τῆς Ὀλλανδίας καὶ Ἐπιτετραμμένου τῆς Μοσχοβίας ἐν τῇ Πρωτευούσῃ Ἡμῶν Τύνιδι.

»Ἐπιτρέπομεν εἰς τοὺς ἐν αὐτῇ Γραικοὺς νὰ εὐρύνωσι τὸν πρὸς δυσμὰς τῆς θαλάσσης κείμενον Ναὸν αὐτῶν καὶ ἐν τῇ εὐρύνσει ταύτῃ νὰ μὴ ὑπερβῶσι τὰ ὡς ἄνω ἀναφερόμενα πέντε οἰκόπεδα, ὧν τὸ ἐμβαδὸν 9.905 μ. τ.

»Δὲν ἐπιτρέπεται νὰ κάμωμεν εἰς τὰ οἰκόπεδα ταῦτα ἄλλο τι πλὴν τῆς εὐρύνσεως τοῦ Ναοῦ αὐτῶν ἢ ἄλλης οἰκοδομῆς σχέσιν ἐχούσης πρὸς τὴν Θρησκείαν τῶν ἢ τὴν λατρείαν τῶν, οὐδαμῶς δ' ἐπιτρέπεται νὰ κατασκευάσωσιν ὅ,τι δῆποτε πλὴν τῶν ἀναφερομένων. Ἀνέλαβε δ' ὁ Πρόξενος οὗτος καὶ οἱ Ἕλληνες δι' ἑαυτοὺς ὅ,τι διακελεύει τὸ Διάταγμα.

Ἐγραψεν ὁ δοῦλος τοῦ Κυρίου, ὁ Πρόεδρος αὐτοῦ, Μαχμούδ Σάδεκ Μπέης, τῇ 18 Χίτζε 1280)».

Ἔτσι οἱ Ἕλληνες Ὁρθόδοξοι τῆς Τύνιδας ἐζησαν καὶ ἀναπτύχθηκαν κάτω ἀπὸ τὴν εὐεργεσίαν τοῦ Μουστάφα Χαζναντάρ ποῦ ἦταν δικὸς τους καὶ τοὺς ἔτρεφε ἰδιαίτερη συμπάθεια. Ἡ Ἐκκλησία αὐτὴ εἶχε νὰ παρουσιάσει μιὰ ἀξιόλογη δράση χάρις στὴν ἐργατικότητα τῶν παροικούντων ἐκεῖ Ἑλλήνων, δεῖγμα τῆς φιλοτιμίας ποῦ χαρακτηρίζει παντοῦ τοὺς Ἕλληνες ἀπόδημους. Χρειάστηκαν πολλοὶ ἀγῶνες καὶ θυσίες γιὰ νὰ κρατηθεῖ Ἑλληνικὴ καὶ Ὁρθόδοξη μαζί, χωρὶς ξένες ἐπεμβάσεις καὶ ἐνοχλήσεις.

Φυσικὰ ἦλθε ἡ ἐποχὴ ποῦ ὅπως σημειώνει ὁ καθηγητὴς καὶ ἱστορικὸς Ν. Σ. Φιριππίδης «ἀφ' ἧς ἐποχῆς ἰδρυθέντος ἐκεῖ Ἑλληνικοῦ Προξενείου κατεβλήθη πᾶσα προσπάθεια νὰ ἀποτιναχθῇ καὶ πολιτικῶς καὶ ἐκκλησιαστικῶς πᾶσα ἐξάρτησις ἀπὸ τοῦ Πατριαρχικοῦ Ἀλεξανδρινοῦ Θρόνου». Στὴν πραγματικότητα ἔφθασε ἐποχὴ ποῦ ἡ Τύνιδα ὑπῆγετο ἐκκλησιαστικῶς στὴν Ἐκκλησίαν τῆς Ἑλλάδος ὅπως σημειώνει ὁ Ἕλληνας Πρόξενος στὴν Τύνιδα Ἰ. Μ. Σβορώνος τὸ 1893: «...Ἡ ἐν Τύνιδι Ἑλληνικὴ Ἀποικία τυγχάνει ἐντελῶς Ἑλληνικὴ, ὁ δὲ Κανονισμὸς αὐτῆς ἐνεκρίθη διὰ Β. Διατάγματος. Ἡ ἐκκλησία ὁ «Ἅγιος Γεώργιος» πρὸ καιροῦ πολλοῦ τυγχάνει ἐξοχρητημένη ἐκ τῆς Ἱ. Συνόδου τῆς Ἑλλάδος. Διὰ τῆς Ἱερᾶς δὲ Συνόδου τῆς Ἑλλάδος ἐφρόντισεν ἡ Ἐπιτροπὴ τῆς ἐν Τύνιδι Κοινότητος νὰ καλέσῃ ἱερέα».

Ἐκεῖνος ποῦ τελικὰ ἔδωσε τὴν τελικὴ λύση τοῦ ὄλου προβλήματος ἦταν ὁ Πατριάρχης Ἀλεξανδρείας Μελέτιος Μεταξάκης (1926-1935). Τὸ 1931 ἐπεσκέφθηκε τὴν περιοχὴ καὶ σὲ συνεδρία ποῦ ἐγίνε στις 31 Ἰουλίου μαζί μὲ τὰ μέλη τῆς Ἑλληνικῆς Κοινότητος Τύνιδας ὁ Πατριάρχης ἀνάμεσα στ' ἄλλα ἔλεγε: «...Ὡστε 24 ἔτη πρὸ τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπανάστασεως ὑπῆρχεν ἐν Τύνιδι Ἀρχιερεὺς Προϊστάμενος τοῦ Ναοῦ καὶ Πατριαρχικὸς Ἐπίτροπος, ἔφερε δὲ τὸν τίτλον Πενταπόλεως.

»Σῶζονται ἐπιστολαὶ τοῦ 18ου αἰῶνος παρακαλούντων, ὅπως τακτοποιηθῶσιν ἀταξία περὶ τὴν ἐκτέλεσιν τῶν λειτουργικῶν καθηκόντων. Οἱ ὑπογρά-

φοντες δὲ αὐτὰς διακρίνονται εἰς ἐλευθέρους καὶ εἰς σκλάβους.

»Ἡ συγκινητικὴ αὕτη ἱστορία τῆς Τύνιδας ἐλησμονήθη ἢ ἠγνοήθη τέλεον εἰς τὰς διαφόρους ἐρίδας, αἱ ὁποῖαι ἀπὸ τοῦ 1888 περιπλέκονται μὲ τὴν ἱστορίαν τῆς Ἑλληνικῆς Κοινότητος Τύνιδος εἰς βάρος τοῦ γοήτρου τῆς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ ἔθνους.

»Χωρὶς νὰ ὑπάρχει ἀνάγκη μεταβολῆς καθεστῶτος ἀσφαλούς καὶ ἐγκύρου ἐν τῇ πολιτείᾳ Τύνιδος ἀπὸ δύο καὶ πλέον αἰῶνων ἐγένετο ἀπόπειρα ἰδρύσεως νέου καθεστῶτος Ἐκκλησιαστικῶς τε καὶ Πολιτικῶς ἐξαρτωμένου ἐξ Ἀθηνῶν. Καὶ ἐξηρηθῆ ὄντως Ἐκκλησιαστικῶς ἐκ τῆς Ἱ. Συνόδου Ἀθηνῶν ἡ Κοινότης, ἀλλὰ κατὰ τὸ 1893 τὸ Ὑπουργεῖον τῶν Ἐκκλησιαστικῶν τῆς Ἑλλάδος ἐξέδωκε τὴν ἀκόλουθον ἀπόφασιν: «Ἡ ἐπὶ τῆς Τύνιδος ὡς ἀποτελοῦσης μέρος τῆς πάλαι Λιβύης ἐκκλησιαστικῆς Κυριαρχίας τοῦ Πατριαρχικοῦ Θρόνου Ἀλεξανδρείας, ἡ ἐκπαλαὶ καὶ ὑπὸ τῶν Ἱερῶν Κανόνων τῆς καθ' ἡμᾶς Ἀγίας τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας καθιερωθεῖσα, εἶναι ἀναμφισβήτητος. Κατ' ἀκολουθίαν δικαίως κρίνεται ὑφ' ἡμῶν ἢ ἀξίωσις τοῦ Μ. καὶ Π. Πατριάρχου Σαφρονίου περὶ τῆς ἀπὸ τοῦ Πατριαρχικοῦ Θρόνου αὐτοῦ Ἐκκλησιαστικῆς μόνον ἐξαρτήσεως τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας τῆς ἐν Τύνιδι Ἑλληνικῆς Κοινότητος ἐξαρτωμένης ἀπὸ τοῦ Βασιλείου τῆς Ἑλλάδος πολιτικῶς».

Σήμερον ἡ Μητρόπολις Καρθαγένης, ποῦ ἰδρύθηκε τὸ 1931 μὲ Συνοδικὸ Πατριαρχικὸ Τόμο ἐπὶ Μελετίου Μεταξάκη, περιλαμβάνει μέρος τῆς Δημοκρατίας τῆς Αἰγύπτου στὴ Δυτικὴ ἔρημο, τὴν Τζαμαχίρια τῆς Λιβύης, τὴ Δημοκρατίαν τῆς Τυνησίας, τὴ Δημοκρατίαν τῆς Ἀλγερίας καὶ τὸ Βασίλειον τοῦ Μαρόκου. Σ' ὅλες τὴς ἀναφερόμενες πρὸ πάνω χώρες λειτουργοῦν Ἑλληνορθόδοξες ἐκκλησίες ποῦ ἐξυπηρετοῦνται ἀπὸ ἱερεῖς τοὺς ὁποίους ἀποστέλλει ὁ οἰκείος Ἱεράρχης.

Ἔτσι ἡ ἱστορικὴ Μητρόπολις γιὰ περισσότερον ἀπὸ τρεῖς ἑκατονταετηρίδες διακονεῖ πιστὰ τὸν λαὸν τοῦ Θεοῦ. Ὑπηρετεῖ παρ' ὅλες τὴς ὑπάρχουσες δυσκολίες μὲ θυσία καὶ αὐταπάρνηση τοὺς πιστοὺς μας. Ὅλοι ξέρουν ὅτι ὑπάρχει ἕνας τόπος ὅπου μποροῦν νὰ περάσουν ν' ἀνάψουν ἕνα κερὶ καὶ νὰ λειτουργηθοῦν, νὰ προσευχηθοῦν... στὴν Τύνιδα, στὴν Τρίπολι, στὴν Καζαμπλάνκα, στὸ Ἀλγέρι, στὸ Φέζ, στὴ Σφαῖ...
(Τέλος)

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ

Παρακαλοῦνται οἱ συνδρομητὲς τῶν περιοδικῶν «ΕΚΚΛΗΣΙΑ», «ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ» καὶ «ΘΕΟΛΟΓΙΑ», κάθε ἀλλαγὴ τῆς διευθύνσεώς τους νὰ τὴ γνωρίζουν ἀμέσως στὰ Γραφεῖα τῶν Περιοδικῶν, Ἰωάννου Γενναδίου 14, 115 21 Ἀθήνα, ἀναφέροντας ἀπαραίτητα καὶ τὴν παλαιὰ τους διεύθυνση, γιὰ νὰ γίνετα κανονικὰ ἡ ἀποστολὴ τῶν Περιοδικῶν.

Τηλ. 72 18 308, 72 51 149. Fax 72 26 597

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΣΕ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΕΣ, ΚΑΝΟΝΙΚΕΣ ΚΑΙ ΑΛΛΕΣ ΑΠΟΡΙΕΣ

Τοῦ κ. ΓΩΑΝΝΟΥ ΦΟΥΝΤΟΥΛΗ, Καθηγητοῦ Παν/μίου Θεσσαλονίκης

506. Πότε εἶναι ὀρθότερο νὰ γίνεται ἡ ἔξοδος τῆς εἰκόνας τοῦ Νυμφίου Χριστοῦ κατὰ τὸ ἔσπερας τῆς Κυριακῆς τῶν Βαΐων, κατὰ τὸν ἔσπερινό, κατὰ τὸν κανόνα τοῦ ἀποδείπνου ἢ κατὰ τὸ «Ἴδου ὁ νυμφίος ἔρχεται...» τοῦ ὄρθρου; (Ἐρώτηση π. Π. Α.).

Ἡ παλαιότερα πράξη προέβλεπε τὴν «ἔξοδο» τῆς εἰκόνας τοῦ «Ἐλκομένου» ἢ τοῦ «Νυμφίου» κατὰ τὰ ἀπόστιχα τοῦ ἔσπερινου τῆς Κυριακῆς τῶν Βαΐων καὶ συγκεκριμένα κατὰ τὴν ψαλμωδία τοῦ πρώτου τροπαρίου «Ἐκ βαΐων καὶ κλάδων...». Τότε ἀπεσύρετο ἡ εἰκόνα τῆς ἑορτῆς ἀπὸ τὸ προσκυνητᾶριο καὶ ἐτίθετο σ' αὐτὸ ἡ εἰκόνα τοῦ Νυμφίου, χωρὶς ἰδιαίτερα πομπὴ ὅπως συνηθίζεται σήμερα. Αὐτὸ φαίνεται πὼς εἶναι καὶ τὸ λειτουργικὰ ὀρθότερο, ἐφ' ὅσον ἀπὸ τὰ ἀπόστιχα — ἀκριβέστερα ἀπὸ τὴν εἴσοδο — τοῦ ἔσπερινου γίνεται ἡ μετάβαση ἀπὸ τὸ θέμα τῆς ἑορτῆς τῶν Βαΐων στὸ ἑορτολογικὸ θέμα τῆς Μεγάλης Δευτέρας καὶ γενικότερα τῆς Μεγάλης Ἑβδομάδος. Ὑπὲρ τῆς πράξεως αὐτῆς τάσσεται καὶ ὁ ἀείμνηστος ἀρχιερατικὸς ἐπίτροπος Σκιαθοῦ οἰκονόμος Γεώργιος Ρήγας στὸ βιβλίον του «Ζητήματα Τυπικοῦ», Ἀθήναι 1954, σελ. 73-76. Ἐκεῖ δικαιολογεῖ διὰ μακρῶν τὴ θέση αὐτῆ, ἀναφερόμενος στὰ παράλληλα καὶ στὸ νόημα τοῦ ψαλλομένου τότε τροπαρίου. Ἀντιθέτως θεωρεῖ ἀδόκιμη τὴν παλαιὰ ἐπίσης συνήθεια, κατὰ τὴν ὁποία ἡ ἀντικατάσταση τῆς εἰκόνας γινόταν κατὰ τὸ τροπάριον «Ἐπὶ τὸν βασιλέα...», τὸ ἔβδομο δηλαδὴ τροπάριον τῆς θ' ὥδης τοῦ τριωδίου τοῦ ἁγίου Ἀνδρέου Κρήτης, πὸν ψάλλεται στὸ ἀπόδειπνο. Ἐπίσης θεωρεῖ ἀνυγὴ τὴ σύνδεση τῆς ἐξόδου τῆς εἰκόνας πρὸς τὸ τροπάριον «Ἴδου ὁ νυμφίος ἔρχεται...» τῆς ἀρχῆς τοῦ ὄρθρου. Πράγματι ἔχει δίκαιον, γιὰ ἄλλο εἶναι τὸ θέμα τοῦ τροπαρίου (ὁ νυμφίος τῆς παραβολῆς τῶν δέκα παρθένων, Ματθ. κε' 1-13 καὶ Λουκ. ιβ' 35-38) καὶ ἄλλο παριστᾶ ἡ ἐκφερομένη εἰκόνα (τὸν «ἐλκόμενον» ἐπὶ τὸ πάθος ἢ ἐπὶ τὸ δυτικότερον «Ἴδε ὁ ἄνθρωπος»). Ἡ σύνδεση εἶναι καθαρὰ ἐξωτερικὴ ὁ πάσχων Χριστὸς «Νυμφίος» τῆς Ἐκκλησίας καὶ ὁ νυμφίος τῆς παραβολῆς.

Παρ' ὅλα αὐτὰ ἡ νεωτερικὴ πράξη τῆς «ἐξόδου» τῆς εἰκόνας τοῦ Νυμφίου κατὰ τὸ «Ἴδου ὁ

νυμφίος ἔρχεται...» ἔχει σχεδὸν πλήρως ἐπικρατήσει καὶ θὰ ἦταν μάταιον νὰ ἐπιχειρήσει κανεὶς τὴν ἀποκατάσταση τῆς παλαιότερας ὀρθῆς πράξεως. Ἐχει ὑπὲρ αὐτῆς καὶ τὸ ὅτι κατὰ τὸν ἔσπερινόν ἢ τὸ ἀπόδειπνον ἐλάχιστοι πιστοὶ βρίσκονται στὸ ναό, κατὰ δὲ τὸν ὄρθρον ὄλοι. Ἡ «ἔξοδος» τῆς εἰκόνας ἔχει καταστρεῖ λαοφιλεῖς στοιχεῖο τῆς ἀκολουθίας. Τὰ μοναστήρια ὀφείλουν νὰ τηρήσουν τὴν παλιὰ ἀκριβὴ καὶ σοβαρὰ τους παράδοση, στοὺς ἐνοριακοὺς ὅμως ναοὺς οἱ συνθήκες εἶναι διαφορετικὲς καὶ ἡ τάση προβολῆς ὀρισμένων πιδ θεαματικῶν στοιχείων γιὰ τὴν ἀσθένεια τῶν ἀνθρώπων εἶναι καὶ νόμιμη καὶ ἐπιβεβλημένη. Πρόκειται δηλαδὴ γιὰ ἓνα διφυῆς ζήτημα, πὸν συνδέεται μὲ τὸ θέμα πὸν τίθεται ἀπὸ τὴν ἐρώτηση χρόνου καὶ τρόπου. Καὶ στὰ δύο διαφοροποιεῖται ἡ ἐνοριακὴ πράξη κατὰ τοὺς νεωτάτους χρόνους ἀπὸ τὴν ἀρχαία σεβάσμα καὶ λιτὴ παράδοση, πὸν τηρεῖται σήμερα στὰ μοναστήρια μόνον, ἀν κὶ αὐτὰ δὲν ἔχουν ἀλωθεῖ ἀπὸ τίς νεωτεριστικὲς τάσεις, ἀπὸ ἓνα εἶδος ἱεροῦ «λαϊκισμοῦ». Ἄς μᾶς ἐπιτραπεῖ ἡ χρῆση τοῦ βεβήλου αὐτοῦ ὄρου σ' ἓνα τόσο ἱερὸ χῶρον, ὅπως ἡ θεία λατρεία. Ἐχω ὅμως τὴν ἐντύπωση ὅτι δὲν ὑπερβάλλω.

Καὶ μόνον ὁ ἄγνωστος στὴν παράδοσή μας ὄρος «ἐξοδος», κοσμικὸς καὶ ἀδόκιμος γιὰ νὰ χρησιμοποιεῖται γιὰ τὴ δήλωση ἱερῶν τελετῶν, δείχνει τὸ καινοφανὲς καὶ ξένο πρὸς τὴ λατρεία μας στοιχεῖο, πὸν τείνει νὰ καταλάβει μιὰ κυριαρχοῦσα θέση σ' αὐτῆ, πὸν ποτὲ δὲν τὴν εἶχε. Ἡ περίπτωση τῆς «ἐξόδου» τῆς εἰκόνας τοῦ Νυμφίου δὲν εἶναι ἡ μόνη, ἀλλ' ἴσως εἶναι ἡ περισσότερο ἀνώδυνη ἀπὸ ἄλλες εἰσβολὲς τῆς λαϊκῆς εὐσεβείας στὰ νεώτερα τυπικά μας. Εἶναι ὅμως χαρακτηριστικὴ ἢ μὴ ἐλεγχομένη πορεία, πρὸς τὴν ὁποία μποροῦν νὰ ἐκτραποῦν ὅλα αὐτὰ τὰ νεοεισαχθέντα εὐλαβικὰ θεαματικὰ στοιχεῖα. Ὁ κίνδυνος μετατροπῆς τῶν σεμνῶν ἀκολουθιῶν μας σ' ἓνα εἶδος ἱεροῦ θεάτρου, πὸν θυμίζει τὰ «μυστήρια» ἢ «ἱερὰ δράματα» τοῦ μεσαίωνα, εἶναι νομίζω ἐμφανῆς. Δὲν θὰ μιλήσουμε γιὰ τὴν «ἐξοδο» τοῦ ἐσταυρωμένου καὶ τὴν ἀποκαθήλωση, ἀφήνοντας γιὰ ἄλλη εὐκαιρία τὴν ἀπάντηση στὰ σχετικὰ ἐρωτήματα πὸν ἀπὸ πολλοὺς ἔχουν τεθεῖ. Τὸ πρόβλημα εἶ-

(Συνέχεια στὴ σελ. 210)

ΕΚΣΥΧΡΟΝΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΕΞΑΝΘΡΩΠΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Τού πανοσ. ἀρχιμ. κ. Μακαρίου Βασιλά,
Δ/ντοῦ οἰκονομικῶν τοῦ Ρ/Σ τῆς Ἐκκλησίας

Τὸ περασμένο ἔτος θεωρήθηκε ὀρόσημο στὴν ἱστορία τῶν Εὐρωπαϊκῶν Κοινοτήτων, συνδεδεμένο μὲ τὴν πραγματοποίηση μιᾶς ἐνιαίας ἀγορᾶς ἐλεύθερης διακίνησης προϊόντων, ἐργατικῶν δυναμικῶν καὶ κεφαλαίου, μεταφέροντας πρὸς κάθε κατεύθυνση τὸ μήνυμα τοῦ ἐλεύθερου συναγωνισμοῦ καὶ τῆς αὔξησης τῆς παραγωγικότητος γιὰ τὴν ἐπιβίωση στὴ μεγάλη ἀγορὰ ποῦ δημιουργεῖται.

Ἐν ὄψει τῆς νέας αὐτῆς κατάστασης, οἱ ἐπιχειρήσεις καὶ οἱ παραγωγικὲς μονάδες τῶν χωρῶν-μελῶν, ἔχουν ἀποδυσθεῖ σὲ ἐντατικότερες προσπάθειες, τὰ τελευταῖα χρόνια, ἐκσυγχρονισμοῦ καὶ αὔξησης τῆς συναγωνιστικῆς τους ἰκανότητος. Τὴν ἀνάγκη αὐτὴ ἔχουν αἰσθανθεῖ ἐντονότερα οἱ οἰκονομικὰ ἀσθενέστερες χώρες-μέλη, οἱ ἐπιχειρήσεις τῶν ὁποίων καλοῦνται στὸν εὐρύτερο χώρο ποῦ δημιουργεῖται νὰ δόσουν σκληρὸν ἀγῶνα ἐπιβίωσης.

Δὲν εἶναι τυχαῖο τὸ γεγονός ὅτι παράλληλα μὲ τὴν κήρυξη τῆς ἐλεύθερης ἀγορᾶς ἐπέλεξαν οἱ Εὐρωπαϊκὲς Κοινότητες νὰ κηρύξουν τὸ 1992 ὡς τὸ ἔτος βελτίωσης τοῦ ἐργασιακοῦ περιβάλλοντος στοὺς τόπους ἐργασίας, τονίζοντας ἔτσι τὴν ἀνάγκη μιᾶς ἰσορροπημένης ἀνάπτυξης τῆς παραγωγικότητος, συνοδευόμενης ἀπὸ ταυτόχρονη βελτίωση τῶν συνθηκῶν ἐργασίας. Ὁ ἐκσυγχρονισμὸς τῆς παραγωγῆς, οἱ ἐπενδύσεις σὲ σύγχρονο μηχανικὸ ἐξοπλισμὸ καὶ ἀποτελεσματικότερες μεθόδους παραγωγῆς, δὲν συνεπάγονται αὐτομάτως καλύτερες συνθήκες ἐργασίας γιὰ τοὺς ἐργαζομένους. Ὑπάρχουν πολλὰ παραδείγματα, ὅπου ἔχει —στὴν πραγματικότητα— συμβεῖ τὸ ἀντίθετο.

Οἱ σύγχρονες ἀντιλήψεις περὶ ἐργονομικῆς σχεδίασης τῶν τόπων ἐργασίας ἀπαιτοῦν, ὁ παραγωγικὸς ἐξοπλισμὸς νὰ ἐπιλέγεται κατὰ κύριο λόγο σύμφωνα μὲ τὶς φυσικὲς καὶ ψυχικὲς προϋποθέσεις τοῦ ἀνθρώπου. Ἡ ἐξυπηρέτηση τῶν στόχων τῆς ἐπιχειρήσεως γιὰ αὔξηση τῆς παραγωγῆς δὲν πρέπει νὰ γίνεται σὲ βάρος τῆς σωματικῆς ὑγείας ἢ τῆς ψυχοκοινωνικῆς κατάστασης τοῦ ἐργαζομένου. Μὲ δυὸ λόγια, ὅλα τὰ μέτρα ποῦ παίρνονται γιὰ τὸν ἐκσυγχρονισμὸ τῆς ἐργασίας θὰ πρέπει νὰ ἀποβλέπουν παράλληλα καὶ στὸν ἐξανθρωπισμὸ τῆς ἐργασίας.

Τὸ κάλεσμα, ἐπομένως, τῶν Εὐρωπαϊκῶν Κοινοτήτων πρὸς ὅλες τὶς παραγωγικὲς δυνάμεις τῆς μεγάλης ἀγορᾶς ποῦ δημιουργεῖται, εἶναι διπλό, τὸ ὅτι δὲ ἀπευθύνεται ἰδιαίτερα πρὸς τὶς οἰκονομικὰ ἀσθενέστερες χώρες-μέλη εἶναι σαφέστατο. Ἡ ἀνάγκη μιᾶς ἰσορροπημένης ἀνάπτυξης πρέπει νὰ το-

νίζεται ἀπὸ ὅλους τοὺς ὑπεύθυνους κοινωνικοὺς φορεῖς, γιὰ τὴν ὄφελή ποῦ προκύπτουν ἀπὸ τὴ λήψη μέτρων γιὰ τὴ βελτίωση τῶν συνθηκῶν ἐργασίας εἶναι μακροχρόνια, σὲ ἀντίθεση μὲ τὰ μέτρα γιὰ τὴν αὔξηση τῆς παραγωγῆς, τῶν ὁποίων οἱ ἐπιπτώσεις εἶναι ἄμεσες καὶ εἶναι πολὺ εὐκολότερο νὰ μετρηθοῦν καὶ νὰ γίνουν κατανοητές.

Ἡ ἀνάγκη στὴν ὁποία βρίσκεται συχνὰ ὁ ἐπενδυτὴς νὰ ἐπιλέξει προτεραιότητες ἀνάμεσα στὸν τεχνικὸ ἐξοπλισμὸ καὶ τὸ ἀνθρώπινο δυναμικὸ κατευθύνεται κατὰ κανόνα ἀπὸ τὸ κίνητρο τοῦ ἀμέσου καὶ προφανοῦς συμφέροντος τῆς ἐπιχειρήσεως, φέροντας τὶς ἐπενδύσεις ποῦ ἀποβλέπουν καθαρὰ στὴ βελτίωση τῶν ὄρων ἐργασίας σὲ δευτέρη μοῖρα καὶ ὄχι σπάνια, χαρακτηριζόμενες ὡς περιττὸ ἔξοδο.

Βέβαια, γιὰ τὶς πολὺ ἀνεπτυγμένες κοινωνίες τῆς Εὐρώπης, μὲ πρωτοπόρους τὶς χώρες τῆς Σκανδιναβίας, τὸ ἀνθρώπινο δυναμικὸ καὶ ἡ θετικὴ του τοποθέτηση πρὸς τὴν ἐπιχείρηση, ἀποτελεῖ ἕνα ἀπὸ τὰ βασικότερα στοιχεῖα συναγωνιστικῆς ἰκανότητος καὶ εὐρωστίας τῆς ἐπιχειρήσεως, ὥστε τὸ κόστος γιὰ τὴ λήψη μέτρων βελτίωσης τῶν συνθηκῶν ἐργασίας νὰ θεωρεῖται οἰκονομικῶς ἀπόλυτα δικαιολογημένο γιὰ τὸ μέλλον τῆς ἐπιχειρήσεως, μὲ ἀναμφισβήτητα θετικὲς ἐπιπτώσεις γιὰ τὴν οἰκονομία τῆς χώρας.

Πολυάριθμες εἶναι οἱ ἔρευνες στὶς χώρες αὐτές, ποῦ καταδεικνύουν τὰ γενικότερα θετικὰ ἀποτελέσματα, καθὼς καὶ τὴν ἐπὶ μακροχρονίας βάσεως αὔξηση τῆς συναγωνιστικῆς ἰκανότητος τῆς ἐπιχειρήσεως ἀπὸ τὴ λήψη μέτρων γιὰ τὴ βελτίωση τοῦ ἐργασιακοῦ περιβάλλοντος. Στὴν ἀνάπτυξη μεθόδων ὑπολογισμοῦ τοῦ καθαρὰ οἰκονομικοῦ ἀποτελέσματος ποῦ προκύπτει ἀπὸ τὴ λήψη τέτοιων μέτρων, ἀποδίδεται ἰδιαίτερη βαρῦτητα, ὥστε νὰ καταστῆ δυνατὴ ἡ συγκέντρωση πειστικῶν ἐπιχειρημάτων ποῦ θὰ ἐνισχύσουν τὸ κίνητρο τῶν ἐπιχειρησῶν νὰ προβαίνουν στὴ λήψη παρόμοιων μέτρων. Χάρη στὶς μελέτες αὐτές, καταβάλλεται προσπάθεια διαπαιδαγώγησης τοῦ ἐπιχειρηματικοῦ κόσμου, ὥστε νὰ ἀντιληφθεῖ καὶ ἐπιδιώξει σὲ μεγαλύτερο βαθμὸ νὰ ἀναλάβει τὶς εὐθύνες ποῦ ἔχει, ἔναντι τοῦ εὐρύτερου κοινωνικοῦ συνόλου.

Ἰούλιος 1993. Μεσοῦντος τοῦ «ἐπομένου ἔτους», μποροῦμε κάλλιστα νὰ ἀναρωτηθοῦμε γιὰ τὸ τί ἀπ' ὅλα τὰ προαναφερθέντα ἐπιτεύχθηκε.

Εἰλικρινά, δὲν εἴμαστε σὲ θέση νὰ δώσουμε σαφή καὶ πλήρη ἀπάντηση. Ἰδιαίτερα δέ, γιὰ τὰ ἑλληνικὰ δεδομένα.

Οί κυβερνήσεις τής Εὐρωπαϊκῆς Κοινότητος προοστὰ στὸ πρόβλημα τῶν αἰρέσεων καὶ τῆς παραθορησκείας*

Τοῦ π. ΑΝΤΩΝΙΟΥ ΑΛΕΒΙΖΟΠΟΥΛΟΥ, Δρ. Θεολ. - Δρ. Φιλολ.

Ἄπειλὴ γὰρ τὴν οἰκονομικὴ ζωὴ

Αὐτὸ ποὺ φαίνεται σήμερα νὰ ἀπασχολεῖ ιδιαίτερα τοὺς πολιτειακοὺς φορεῖς στὴ Γερμανία εἶναι ἡ ἀπειλὴ διαβρώσεως τοῦ χώρου τῆς οἰκονομίας καὶ ιδιαίτερα τῶν ἐπιχειρήσεων. Ὁ κ. Η., Διευθυντῆς ἐκπαιδεύσεως σὲ ὁμόσπονδο Ὑπουργεῖο, ἐντεταλμένος γὰρ τὰ θέματα αἰρέσεων τῆς νεότητος, ἀναφέρθηκε στὴν αὐξημένη δραστηριότητα τῆς σαηντόλοτζυ στὸν τομέα τῆς ἐκπαίδευσης προσωπικοῦ ἐπιχειρήσεων. Μεταξὺ ἄλλων ὑπογράμμισε:

«Οἱ καταγγελίες ποὺ μοῦ ὑποβάλλουν αὐξάνουν συνεχῶς εἶναι καταγγελίες κατοχυρωμένες. Οἱ ἄνθρωποι αἰσθάνονται φρίκη γι' αὐτὸ ποὺ συμβαίνει, στὰ πλαίσια αὐτῆς τῆς ἐκπαίδευσης. Αὐτὸ ἔχει τεράστιες ψυχικὲς συνέπειες».

Γιὰ τὸ ἴδιο θέμα ὁ κ. Ρ. ἀναφέρει στὸ κείμενο ποὺ κατέθεσε κατὰ τὴ συνάντησι τῆς Βόννης:

«Τὸ 1985 ἦταν ὑπόθεσι τιμῆς νὰ δηλώσει κανεὶς ὅτι εἶναι σαηντολόγος. Ὅμως τὰ τελευταῖα χρόνια ἡ δραστηριότητα ἀναπτύσσεται σκόπιμα μὲ ὑπόγειες μεθόδους. Αὐτὸ σημαίνει ὅτι σαηντολόγοι εἰσχωροῦν κρυφὰ στὶς ἐπιχειρήσεις, καταλαμβάνουν θέσεις - κλειδιὰ στὸν χώρο τῆς οἰκονομίας. Κανεὶς δὲν γνωρίζει σήμερα ποὺ ἔχουν ἤδη ἐγκατασταθεῖ. Οἱ ἴδιοι οἱ σαηντολόγοι μιλοῦν ἤδη γι' αὐτὸ τὸ θέμα. Λένε ὅτι ἔχουν πολιτικοὺς σὲ ὁμόσπονδη Βουλὴ, ποὺ μὲ ἓνα νεῦμα θὰ δηλώσουν ὅτι ὑποστηρίζουν τὴν σαηντόλοτζυ» αὐτὸ δήλωσε πρόσφατα ἄλλοτε σαηντολόγος, ὁ ὁποῖος συμμετεῖχε σὲ σεμινάρια στὸ Celebrity Center Düsseldorf, ποὺ εἶναι εἰδικὴ ἐνότητα καὶ ἀσχολεῖται ἀποκλειστικὰ μὲ διευθυντὲς μεγάλων ἐπιχειρήσεων καὶ μὲ καλλιτέχνες. Τοὺς ἀνθρώπους αὐτοὺς σπάνια μπορεῖ κανεὶς νὰ τοὺς ἀποκαλύψει. Οἱ κανονισμοὶ προστασίας προσωπικῶν στοιχείων (Datenschutz) καὶ ἡ ἔλλειψι μέσων, βάζουν μέχρι τώρα σταθερὰ ὄρια σ' αὐτὴ τὴν προσπάθεια διαφωτίσεως».

Ἀπαντώντας σὲ σχετικὴ ἐρώτησι βουλευτῶν παρατάξεων, ὁ κ. Ρ. πρόσθεσε: «Τὸ 1984 ἔγινε ἡ ἐπεξεργασία τῆς στρατηγικῆς — τότε ἤμουν κι ἐγὼ ἐκεῖ. Ἄντὶ νὰ ἐπικεντρώσουμε τὴν προσοχή μας σὲ κάποιους στὸ δρόμο, ἀσχολούμεθα μὲ τὸν διευ-

θυντῆ τῆς ἐπιχειρήσεως. Αὐτὸ σημαίνει ὅτι αὐτὸς σὲ διάστημα πέντε ἐτῶν, ἀλλάζει τοὺς ὑπεύθυνους διευθυντὲς στὰ διάφορα τμήματα, τὴν μέση διοίκησι, μέχρι τὸν τελευταῖο ὑπάλληλο. Τότε, ἀντὶ κανεὶς νὰ εἶναι ἀναγκασμένος νὰ ἐργάζεται μὲ ἑκατοντάδες σαηντολόγους, ἔχει νὰ κάνει μόνο μὲ ἓνα. Καὶ αὐτὸς φροντίζει, ὥστε ὀλόκληρη ἡ ἐπιχείρησι νὰ γίνῃ σαηντολογικὴ. Αὐτὸ εἶναι ἀποτελεσματικὸς προσηλυτισμὸς μελῶν ἔτσι ἐνεργοῦν οἱ σαηντολόγοι».

Σύμφωνα μὲ πληροφορίες τοῦ ἐμπειρογνώμονα Η., 30 γερμανικὲς ἐπιχειρήσεις σὲ ὁμόσπονδη χώρα εἶναι γνωστὲς, στὶς ὁποῖες μὲ βεβαιότητα ἐφαρμόζονται οἱ σαηντολογικὲς διαδικασίες. Τὸ 1989 ἰδρύθηκε στὸ Los Angeles «Παγκόσμιον Ἰνστιτοῦτο σαηντολογικῶν ἐπιχειρήσεων», μὲ σκοπὸ νὰ συντονίσει τὴν κερδοσκοπικὴ ἐκρηξί τῆς σαηντόλοτζυ.

Ὁ ἐμπειρογνώμονας Μ. ὑποστήριξε ὅτι ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐπιχειρήσεων ποὺ ἐπηρεάζονται ἀπὸ τὴν σαηντόλοτζυ ἀνέρχονται σὲ 60. Ὁ ἀριθμὸς αὐτὸς αὐξάνεται καθημερινά. Γι' αὐτὸ τὸ σκοπὸ χρησιμοποιοῦνται δύο συστήματα ἐπιλογῆς προσωπικοῦ.

»Τὸ ἓνα εἶναι ἡ Choice International καὶ τὸ ἄλλο ἡ Human International. Καὶ τὰ δύο συστήματα ἐργάζονται μὲ τὸ ἴδιο μοντέλλο. Ἡ Human International λέει πὼς θεμελιώνεται στὸν Χάμπαρντ. Ἡ Choice International τὸ παρασιωπᾷ. Χρησιμοποιεῖται τὸ τέστι προσωπικότητος, ποὺ μπορεῖ κανεὶς νὰ τὸ λάβει δωρεὰν στοὺς δρόμους. Ὅμως στὸν χώρο τῆς οἰκονομίας πωλεῖται 600-800 γερμανικὰ μάρκα!

»Μὲ αὐτὸ τὸ σύστημα ἐπιλογῆς προσωπικοῦ, ἀναζητοῦνται ἀνάλογα πρόσωπα, ποὺ ἀντιστοιχοῦν στὸ ἰδεολογικὸ προφίλ τῆς σαηντόλοτζυ. Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπο, μὲσφ αὐτοῦ τοῦ συστήματος, εἰσάγονται στὴν ἐπιχείρησι ἄνθρωποι, οἱ ὁποῖοι στὰ πλαίσια τῆς περαιτέρω ἐξυπηρετήσεως ποὺ προσφέρεται ταυτόχρονα, γίνονται σαηντολόγοι. Μὲ αὐτὸ τὸν τρόπο — καὶ ἐδῶ ἐφαρμόζεται τὸ περίφημον σύστημα μπάλλας τοῦ χιονιοῦ — ὁ ἀριθμὸς εἶναι αὐξανόμενος».

Ὁ ἐμπειρογνώμονας G. ἀνέφερε ὅτι μὲσφ ἐνὸς ἀνθρώπου ποὺ ἐργαζόταν σὲ ἐπιχείρησι ποὺ λει-

*Συνέχεια ἀπὸ τὴ σελ. 182 τοῦ ὑπ' ἀρ. 10 τεύχους.

τουργοῦσε με βάση τὴ στρατηγικὴ τῆς σαηντόλοτς, πραγματοποίησε 28 συνεντεύξεις με ἀνθρώπους ποὺ εἶχαν ἐργασθῆ σὲ 9 διαφορετικὲς ἐπιχειρήσεις, ὅπου ἀνυποψίαστα στελέχη εἶχαν σχέση με τὴ σαηντόλοτς. Διέκοψαν τὴν ἐργασία τους, κατὰ κανόνα μετὰ ἀπὸ δύο-τρία ἔτη· ἐπειδὴ δὲν ἤθελαν νὰ γίνουν σαηντολόγοι καὶ ἐπειδὴ, ὅπως μοῦ εἶπε ἓνας ἀπὸ αὐτούς, δὲν μπορεῖ κανένας νὰ τὸ κάνει αὐτὸ περισσότερο ἀπὸ δύο ἔτη. Τότε τοῦ τίθεται ἡ ἐρώτηση: «Ἡ ἔρχεσαι μαζί μας ἢ φεύγεις ἀπὸ τὴν ἐπιχείρηση».

Ὁ κ. Η. ἀνέφερε ὅτι «μία ἐβδομάδα πρὶν ἀπὸ τὴ συνεδρίαση τῆς Βουλῆς σχηματίστηκε μία ΟΤ-ἐπιτροπὴ, δηλαδή, ἀπὸ ἀνώτερα στελέχη τῆς σαηντόλοτς, ἡ ὁποία ἀνέλαβε νὰ δημιουργήσει στὴν περιοχὴ τῆς Στουτγάρδης 20 Ἀποστολὲς καὶ ἓνα Celebrity Center. Στὸ Διοικητικὸ Συμβούλιο αὐτῆς τῆς Ἐπιτροπῆς ἀναφέρονται 8 πρόσωπα. Ἐπὶ ἀπὸ αὐτὰ δηλώνουν μετὰξὺ ἄλλων τὶς ἀκόλουθες ιδιότητες: Ἀνεξάρτητος ἐπιχειρηματίας στὴ βιομηχανία ὑπολογιστῶν, εἰδικὸς σὲ ἐπιχειρησιακὰ κίνητρα, εἰδικὸς με πείρα σὲ ἐπιχειρήσεις καὶ ἐπιχειρησιακὲς ἐγκαταστάσεις, ἀνεξάρτητος ἐπιχειρηματίας στὴν οἰκοδομὴ ἐνδὸς εὐρωπαϊκοῦ ἐλεύθερου δικτύου στὸν τομέα τῆς συμβουλευτικῆς προσωπικοῦ, εἰδικὸς σὲ θέματα σωματείων καὶ ἐνώσεων, ἀσχολούμενος αὐτὸ τὸν καιρὸ με τὴν οἰκοδομὴ δικτύου πωλήσεων».

Πῶς λειτουργεῖ μιὰ ἐπιχείρηση με βάση τὴν ἰδεολογία τῆς σαηντόλοτς; Ὁ Δρ. Α. ἀνέφερε ὅτι τὸ συμβούλιο τῆς ἐπιχειρήσεως καταργεῖται καὶ στὴ θέση του διορίζεται ἓνας ἀξιωματικὸς ἠθικῆς. «Στὶς σαηντολογικὲς ἐπιχειρήσεις ὑπάρχει κάτι ποὺ στὴν ἄλλοτε DDR ἦταν γνωστὸ ὡς φάκελλος στελεχῶν. Κάθε συνεργάτης ἐξετάζεται κατὰ πόσο ὑποτάσσεται. Ὅποιος δὲν ὑπακούει, πετάγεται ἔξω...».

Βλέπουμε, λοιπὸν, ὅτι τὸ διαβρωτικὸ ἔργο τῆς παραθρησκείας στοχεύει σὲ διάφορους τομεῖς τῆς ζωῆς μας καὶ ἰδιαίτερα στὸ χωρὸ τῶν ἐπιχειρήσεων καὶ τῆς οἰκονομίας.

3. Τὸ προσωπεῖο τῆς θρησκείας

Πολλὲς ὁμάδες ποὺ ἰσχυρίζονται ὅτι εἶναι θρησκείες, πίσω ἀπὸ τὸ θρησκευτικὸ προσωπεῖο κρύβουν διαφορετικοὺς σκοπούς. Αὐτὸ εἶναι ἓνα θέμα, ποὺ ἀπασχόλησε τὴ συνεδρίαση τῆς Βόννης.

Στὸ σημεῖο αὐτὸ ὅλοι οἱ ἐμπειρογνώμονες παρουσίασαν κοινὴ ἀποψη. Ὁ δικαστὴς Α. ἀνέφερε ὅτι οἱ δραστηριότητες τῆς σαηντόλοτς καλύπτον-

ται με ἰδεολογικὸ περίβλημα. «Μία παγκόσμια κερδοσκοπικὴ ἐπιχείρηση χαρακτηρίζεται ἐδῶ Ἐκκλησία ὀδηγεῖ πολλὲς φορὲς σὲ ἀβεβαιότητα καὶ συντελεῖ ὥστε νὰ θεωρεῖται αὐτὸ στὴν κοινὴ γνώμη ὡς κάτι τὸ καλὸ!».

Κατὰ τὴν ἀποψη τοῦ Δρ. Α. ἡ σαηντόλοτς δὲν εἶναι θρησκεία. Ἐπιχειρεῖ μόνο νὰ κρυφθῆ πίσω ἀπὸ τὸ προσωπεῖο τῆς θρησκείας. «Τὸ ὕλικὸ ποὺ πήρατε ὅλοι ἐδῶ καὶ οἱ πολλὲς διαπιστώσεις, ἀποβλέπουν στὸ νὰ συμπεριφέρεται σὰν νὰ εἶναι θρησκεία, παρ' ὅλον ὅτι στὴν πραγματικότητα εἶναι κερδοσκοπικὴ ἐπιχείρηση».

Ὁ πανεπιστημιακὸς κοινωνιολόγος Δρ. Ε. ὑποστήριξε ὅτι στὶς ὁμάδες αὐτὲς συντελεῖται μετατόπιση τοῦ θρησκευτικοῦ χώρου. Ξεκινώντας ἀπὸ τὸ σημεῖο τῆς θρησκευτικῆς διδασκαλίας καὶ τῆς θρησκευτικῆς κοινότητας, προσαρμῶνται στὶς κοινωνικὲς καὶ κατεστημένες ὀργανωτικὲς δομὲς. «Ἐπὶ παραδείγματι, δημιουργοῦνται πολιτικὰ κόμματα, κερδοσκοπικὲς ἐπιχειρήσεις ἢ μικρὲς θεραπευτικὲς ὁμάδες. Ὅμως κατὰ πρῶτο λόγο ἐμφανίζουν κερδοσκοπικὲς ὀργανωτικὲς δομὲς. Σ' αὐτὲς τὶς μορφές, δομημένες κοινωνικά, προσαρμῶνεται ὕστερα καὶ ἡ διδασκαλία».

Ἡ θρησκευτικὴ διδασκαλία εἶναι λοιπὸν τρόπον τινὰ κάτι ποὺ ἐμφανίζεται σὲ δευτέρῃ φάση, παίρνει δευτερεύουσα θέση. «Ἐξαπατοῦνται καταναλωτὲς με μιὰ συσκευασία ἀπάτης».

Οἱ ποικίλες ὁμάδες, ποὺ δραστηριοποιοῦνται στὸ χωρὸ τῆς οἰκονομίας κάτω ἀπὸ τὸ πρόσχημα τῆς θρησκείας, δὲν σέβονται τὸ ἐργατικὸ δίκαιο. Ὁ Δρ. Κ. ἀνέφερε: «Οἱ ψυχο-λατρείες ἔχουν σημασία καὶ στὴν περιοχὴ τῶν σχέσεων ἐργασίας. Ὑπάρχει ἡ ὑποψία ὅτι οἱ κεντρικὲς ὀργανώσεις, οἱ ὑποοργανώσεις καὶ οἱ καμουφλαρισμένες τῶν ποικίλων ὁμάδων, ἀπασχολοῦν πλῆθος συνεργατῶν, χωρὶς νὰ τηροῦν τὸ ἐργατικὸ δίκαιο ποὺ ἰσχύει σήμερα».

Εἶναι φυσικὰ δύσκολο νὰ ὀριοθετηθεῖ κανεὶς στὴν πρᾶξη τὴν δραστηριότητα «τιμῆς ἔνεκεν» ἀπὸ τὴν ἀπαγορευμένη κύρια δραστηριότητα. Ἐπιχειρήσεις ποὺ βρίσκονται πλησίον τῶν αἰρέσεων ἀποκτοῦν μ' αὐτὸ τὸν τρόπο παρὰ νόμο προνόμια στὸν τομέα τοῦ ἀνταγωνισμοῦ. Ἐκτὸς ἀπὸ αὐτὸ, τὰ μέλη ποὺ λόγῳ ἡλικίας ἢ ἀσθένειας δὲν παρουσιάζουν πλέον ἐνδιαφέρον γιὰ τὴν αἴρεση, ἐγκαταλείπονται καὶ ἐπιβαρύνουν τὴν κοινωνικὴ πρόνοια.

«Οἱ αἵρέσεις προσηλυτίζουν, κυρίως στὶς νέες ὁμόσπονδες χώρες, με ἰδιαίτερα εὐνοϊκὲς συμβά-

σεις εργασίας. Μ' αυτό τον τρόπο επιτυγχάνουν να έκμεταλλευθούν το φόβο της ανεργίας και να κερδίζουν όπαδούς, που συχνά δεν έχουν το θάρρος ή τη δύναμη να εγκαταλείψουν και πάλι τις αιώσεις, εξαιτίας απαιτήσεων, απειλών ή πιέσεων της ομάδας.

»Στά πλαίσια της εργατικής σχέσεως με αίρεσεις, υπάρχει ο κίνδυνος να θυσιάζονται νομικές υποχρεώσεις (π.χ. προστασία της μητρότητας), όπως και οικογενειακές ανάγκες».

4. 'Απειλή για την οικογένεια και τα παιδιά

Οι νέες αίρεσεις και παραθηροσκευτικές ομάδες απειλούν την οικογένεια και ιδιαίτερα τα παιδιά κατά πολλούς τρόπους.

Η διαταγή χωρισμού

Ο έμπειρογνώμονας P., αναφερόμενος στην απειλή έναντι του γάμου μίλησε για την «διαταγή χωρισμού» στην οργάνωση της σαηντόλοτζυ. Αυτή ή «διαταγή» περιλαμβάνει και το θέμα του γάμου. Αναφερόμενος στη δική του περίπτωση, ο κ. P. είπε: «Αυτό συνέβη και σε μένα, παρ' όλον ότι επί πέντε χρόνια υποστήριζα στον τύπο ότι δεν υπάρχει αυτή η διαταγή χωρισμού. Το 1986 μου απαγορεύθηκε γραπτώς να βλέπω την ίδια τη γυναίκα μου. Και σ' αυτήν απαγορεύθηκε. Αυτή τηρήσε τή διαταγή. Έγώ δεν ήμουν διατεθειμένος να την τηρήσω. Άλλα δεν ώφελούσε πλέον σε τίποτα. Αυτή ή διαταγή χωρισμού είναι μία σημαντική τομή στην προσωπική έλευθερία. Και ή σαηντόλοτζυ προχωράει πολύ πέρα από αυτό που είναι άνεκτό σ' αυτή τη χώρα».

Παραμέληση της φροντίδας τών παιδιών

Σε μερικές οργανώσεις τα παιδιά απομακρύνονται από τους γονείς και τη φροντίδα τους την αναλαμβάνει ή αίρεση. Σε άλλες ομάδες ή φροντίδα τών παιδιών από μέρους τών γονέων και ιδιαίτερα της μητέρας δεν τίθεται σε προτεραιότητα.

Κατά τον κ. P. στη σαηντόλοτζυ, κάθε μητέρα ώφείλει να θέσει σε άπόλυτη προτεραιότητα την άπασχόληση μέσα στην οργάνωση, την παρακολούθηση τών σεμιναρίων της. Ο κ. P., σε έρώτηση βουλευτών της FDP, ανέφερε ότι πάνω από όλα τοποθετείται ή σαηντόλοτζυ, ως τεχνική εξέλιξη.

Όταν μιά μητέρα άρνηθει να δηλώσει συμμετοχή σ' ένα έπόμενο σεμινάριο, έπειδή πρέπει να φροντίσει τα παιδιά της, της λέγεται ότι αυτό δεν είναι τόσο σπουδαίο τη στιγμή αυτή ή σαηντόλοτζυ ως εξέλιξη είναι κάτι πολύ σπουδαιότερο.

«Τις βλάβες που θα ύποστούν τα παιδιά, έπειδή τώρα για δύο-τρία χρόνια δεν μπορείς να άσχοληθείς μ' αυτά, μπορείς άργότερα να τις έξαλείψεις. Αυτό είναι φυσικά κτηνώδης συμπεριφορά άπέναντι στα παιδιά και δεν πρόκειται για μεμονωμένη περίπτωση».

Ο Δρ. A., άναφερόμενος στη στάση της μητέρας άπέναντι στα παιδιά της, όπως προβλέπεται από τους κανονισμούς της σαηντόλοτζυ, παρατήρησε ότι, παρ' όλα αυτά, τα δικαστήρια δίνουν τη γονική φροντίδα στην μητέρα: «με ποιό σκεπτικό; λένε ότι διαφορετικά, τα δικαστήρια άναμιγνύονται σε θρησκευτικά ζητήματα».

Έπιρροή στα μικρά παιδιά

Πολλές οργανώσεις έπιχειρούν με έμμεσο ή άμεσο τρόπο να έπηρεάσουν μικρά παιδιά. Ο δικαστής A. ανέφερε στη συνεδρίαση της Βόννης:

«Είναι πολύ βασικό γι' αυτή την έπιτροπή να γνωρίζει ότι οί σαηντολόγοι, έπειδή χρησιμοποιούν και ένα ιδεολογικό περίβλημα, καταβάλλουν μεγάλες προσπάθειες να άποκτήσουν έπιρροή σε νέους και σε παιδιά».

«Υπάρχει ή όνομαζόμενη Dianetik για παιδιά, δηλαδή διδακτικά βιβλία για το πώς να προσηλυτίσει κανείς παιδιά στη σαηντόλοτζυ. Υπάρχουν έσωτερικοί παιδικοί σταθμοί της σαηντόλοτζυ, οί λεγόμενοι Happy Kids (εύτυχισμένα παιδιά). Υπάρχουν ποικίλες προσπάθειες από γονείς σαηντολόγους ή από ένα γονέα, να τους δίδονται παιδιά για έπιμέλεια, ώστε να τα στέλνουν σε σχολεία της σαηντόλοτζυ».

Κατά τον Δρ. A. «ή σαηντόλοτζυ θα προσπαθήσει — και αυτό θα είναι όντως μία χρονική βόμβα — να εγκαταστήσει σχολεία και μάλιστα άνάλογα με το Δελφικό Σχολείο στις ΗΠΑ, με άπολυτήριο άναγνωρισμένο από το Κράτος. Τέτοιες προσπάθειες κατεβλήθησαν στη Schleswig - Holstein. Και πρέπει κανείς να δεί τί συμβαίνει στη Βαυαρία, όπου έχει ίδρυθει ιδιαίτερο σχολείο από την οργάνωση «Έργο έπιστροφής του Ίησού Χριστού, σωματείο άνεγνωρισμένο». Πρόκειται για την οργάνωση «Οίκουμενική ζωή της G. Wittek», που δρα και στην Ελλάδα.

(Συνεχίζεται)

Μιχαήλ Γαλανού (†)

«ΒΙΟΙ ΑΓΙΩΝ»

Κυκλοφορούν και οί δώδεκα τόμοι από το μνημειώδες έργο του μεγάλου συγγραφέως. Άληθινό θησαύρισμα για κάθε βιβλιοθήκη. Έκδοση τρίτη, Άποστολικής Διακονίας.

ΙΑΚΩΒΟΣ ΝΑΥΠΛΙΩΤΗΣ († 1942)

Ἄρχων Πρωτοψάλτης τῆς Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας*

«Εἰς μνημόσυνον αἰώνιον ἔσται δίκαιος. Ἀλληλοῦϊα».

Τοῦ Αἰδεσιμολ. π. Σεραφεῖμ Φαράσογλου

Ἐχει διαπιστωθῆ ἀπὸ τὴν ἐπιστήμη, ὅτι 1/1000 τοῦ γραμμαρίου μόσχου, θὰ μυρίζει 7.000 χρόνια, 1/1000 τοῦ γραμμαρίου ραδίου, θὰ φωτίζει 7.000 χρόνια. Τότε ἓνα πολλοστημόριο τῆς ψυχῆς μας, πόσα ἑκατομῦρια χρόνια θὰ λάμπει; Ἡ ἀπάντηση θὰ εἶναι: αἰώνια.

Γύρω σὲ μιὰ ψυχῆ, Σεβασμιώτατε Δέσποτα, σεβαστοὶ ἐν Χριστῷ ἀδελφοὶ πατέρες, ἀδελφοὶ χριστιανοί, γύρω σὲ μιὰ ψυχῆ λέγω εἴμαστε συγκεντρωμένοι σήμερα ἐδῶ. Μιὰ ψυχῆ ποὺ ἀγάπησε τὴν Ἐκκλησία καὶ τὸ Ἀναλόγιο, καὶ τὴν ἀγαπήσαμε κι ἐμεῖς. Μιὰ ψυχῆ ἐκλεκτῆ, μιὰ ψυχῆ φωτεινῆ, γεμάτη δῖφα γιὰ τὸ ἀνώτερο, γιὰ τὸ τέλειο.

Πρόκειται γιὰ τὸν ἀείμνηστο Ἄρχοντα Πρωτοψάλτη τῆς Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας Ἰάκωβο Ναυπλιώτη, ποὺ συμπληρώθηκαν φέτος 50 χρόνια ἀπὸ τὸν θάνατό του.

Ἐλέχθη ἀπὸ σοφῶ, ὅτι τὸ μόνο βέβαιο — βέβαιο καὶ μέσα στὸ χρόνο, βέβαιο καὶ μέσα στὴν αἰωνιότητα — εἶναι ὁ θάνατος. Καὶ μαζί μὲ τὸν θάνατο, καὶ ἄρρηκτα συνυφασμένη μαζί του ἡ ἀθανασία. Δὲν θὰ ἦταν καθόλου βέβαιη ἡ ἀθανασία, ἂν δὲν ἦταν βέβαιος καὶ τελεσίδικος ὁ θάνατος. Ἡ ἀθανασία δὲν ὑπάρχει μέσα στὴ ζωὴ, ὑπάρχει μέσα στὸ θάνατο.

Ὁ ἀείμνητος Ἰάκωβος Ναυπλιώτης ἦταν μιὰ λαμπάδα ποὺ ἔλυσσε πάνω στὴ λυχνία τῆς Ἐκκλησίας, πάνω στὸ Πατριαρχικὸ Ἀναλόγιο. Λαμπάδα ἀπὸ μελίσιον κερὶ, ποὺ ἀνέδινε πασχάλινὸ φῶς. Φῶς ποὺ εἶχε τὴν διαφάνεια καὶ τὸ χρῶμα τοῦ ἀμεθύστου, τὸ χρῶμα ποὺ γεμίζει τίς πλαγιὲς τῶν βουνῶν, τίς αἰθούσες τοῦ Φαναρίου, τὸ τετριμμένο βελούδινο στασίδι τοῦ Ἄρχοντος Πρωτοψάλτου. Φῶς γλυκύ, φώτιζε τὰ βήματά μας!

Ἰάκωβος, ἄξιος διάδοχος τῶν προκατόχων του Νικολάου Βυζαντίου Λαμπαδαρίου (1837-1888) — οἱ ἡμερομηνίες ἀναφέρονται στὰ ἔτη ὑπηρεσίας — Ἀρσιτείδου Νικολαΐδου (1882-1911), Γεωργίου Βιολάνη (1875-1905) καὶ Γεωργίου Ραιδεστινοῦ τοῦ Β' (1863-1875) τῶν Πρωτοψαλτῶν, ποὺ ἤγκμασαν περὶ τὸ 1780, καὶ πρόλαβαν καὶ αὐτοὶ νὰ ἀκούσουν τὸν Δανιὴλ

(1741-1789), τὸν Ἰάκωβο Πελοποννήσιο (1760-1801), τὸν Πέτρο τὸν Βυζάντιο (1766-1804) καὶ τὸν Γρηγόριο (1789-1797) τοὺς μεγάλους μελοποιούς καὶ Πρωτοψάλτες.

Ὅλους αὐτοὺς εἶχε τὴν εὐκαιρία ὁ Ἰάκωβος νὰ τοὺς ἀκούσει ἄμεσα ἢ ἔμμεσα, ἀπὸ πρῶτο χεῖρ θὰ ἔλεγα.

Ἰάκωβος, ἀηδόνι τοῦ Φαναρίου. Ὁσαννὰ τῶν Πρωτοψαλτῶν τοῦ αἰῶνα μας. Ἐπέκεινα τοῦ χρόνου, τῆς καθόλου Ὁρθοδοξίας στὰ ψαλτικά. Καὶ κατὰ τὴν Σοφίαν Σειρᾶχ «κατέλιπεν ὄνομα, ἐκδιηγῆσασθαι ἐπαίνους» (Σοφ. Σειρ. μδ', 8).

Ἰάκωβος, ἀνήκει στὴν Οἰκουμένη. Τοῦ ὀφείλεται ὁ τίτλος ΜΕΓΑΣ. Ὀνομάσθηκε ΜΕΓΑΛΟΠΡΕΠΗΣ.

Εἶναι δύσκολο νὰ γραφεῖ ἡ ἱστορία του χωρὶς βαθεῖα προετοιμασία καὶ γνώση μουσικῆς, προσευχῆς καὶ ψαλμωδίας, χωρὶς ἀτμόσφαιρα κανδήλας καὶ εἰκονοστασίου. Δὲν γράφω ἱστορία, λίγους μονάχα «φθόγγους» ἀπὸ τὴ βιογραφία του σημειῶνα:

Ὁ Ἰάκωβος γεννήθηκε στὴ Νάξο τὸ ἔτος 1864. Πολὺ μικρὸς πῆγε στὴν Κωνσταντινούπολη, ὅπου διακρίθηκε γιὰ τὴν ἐξαιρετικὴ του καλλιφωνία καὶ ἀμέσως προσελήφθη τὸ ἔτος 1878 Ἀ' Κανονάρχης στὸν Πατριαρχικὸ ναό. Μιὰ θέση καὶ ἓνα ἀξίωμα πολὺ ζηλευτό, γιὰτὶ παίζει σπουδαῖο ρόλο πάνω στὸν πατριαρχικὸ χορὸ μὲ τὸ κανονάρχημα, τὸ ἰσοκράτημα καὶ τὴν ὅλη τυπικὴ τάξη ποὺ γνωρίζει καλὰ καὶ κατευθύνει καὶ τοὺς ἄλλους.

Ὁ Ἰάκωβος ἀφοῦ πέρασε διαδοχικὰ ὅλα τὰ στάδια τῆς μουσικῆς ἱεραρχίας (1881-1888 Β' Δομέστιχος, 1888-1905 Ἀ' Δομέστιχος καὶ 1905-1911 Λαμπαδάριος), χειροθετήθηκε τὸ ἔτος 1911 Ἄρχων Πρωτοψάλτης τῆς Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας, ἀπὸ τὸν Πατριάρχη Ἰωακεῖμ τὸν Γ'.

Ἀπὸ τὴν ἐξέχουσα αὐτὴ θέση ὁ Ἰάκωβος «κατήθυνε» σὰν θυμίαμα ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ τίς προσευχὲς τῶν χριστιανῶν μὲ τὴν γλυκειὰ του μελωδία μέχρι τὸ ἔτος 1938. Ἔτσι μὲ τὴν συνεχὴ του αὐτὴ ὑπηρεσία παρουσιάζει ἐξηκονταετία στὸ μουσικὸ βωμὸ τῆς Ἐκκλησίας, στὸν Πάνσεπτο Πατριαρχικὸ Ναό, στὴ Μεγάλῃ τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίᾳ.

Στὸ διάστημα αὐτὸ δίδαξε τὴ Βυζαντινὴ Μουσικὴ στὴν Πατριαρχικὴ Μουσικὴ Σχολὴ τοῦ Φαναρίου, ἐξέδωκε τὸ ἔτος 1894 σὲ δύο τόμους τὴν Φόρμιγγα, ποὺ περιέχει ἄσματα καὶ ὠδὲς γιὰ χρῆση τῶν Δημοτικῶν Σχολείων καὶ κάθε φιλόμουσου, ἐξέδωκε ἐπίσης

* Ὁμιλία κατὰ τὸ πεντηκονταετὲς Μνημόσυνον τοῦ Ἄρχοντος Πρωτοψάλτου τελεσθὲν ἐν τῷ Ἱερῷ Ναφ Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου (Παναγίτσα) Παλαιῷ Φαλήρῳ, τῇ 29-11-1992, χοροστατοῦντος τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Νέας Σμύρνης κ. Ἀγαθαγγέλου, διοργανωθὲν ὑπὸ τοῦ Συλλόγου Μουσικοφίλων Κων/πολιτῶν.

μαζί με τὸν Δομέστιχό του Κων/ντίνου Κλάββα τὸ ἔτος 1899 σὲ δύο τόμους τὸ Δοξαστάριο τοῦ Πέτρου Πελοποννησίου «τὸ ἐξηγηθὲν πιστῶς ἐκ τῆς ἀρχαίας εἰς τὴν καθ' ἡμᾶς Γραφὴν» ἀπὸ τὸν Γεώργιον Βιολάκη, ὅπως ἀναφέρει στὸν Πρόλόγὸ του καὶ σὲ συνεργασία μετὰ τὸν Ἐκκλησιαστικὸ Σύλλογὸ Φαναρίου «ORFEON», κατέγραψε φωνογραφικοὺς δίσκους, μετὰ διάφορα ἐκκλησιαστικὰ μαθήματα.

Τὰ μαθήματα αὐτὰ ποὺ ἀκοῦμε σήμερα ἐμεῖς εἶναι ἡ γέφυρα —τὸ οὐράνιο τόξο—, ποὺ ἐνώνει ἐμᾶς μετὰ τὸν Ἰάκωβο καὶ μετὰ τοὺς προκατόχους του.

Ἔτσι ἔψαλλαν αὐτοί, ἔτσι ἔψαλλε ὁ Ἰάκωβος, ὁ Προΐγγος στὴ συνέχεια, μετὰ τὸ ἴδιο ὕφος, ἔτσι τ' ἀκοῦμε σήμερα κι ἐμεῖς μέσα ἀπὸ τοὺς αἰῶνες, ἀπὸ τοὺς φωνογραφικοὺς αὐτοὺς δίσκους.

Ἡ χορωδία τῆς Ἑστίας Ἐθνικῆς καὶ Ἐκκλησιαστικῆς Μουσικῆς ὑπὸ τὴν διεύθυνση τοῦ Πρωτοψάλτου κ. Θεοδώρου Βασιλείου, ἐρμηνεύσε ἀπαράλλακτα ὀρισμένα μαθήματα ποὺ κατέγραψε ὁ χορῶρχης τῆς ἀπὸ τοὺς δίσκους αὐτοὺς, στὴ μουσικοφιλολογικῆ ἐκδήλωσι, ποὺ ἐγίνε πρὸς τιμὴ καὶ μνήμη τοῦ Ἰακώβου Ναυπλιώτου, τὸ βράδυ τῆς 18ης Νοεμβρίου, αὐτοῦ τοῦ μηνός, στὸ κινηματοθέατρο ΠΑΛΛΑΣ.

Αὐτὰ ἃς τὰ προσέξουν ἰδιαίτερος ὅσοι ἀμφισβητοῦν τὴ γνησιότητα τοῦ Πατριαρχικοῦ ὕφους σὲς μέρες μας.

Ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης Βενιαμὴν ὁ Α', γιὰ νὰ τιμήσει τὸν ἐκλεκτὸ καλλιτέχνη μὰ καὶ ἐξαιρετικὸ ἄνθρωπο, ἀποχωρώντας ἀπὸ τὸ στασίδι του τὸ ἔτος 1939, τὸν ὠνόμασε μετὰ Πατριαρχικὸ Πιπτάκι «Ἐπίτιμο Πρωτοψάλτη τῆς Μεγάλῃς τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας».

Ὁ Ἰάκωβος ἐκοιμήθη ἐν Κυρίῳ σὲς 5 Δεκεμβρίου τοῦ ἔτους 1942 στὸ Ψυχικό, ἐδῶ στὴν Ἀθήνα. Ὁ θρόλος του θὰ μένει ἀθάνατος.

Ὁ Καθηγητὴς Ἄγγελος Βουδούρης σὲ μελέτη του στὴν «Ὁρθοδοξία» σημειώνει γιὰ τὸν Ἰάκωβο: «ὁ Ἰάκωβος Ναυπλιώτης, ὡς Β' Δομέστιχος τοῦ Πατριαρχικοῦ ναοῦ, παρὰ τὸ πλευρὸν τοῦ μουσικοδιδασκάλου Νικολάου Λαμπαδαρίου, ὁ ὁποῖος ἔψαλλε χρησιμοποιῶν πάντοτε μουσικὰ κείμενα χειρόγραφα τῆς παλαιᾶς γραφῆς Πέτρου τοῦ Πελοποννησίου, ἐπειδὴ ἐντελῶς οὗτος ἠγνόει τὸ νέον γραφικὸν σύστημα, ἐμνήθη τὴν μουσικὴν καὶ ἐμορφώθη εἰς τὸ κατὰ τὸ ὕφος τοῦ Πατριαρχικοῦ ναοῦ ψάλλειν τὰ ἐκκλησιαστικὰ μέλη, διέσωσε τὴν μουσικὴν πρᾶξιν τῶν ἀρχαιοτέρων πρωτοψαλτῶν καὶ αὐτὸς τὴν σημερινὴν εἶναι ὁ συνεχιστὴς τῆς πατριαρχικῆς παραδόσεως».

Ὁ μουσικολόγος Παναγιώτης Ἀντωνέλλης στὸ ἔργο του «Ἡ Βυζαντινὴ Ἐκκλησιαστικὴ Μουσικὴ»

γράφει: «ὁ Ἰάκωβος ὅταν ἔψαλλε, μετὰ τὴ χάρι τῆς μουσικῆς του ἰδιοφυΐας καὶ μετὰ τὸ ἀπαράμιλλο ὕφος του κατόρθωνε νὰ ἐμπνέει σὲς ψυχὰς τῶν ἀκροατῶν τὴν κατάνυξη, τὸ δέος, τὸν ἐνθουσιασμό».

Ἐπίσης ὁ μουσικολόγος Γεώργιος Τσατσαρώνης σὲ ἀρθρο του γιὰ τὸν Ἰάκωβο μᾶς λέει ὅτι «τὸν διέκρινε ἠγεμονικὴ φωνή, μεταλλικὴ καὶ γλυκυτάτη».

Καὶ ὁ Προΐγγος, ὁ ἀντάξιός μαθητὴς καὶ διάδοχός του σὲ ἀπαθανατίζουσα τὴ φωνή του φωνοταινία ἀκοῦμε νὰ λέει: «Βρέθηκα γιὰ πρώτη φορὰ καὶ ἤκουσα τὸν Ἰάκωβο στὸν Παρακλητικὸ Κανόνα καὶ ἔλεγε “Ἄλαλα τὰ χεῖλη τῶν ἀσεβῶν” καὶ κατέβηκε ὁ Πατριάρχης Ἰωακείμ ὁ Γ', καὶ προσκύνησε τὴν Παμμακάριστο καὶ ἤλθε πάλι πίσω, ἔκανε τὸ σταυρὸ του καὶ ἀνέβηκε στὸ θρόνο. Αὐτὸ τὸ πρᾶγμα ποὺ ἤκουσα, τρελλάθηκα, λέγω: Κανεῖς δὲν εἶναι ψάλτης, παρὰ μόνον αὐτός».

Ὁ πολυτραγουδιμένος Ἰάκωβος, ἡ πολύφθογγος λύρα, ἀγαπητοί μου, σημερινὸν σιωπᾶ. Ἐχει προσεγγίσει πολὺ κοντὰ στὸ Θεὸ μετὰ τὶς τόσες ὕμνολογίες του.

Ἄλλὰ τὸν νιώθουμε νὰ εἶναι αὐτὴ τὴ στιγμή καὶ ἀνάμεσά μας καὶ νὰ μᾶς ἐρωτᾶ: Τί νέα ἔχουμε; Τί ἦχο ἔχουμε σήμερα; Τί ἐωθινό; Μπαίνουν πάλι οἱ ἀκτίνες τοῦ ἡλίου ἀπὸ τὸ θόλο τοῦ ἱεροῦ; Ψάλλουν οἱ ψάλτες κατὰ τὸ ὕφος τὸ δικό μου;

Καὶ τοῦ ἀπαντᾶμε: Μάλιστα, μάλιστα Δάσκαλε Μεγάλε. Ἐδῶ εἶναι σήμερα, παρόντες, οἱ ἄξιοι συνεχιστὴς σου, ἡ Χορωδία τοῦ Συλλόγου τῶν Μουσικοφίλων τῶν Κωνσταντινουπολιτῶν μετὰ τὸν κορυφαῖο χορῶρχης τῆς, τὸν κ. Δημοσθένη Παϊκόπουλο, ἐγγονό σου στὸ Πατριαρχικὸ ψαλτήρι, καὶ μετὰ ὅλα τὰ ἀξιώματα Μέλῃ τῆς Χορωδίας, τὰ δισέγγονά σου, καὶ μετὰ ἐπικεφαλῆς τὸν ἐκλεκτὸ καὶ ἀκούραστο Πρόεδρό τῆς, τὸν κ. Ἰωάννη Σκούτα, καὶ χωρὶς νὰ λησμονοῦμε τὸν ἰδρυτὴ τῆς Χορωδίας κ. Γεώργιο Τσαούση, καὶ ποὺ γιορτάζουν σήμερα τὸν προστάτη ἅγιό τους, τὸν ἅγιο Ἄνδρέα τὸν Πρωτόκλητο, ἰδρυτὴ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ποὺ σὲ πόσες, ποιὸς ξέρει, Πατριαρχικὲς καὶ Συνοδικὲς Λειτουργίες ἔψαλλες τὴ μέρα αὐτή.

Καὶ ἔχουμε ἀκόμη νὰ σοῦ ποῦμε σεβαστέ, ἀλησμόνητε καὶ ἀείμνηστε «Δάσκαλε»: οἱ αἰῶνες θὰ μιλοῦν καὶ θὰ τραγουδοῦν τὸ ὄνομά σου, ποὺ ἐγίνε «οἰκουμενικὸ» στὸν ψαλτικὸ κόσμον. Ἦσαν αὐθεντία. Σὺ ἔψαλλες χρόνια σὲ δεκατέσσερις Πατριάρχες καὶ ἄλλους τόσους καὶ ἀμέτρητους Ἀρχιερεῖς τὸ περίφημον «εἰς πολλὰ ἔτη Δέσποτα», τὸ ἀργὸ ἐκεῖνο τῆς εἰσόδου, σὲ ψάλλουμε σήμερα κι ἐμεῖς:

Αἰωνία σου ἡ μνήμη ἀξιωμακάριστε καὶ ἀείμνηστε Ἀρχοντα Ἰάκωβε Ναυπλιώτη!

Η ΥΠΕΡΕΚΑΤΟΝΤΑΜΕΛΗΣ ΧΟΡΕΙΑ ΤΩΝ ΑΓΙΩΝ ΠΟΥ ΦΕΡΟΥΝ ΤΟ ΟΝΟΜΑ ΙΩΑΝΝΗΣ*

Τού κ. Κων. Μ. Κονταξόπουλου, Δρος Ίατρού

ΑΓΙΟΙ ΜΑΡΤΥΡΕΣ ΜΕ ΤΟ ΟΝΟΜΑ ΙΩΑΝΝΗΣ

Άγ. Ίωάννης ὁ Στρατηγός (22 Ίανουαρίου). Μαρτύρησε τὸ ἔτος 815 μαζί με τὸν Μητροπολίτη Ἀδριανουπόλεως Μανουήλ, τὸν Ἐπίσκοπο Δεβελ- τοῦ Γεώργιο, τὸν Ἐπίσκοπο Πέτρο, τὸν ἐπίσης στρατηγὸ Λέοντα, τὸν Γαβριήλ, τὸν Σιώνιο, τὸν Πάροδο καὶ ἄλλους 377 Μάρτυρες στὴν Ἀδρια- νούπολη. Ἐθανατώθηκαν με ξίφος ἀπὸ τὸν ἡγεμό- να τῶν Βουλγάρων Μορτάγο, γιὰ τὴν χριστιανική τους πίστη.

Άγ. Ίωάννης τοῦ Καζάν (24 Ίανουαρίου). Μαρτύρησε τὸ ἔτος 1529.

Άγ. Ίωάννης ὁ Ἀναργύρος (31 Ίανουαρίου καὶ 28 Ίουνίου). Ὁ Ἅγιος αὐτὸς Ίωάννης μαζί με τὸν Ἅγιο Κύρο εἶναι μία δυάδα Ἱατρῶν Ἀναργύρων ποὺ συγκαταλέγονται στὴν χορεία τῶν εἴκοσι Ἁ- γίων Ἀναργύρων. Ὁ Ίωάννης καταγόταν ἀπὸ τὴν Ἑδεσσα τῆς Μεσοποταμίας καὶ ὁ Κύρος ἀπὸ τὴν Ἀλεξάνδρεια. Ὁ Κύρος ἐμπειρότατος γιαιτρὸς θε- ράπευε στὸ ἐργαστήριό του ἀνιδιοτελῶς τοὺς ἀ- σθενεῖς. Κατὰ τὸ φοβερὸ διωγμὸ ἐπὶ Διοκλητιανοῦ ὁ Κύρος ἔλαβε τὸ σχῆμα τοῦ μοναχοῦ καὶ κατέφυ- γε σὲ ἓνα μοναστήρι στὸν Ἀραβικὸ Κόλπο γιὰ νὰ συνεχίσει τὸ φιλανθρωπικὸ του ἔργο με δωρεὰν θεραπείες πολλῶν ἀσθενῶν.

Ὁ Ίωάννης, στρατιωτικὸς στὸ ἐπάγγελμα, ὅταν ἄκουσε γιὰ τὴν σπουδαία φήμη τοῦ Κύρου, ἐγκα- τέλειψε τὴν στρατιωτικὴ του σταδιοδρομία καὶ τὰ ἐγκόσμια, πῆγε καὶ αὐτὸς στὸ ἴδιο μοναστήρι καὶ ἔγινε στενὸς συνεργάτης τοῦ Κύρου στὸ σπουδαῖο ἀνθρωπιστικὸ ἔργο του.

Ὅταν ἀργότερα πληροφορήθηκαν ὅτι μιὰ χρι- στιανὴ ποὺ λεγόταν Ἀθανασία συνελήφθη ἀπὸ τοὺς εἰδωλολάτρες μαζί με τὶς τρεῖς νεαρὲς θυγα- τέρες της γιὰ τὴν πίστη τους στὸ Χριστό, φοβούμε- νοι οἱ Ἅγιοι αὐτοὶ Ἀναργύροι μήπως ἀπὸ φρικτὰ βασανιστήρια δειλιάσουν οἱ γυναῖκες καὶ ἀπαρη- θοῦν τὸ Χριστό, ἔσπευσαν στὴ φυλακὴ γιὰ νὰ τὶς ἐνισχύσουν ψυχικὰ καὶ νὰ τὶς συμπαρασταθοῦν στὸ δύσκολο ἀγῶνα τους. Τὸ ἀποτέλεσμα ἦταν νὰ συλληφθοῦν καὶ οἱ ἴδιοι ἀπὸ τοὺς διώκτες τῶν χρι- στιανῶν καὶ ἀφοῦ βασανίστηκαν ποικιλόμορφα με διάφορα βασανιστήρια, τελικὰ θανατώθηκαν με ἀ- ποκεφαλισμό μαζί με τὶς Ἅγιες ἐκεῖνες γυναῖκες τὸ ἔτος 262.

* Συνέχεια ἀπὸ τὴ σελ. 189 τοῦ ὑπ' ἀρ. 10 τεύχους.

Άγ. Ίωάννης, ἓνας ἐκ τῶν 40 μεγάλων μαρτύ- ρων τῶν ἐν Σεβαστείᾳ (9 Μαρτίου). Εἶναι πολὺ γνωστὴ ἡ ἱστορία τῶν ἐνδόξων σαράντα μαρτύρων ποὺ σὲ καιρὸ μεγάλης βαρucheμονιᾶς καὶ ἐνῶ ἡ λίμνη τῆς Σεβαστείας ἦταν παγωμένη, τοὺς ἔριξαν μέσα σ' αὐτὴν οἱ φανατισμένοι εἰδωλολάτρες καὶ μαρτύρησαν ἡρωικὰ τὸ 320.

Άγ. Ίωάννης ὁ μάρτυρας (27 Μαρτίου). Μαρ- τύρησε μαζί με τὸν Ἅγιο Βαρούχιο. Οἱ εἰδωλολά- τρες τοὺς ἐφόνευσαν με ξίφος.

Άγ. Ίωάννης ὁ μάρτυρας (24 Μαΐου). Μαρτύ- ρησε μεταξὺ τῶν ἐτῶν 138 καὶ 238 μαζί με τὸν Ἅγιο Μελέτιο τὸν Στρατηλάτη καὶ μαζί με ἓνα με- γάλο πλῆθος χριστιανῶν ποὺ ἦταν περίπου 11.208 πιστοί, μεταξὺ δὲ αὐτῶν δύο νήπια.

Άγ. Ίωάννης ὁ μεγαλομάρτυρας ὁ νέος (2 Ίου- νίου), ποὺ μαρτύρησε στὸ Βελιγράδι μεταξὺ τῶν ἐτῶν 1330-1340. Ἦταν Ρῶσος καὶ καταγόταν ἀπὸ τὸ Σόσι τοῦ Εὐξείνου Πόντου.

Άγ. Ίωάννης ὁ μάρτυρας (7 Ίουνίου). Μαρτύ- ρησε μαζί με τὸν Ἅγιο Ταράσιο. Τοὺς θανάτωσαν καὶ τοὺς δύο με ξίφος.

Άγ. Ίωάννης ὁ μάρτυρας, ὁ στρατιώτης (12 Ίουνίου).

Άγ. Ίωάννης ὁ μάρτυρας (29 Ίουλίου).

Άγ. Ίωάννης ὁ μάρτυρας (9 Αὐγούστου). Ἦ- ταν ἓνας ἀπὸ τοὺς δέκα μάρτυρες ποὺ γιορτάζουν στὶς 9 Αὐγούστου. Ἐκτὸς ἀπὸ τὸν Ἅγιο αὐτὸ Ἰωάννη ἦταν καὶ οἱ ἀκόλουθοι ἐννέα: Δημήτριος, Ίουλιανός, Μαρκιανός, Ἰάκωβος, Φώτιος, Πέτρος, Λεόντιος καὶ Μαρία ἡ Πατρικία.

Ὅλοι αὐτοὶ οἱ Ἅγιοι ἦταν εἰκονόφιλοι καὶ ἀ- γωνίζονταν ἐναντίον τῶν εἰκονομάχων. Ὅταν λοι- πὸν ἐδόθη διαταγὴ νὰ ἀφαιρέσουν τὴν περιφνημὴ εἰκόνα τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ ἀπὸ τὴν Χαλκὴ πύλη τῆς Κωνσταντινουπόλεως, αὐτοὶ οἱ Ἅγιοι Μάρτυ- ρες γεμάτοι ἀγανάκτηση, μόλις εἶδαν ὅτι ἀνεβαί- νει με μιὰ μεγάλη σκάλα ἓνας Σπαθάριος γιὰ νὰ κατεβάσει ἀπὸ τὴν θέση της τὴν ἁγία εἰκόνα, τρά- βηξαν τὴν σκάλα καὶ γκρεμίστηκε κάτω ὁ Σπαθά- ριος. Μόλις τὸ πληροφορήθηκε αὐτὸ ὁ εἰκονομά- χος αὐτοκράτορας Λεόντιος ἔδωσε διαταγὴ νὰ τοὺς συλλάβουν καὶ νὰ τοὺς ὑποβάλλουν σὲ σκλη- ρὰ βασανιστήρια. Τελικὰ οἱ εἰκονομάχοι τοὺς ἀπο- κεφάλισαν τὸ 730 μαζί μ' αὐτοὺς καὶ τὴν Πατρικία Μαρία καὶ τὰ λείψανά τους τὰ ἔριξαν μέσα στὴν θάλασσα.

Άγ. Ίωάννης ὁ μάρτυρας (26 Αὐγούστου).

Μαρτύρησε μαζί με τὸν Ἅγιο καὶ τὴν Ἁγία Νατα-
λία πού ἦταν σύζυγοι καθὼς καὶ με ἄλλους 22
Μάρτυρες μεταξύ τῶν ἐτῶν 284-305.

Ἅγιος Ἰωάννης ὁ μάρτυρας (22 Σεπτεμβρίου).

Ἅγ. Ἰωάννης ὁ μάρτυρας (23 Σεπτεμβρίου).

Ἦταν ἀπὸ τὶς Συρακοῦσες τῆς Σικελίας καὶ μαρ-
τύρησε μαζί με τοὺς δύο γιούς του, τὸν Πέτρο καὶ
τὸν Ἀντώνιο τὸ 867.

Ἅγ. Ἰωάννης ὁ παῖς, μάρτυρας τῆς Λαύρας

Ἅγ. Ἀντωνίου τοῦ Κιέβου (28 Σεπτεμβρίου).

Ἅγ. Ἰωάννης ὁ ιερομάρτυρας (20 Νοεμβρίου).

Ἦταν ἐπίσκοπος καὶ μαρτύρησε μαζί με ἄλλους
τέσσερις ἐπισκόπους, δύο πρεσβυτέρους, τέσσερις
μάρτυρες καὶ ἑνδεκα παρθένες ἀσκήτριες στὴν
Περσία τὸ 343.

Ἅγ. Ἰωάννης ὁ μάρτυρας (28 Νοεμβρίου). Ἦ-
ταν πρεσβύτερος καὶ μαρτύρησε μαζί με δύο ἐπι-
σκόπους, τέσσερις πρεσβυτέρους, δύο Διακόνους,
ἕξι μοναχοὺς καὶ ἓνα λαϊκὸ χριστιανὸ στὴν Τιβε-
ριούπολη τὸ ἔτος 361.

Ἅγ. Ἰωάννης ὁ ἀπὸ Λεγαταρίων, ὁ μάρτυρας
(28 Νοεμβρίου). Μαρτύρησε μαζί με τὸν Ἅγ. Στέ-
φανο τὸν Νέο, τὸν ὁμολογητὴ, ὑπὲρ τῶν ἱερῶν εἰ-
κόνων.

Ἅγ. Ἰωάννης ὁ μάρτυρας, ὁ Τραπεζούντιος.
Ἄγνωστος ὁ τόπος καὶ χρόνος τοῦ μαρτυρίου του.

Ἅγ. Ἰωάννης ὁ ἐν Περσίδι, ιερομάρτυρας (29
Νοεμβρίου).

ΑΓΙΟΙ ΝΕΟΜΑΡΤΥΡΕΣ ΜΕ ΤΟ ΟΝΟΜΑ ΙΩΑΝΝΗΣ, ΚΑΤΑ ΧΡΟΝΟΛΟΓΙΚΗ ΣΕΙΡΑ

Ἅγ. Ἰωάννης ὁ Τραπεζούντιος (2 Ἰουνίου).
Μαρτύρησε στὸ Ἀσπρόκαστρο (Ἄκκερμαν) τὸ ἔ-
τος 1492, ἡ ἀπαρχὴ τῶν Νεομαρτύρων ὑπὸ τὸν
τουρκικὸ ζυγὸ.

Ἅγ. Ἰωάννης ὁ ἐξ Ἰωαννίνων (18 Ἀπριλίου).
Μαρτύρησε στὴν Κωνσταντινούπολη τὸ ἔτος 1526.

Ἅγ. Ἰωάννης ὁ Κουλικᾶς (18 Ἀπριλίου). Μαρ-
τύρησε τὸ ἔτος 1564.

Ἅγ. Ἰωάννης ὁ Καλφᾶς (26 Φεβρουαρίου)
Μαρτύρησε στὴν Κωνσταντινούπολη τὸ ἔτος 1575.

Ἅγ. Ἰωάννης ὁ Θάσιος (20 Δεκεμβρίου). Μαρ-
τύρησε στὴν Κωνσταντινούπολη τὸ ἔτος 1652.

Ἅγ. Ἰωάννης ὁ Βλάχος (12 Μαΐου). Μαρτύρη-
σε στὴν Κωνσταντινούπολη τὸ ἔτος 1662.

Ἅγ. Ἰωάννης ὁ Ναύκληρος (8 Ἀπριλίου).
Μαρτύρησε στὴν Κῶ τὸ ἔτος 1669.

Ἅγ. Ἰωάννης ὁ ἐκ Γουβῶν Μονεμβασιάς (21
Ἄπριλίου). Μαρτύρησε στὴ Λάρισα τὸ ἔτος
1773.

Ἅγ. Ἰωάννης ὁ Βούλγαρος (5 Ματίου). Μαρ-
τύρησε στὴν Κωνσταντινούπολη τὸ ἔτος 1784.

Ἅγ. Ἰωάννης ὁ Βούλγαρος, ὁ Χρυσοχόος (14
Μαΐου). Μαρτύρησε τὸ ἔτος 1802.

Ἅγ. Ἰωάννης ἡ Νάννος ὁ Θεσσαλονικεὺς (22
Μαΐου). Μαρτύρησε στὴ Σμύρνη τὸ ἔτος 1802.

Ἅγ. Ἰωάννης ὁ Κρητικὸς (15 Σεπτεμβρίου).
Μαρτύρησε στὴ Νέα Ἐφεσο τὸ ἔτος 1811.

Ἅγ. Ἰωάννης ὁ ἐκ Κονίτισης (23 Σεπτεμβρίου).
Μαρτύρησε στὸ Βραχώρι, σημερινὸ Ἄργινο, τὸ ἔ-
τος 1814.

Ἅγ. Ἰωάννης ὁ Ἡπειρώτης (23 Ὀκτωβρίου).
Μαρτύρησε στὸν Μαχαλᾶ Αἰτωλίας τὸ ἔτος 1814.

Ἅγ. Ἰωάννης ὁ Σπεισιώτης (3 Φεβρουαρίου).
Μαρτύρησε στὴ Χίο τὸ ἔτος 1822 μαζί με τὸν αὐ-
τάδελφό του Σταμάτιο καὶ τὸν Νικόλαο. Οἱ δύο

ἀδελφοὶ ἀπὸ τὶς Σπέτσες ἦταν νεαροὶ ναυτικοὶ καὶ
ὁ Νικόλαος ἦταν ὁ γέρον κυβερνήτης τοῦ πλοίου.

Ἅγ. Ἰωάννης ὁ νεομάρτυρας. Μαρτύρησε τὸ ἔ-
τος 1835.

Οἱ περισσότεροι ἀπὸ τοὺς πρὸ πάνω 16 Ἁγίους
Νεομάρτυρες ἔζησαν τὸν 17ο, τὸν 18ο καὶ κυρίως
τὸν 19ο αἰῶνα. Οἱ πρὸ πολλοὶ ἀπ' αὐτοὺς ἦταν νέα
παλικάρια με ὑψηλὸ θρησκευτικὸ φρόνημα καὶ με
θερμὴ πίστη στὸ Χριστό.

Ζώντας σὲ μιὰ τουρκοκρατούμενη Ἑλλάδα,
στὴν Κωνσταντινούπολη ἢ τὴν Σμύρνη ἐξεβιάζοντο
ἀπὸ τοὺς Τούρκους δυνάστες σὲ ἐξόμωση, δηλαδή
με βάρβαρο καὶ βίαιο τρόπο τοὺς ἐζητεῖτο νὰ ἀ-
παρηθοῦν τὴν χριστιανικὴ τους πίστη καὶ νὰ ἀ-
σπασθοῦν τὸν Μωαμεθανισμό. Αὐτοὶ ὅμως οἱ τιμη-
μένοι νέοι ἔλεγαν τὸ ἥρωικὸ ὄχι στοὺς φανατισμέ-
νους καὶ σκληροὺς κατακτητὲς καὶ εὗρισκαν μαρ-
τυρικὸ θάνατο με ἀποκεφαλισμὸ ἢ με ἀπαγχονι-
σμὸ ἢ με σφαγὴ ἢ με ρίξιμο μέσα στὴ φωτιά.

Ὅλοι μαζί οἱ προαναφερθέντες πολυάριθμοι
Ἅγιοι, με τὸ ὄνομα Ἰωάννης, οἱ Πατριάρχες καὶ
οἱ Ἀρχιεπίσκοποι, οἱ Μητροπολίτες καὶ οἱ Ἐπί-
σκοποι, οἱ Βασιλεῖς, οἱ Μάρτυρες καὶ οἱ Νεομάρ-
τυρες, οἱ Ὁμολογητὲς καὶ οἱ Ὅσιοι, με ἐπικεφα-
λῆς τὸν Ἅγιο Ἰωάννη τὸν Πρόδρομο καὶ Βαπτι-
στή, τὸν Ἅγιο Ἰωάννη τὸν Θεολόγο, τὸν Ἅγιο
Ἰωάννη τὸν Χρυσόστομο καὶ τὸν Ἅγιο Ἰωάννη
τὸν Δαμασκηνό, ἀγάπησαν πολὺ τὸν Σωτῆρα μας
Χριστό, ἔζησαν σύμφωνα με τὸ ἅγιο θέλημά του,
πολλοὶ ἀπ' αὐτοὺς θυσίασαν καὶ τὴν ἴδια τους τὴν
ζωὴ καὶ τελικὰ ὅλοι αὐτοὶ οἱ μακάριοι με τὸν ἅγιο
βίο τους καταξιώθηκαν νὰ εἰσελθοῦν στὴν χορεία
τῶν Ἁγίων τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας μας.

(Τέλος)

Καθηγ. Ἀνδρέου Θεοδώρου
ΑΜΩΜΟΙ ΕΝ ΟΛΩ ΑΛΛΗΛΟΥΪΑ
Σχόλιο ἐρμηνευτικὸ στὴ Νεκρώσιμη Ἀκολουθία
Ἐκδ. Ἀποστολικῆς Διακονίας

ΣΤΑ ΨΗΛΑ ΒΟΥΝΑ

Τοῦ κ. ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ Μ. ΣΤΑΥΡΟΠΟΥΛΟΥ

Ἀναπλ. Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

Οἱ συνειρμοὶ μᾶς παίζουν ἄσχημα παιχνίδια. Αὐτὸ εἶναι, εἶπα, μιλώντας μὲ τὸν ἑαυτό μου. Πῶς καὶ δὲν τὸ εἶχα σκεφθεῖ νωρίτερα; Ὁ Ζαχαρίας Παπαντωνίου, μὲ τὸ Ἀναγνωστικὸ τῆς Γ' Δημοτικοῦ, μίλησε πρὸ τοῦ ὀνόματος γιὰ «θεραπευτικὸ τουρισμό». Τὰ Ψηλά Βουνά, τί ἄλλο εἶναι ἀπὸ θεραπεία ψυχῆς τε καὶ σώματος, μιὰ σχολὴ σχολῆς ποὺ σὲ μαθαίνει νὰ παίζεις μὲν καὶ ὅμως νὰ μὴν παίζεις ἐν οὐ παικτοῖς;

Σὲ μιὰ ἐποχὴ ὅπου ὁ ἄνθρωπος παρατηρεῖ τὴν καταστροφὴ τοῦ περιβάλλοντος καὶ ἀπελπίζεται, ἢ ἐντρυφήση σὲ τέτοιου εἴδους ἀναγνώσματα μπορεῖ νὰ τὸν γεμίσει αἰσιοδοξία καὶ νὰ τοῦ προσφέρει δροσιὰ στοὺς καύσωνες ποὺ τὸν ἀπειλοῦν. Νὰ τοῦ δώσει μιὰ γεύση δροσερῆς θεολογίας ποὺ θὰ τὸν στηρίξει ἐκεῖ ποὺ θ' ἀναζητᾷ στέρεα ἐπιχειρήματα γιὰ τὴ σωτηρία τοῦ κόσμου¹.

Στὸ σημερινὸ τεῦχος φιλοξενούμε τέσσερις ἐνότητες ἀπὸ τὴ συλλογὴ αὐτή. Θὰ προσφέρουν, πιστεύουμε, μικρὴ ἀνάπαυλα σὲ μικροὺς καὶ μεγάλους. Σκέπτομαι ἰδιαιτέρως τὶς οἰκογένειες τῶν Ἐφημερίων μας, ποὺ μ' αὐτὸν τὸν τρόπο τοὺς δίδεται ἢ εὐκαιρία νὰ δείξουν καὶ στὰ παιδιά τους, ὅτι τὸ περιοδικὸ τους κρατᾷ μιὰ θέση καὶ γι' αὐτά, παρ' ὅλο ὅτι τέτοια μονοπάτια εἶναι μονοπάτια γιὰ ὅλους, καὶ γιὰ μικροὺς καὶ γιὰ μεγάλους. Γιατί στὰ βουνά εἶναι τὰ θεμέλια ὄλων μας. Οἱ διηγῆσεις αὐτὲς τὸ δείχνουν μὲ περίτρανο τρόπο.

Δὲν ἀπομένει παρὰ νὰ πάρουμε στὰ χέρια μας δλόκληρο αὐτὸ τὸ βιβλίον γιὰ νὰ θυμηθοῦμε πάλι ἢ γιὰ νὰ βρεθοῦμε ἔστω γιὰ πρώτη φορὰ σὲ δρόμους θεραπευτικούς². Τὸ «ἐὰν μὴ στραφῆτε καὶ γέννησθε ὡς τὰ παιδιά...» (Ματθαίου ιη' 3) ἔχει προει- καὶ προοδοποιητικὰ. Τί ἄλλο νὰ εὐχηθοῦμε, στὸ τέλος αὐτοῦ τοῦ σημειώματος, ἐκτὸς ἀπὸ «καλὴ κατασκήνωσις...», παρὰ μὲ τοὺς μικροὺς μας φίλους τῶν Ψηλῶν Βουνῶν;

ποῦ μ' αὐτὸν ἐπιγράφει τὴν παρουσίαση τῶν Ψηλῶν Βουνῶν τοῦ Ζαχαρία Παπαντωνίου καὶ τὴν ὅλη συζήτηση γιὰ τὰ ἀναγνωστικὰ τοῦ Δημοτικοῦ στὴν ἐφημερίδα «Τὸ Βῆμα» τῆς 5 Δεκεμβρίου 1974. Τὸ κείμενο ἐκεῖνο δημοσιεύτηκε στὸν τόμο *Τὸ δίχτυ καὶ τὸ μέλι* τοῦ ἴδιου συγγραφέα, Ἀθήνα, Βιβλιοπωλεῖον τῆς «Ἑστίας», Δοκίμια 22, 1983, σ. 38-44.

2. Ζαχαρία Α. Παπαντωνίου, *Τὰ ψηλά βουνά*, Ἀθήνα, Βιβλιοπωλεῖον τῆς «Ἑστίας», χ.χ. Ἐξώφυλλον Μάρου Ἀγγελόπουλου ἀρχικὰ - εἰκόνες Ε. Σπυρίδωνος. Τὰ ἀποσπάσματα προέρχονται ἀπὸ τὶς σ. 185-190.

1. Τὸν ὄρο τὸν δανεῖζομαι ἀπὸ τὸν Ν. Δ. Τριανταφυλλό-

ΣΤΟ ΜΟΝΑΣΤΗΡΙ

Στὸ ψηλὸ μοναστήρι τοῦ Ἀϊ - Λιά, ἔξω ἀπὸ τὴν αὐλόπορτα, στέκονται οἱ καλόγεροι καὶ κοιτάζουν μακριά. Οἱ κάμποι καὶ οἱ λόφοι ἀπλώνονται ἀπὸ κάτω καὶ πρὸ πέρα λάμπει τὸ ποτάμι τῆς Ρούμελης σὰν ἀσημένιο. Κάπου κάπου ἓνας καλόγερος σηκώνει ἀργὰ τὸ δεξιὸ χέρι καὶ δείχνει πέρα.

Πάντα στὸ ἴδιο ψῆλωμα στέκονται τέτοιες ὥρες, ἀπὸ τὸν καιρὸ πού μπῆκαν στὸ μοναστήρι. Ἄγναντεύουν ἀπὸ κεῖ τὸς τόπους, πού εἶναι πράσινοι τὸ χειμῶνα καὶ ξανθοὶ τὸ καλοκαίρι. Κι ἔτσι παρηγοριοῦνται, πού δὲ βλέπουν ἀνθρώπους. Πενήντα ὀχτῶ σωστά χρόνια κοιτάζει ἀπὸ κεῖνο τὸ ψῆλωμα ὁ ἡγούμενος ὁ πάτερ Ἰωσήφ...

«Κάποιοι μᾶς ἔρχονται», εἶπε ἓνας καλόγερος καὶ ἔδειξε μὲ τὸ χέρι του κάτι ἀνθρώπους, πού ἀνέβαιναν τὸν ἀνήφορο πρὸς τὸν Ἀϊ - Λιά.

Εἶναι τὰ παιδιὰ μαζί μὲ τὸν κύρ Στέφανο. Ἔρχονται στὸ μοναστήρι νὰ προσκυνήσουν, ὅπως τὸ ἤθελαν ἀπὸ τόσον καιρὸ.

Εὐχαριστήθηκε ὁ ἡγούμενος, ὅταν ἔφτασαν καὶ τοῦ εἶπαν, πὼς ἔρχονται νὰ λειτουργηθοῦν.

«Κοπιάστε, τοὺς εἶπε, στὸ ἡγουμενεῖο».

Πρῶτα πέρασαν ἀπὸ τὴν ἐκκλησιὰ νὰ προσκυνήσουν. Ἦταν παλιὰ ἡ ἐκκλησιὰ, ἴσαμε τετρακοσίων χρόνων. Ἄναψαν τὸ κερί τους, προσκύνησαν κι ὕστερα ἀνέβηκαν στοῦ ἡγουμένου.

«Τί νέα φέρνετε ἀπὸ τὸν κόσμο;» ρώτησε ὁ ἡγούμενος.

— «Ἀπὸ τὴν ἐρημιὰ ἐρχόμαστε, πάτερ», τοῦ ἀπάντησε ὁ κύρ Στέφανος.

Καὶ διηγήθηκε σ' αὐτὸν καὶ στοὺς καλογέροντες, πού ἦρθαν ἐκεῖ, τὸ ταξίδι τῶν παιδιῶν στὸ βουνό. Οἱ καλόγεροι, πού σπάνια βλέπουν ἀνθρώπους, ἄκουαν μὲ προσοχὴ τὶς ἱστορίες τῶν παιδιῶν, τὸ ἀνέβασμα στὸν Ἀραπόβραχο καὶ τὸ χάσιμο τοῦ Φάνη, σὰ νὰ ἄκουαν καλὸ παραμῦθι.

«Νὰ πού ἔγινες καὶ σὺ μιὰ φορὰ ἐρημίτης σὰν κι ἐμᾶς», εἶπε ὁ πάτερ Δανιὴλ τοῦ Φάνη. Καὶ τὸν ἐχάιδεψε.

Ὁ κελάρης ἔφερε τὸ δίσκο μὲ τὸ γλυκὸ καὶ μὲ τὸ κρύο νερό. Κι ὅταν ξεκουράστηκαν τὰ παιδιὰ, βγῆκαν νὰ ἰδοῦν τὸ μοναστήρι. Γύρισαν στὸ περιβόλι, πού τὸ φυτεύουν καὶ τὸ σκαλίζουν οἱ καλόγεροι. Πῆγαν στίς συκιές κι ἔκοψαν γλυκὰ σύκα. Εἶδαν πάρα πέρα τὶς καρυδιές καὶ τὶς βελανιδιές, εἶδαν καὶ τὰ ὀρθὰ κυπαρίσσια, πού στέχουν ἀπὸ ἑκατὸ χρόνια καὶ φυλάγουν τὸ μοναστήρι.

Ο ΕΣΠΕΡΙΝΟΣ

Στίς ἔξι τὸ δειλινὸ σήμανε ἡ καμπάνα. Ὁ Φάνης μπῆκε στὴν ἐκκλησιὰ καὶ στάθηκε σὲ μιὰ γωνιά, κοντὰ σὲ στύλο.

Ἐκεῖ ἦρθαν ὕστερα καὶ τ' ἄλλα παιδιὰ. Ὁ κύρ Στέφανος ἀνέβηκε σ' ἓνα στασίδι. Ἡ ἐκκλησιὰ ἦταν σκοτεινὴ κι εἶχε μιὰ εὐωδιὰ σὰν ἀπὸ βᾶγια.

Ὁ Φάνης ἔβλεπε στοὺς τοίχους καὶ στὸ θόλο παλιές ζωγραφιές ἀγίων. Τὸ πρόσωπό τους ἦταν μαυρισμένο ἀπὸ τὴν πολυκαιρία, μὰ τὸ φωτιστέφανο, πού εἶχαν γύρω στὸ κεφάλι τους, ἔλαμπε.

Πρῶτος μπῆκε μέσα ὁ πρὸ γέρος ἀπ' ὅλους τοὺς καλογέροντες, ὁ πάτερ - Ἰωσήφ, σκύβοντας τὴ ράχη καὶ τρέμοντας στὰ πόδια του. Μ' ὅλα τὰ γερατεῖα του πέρασε ἀπ' ὅλες τὶς εἰκόνες καὶ τὶς ἀσπᾶστηκε, τὴ μιὰ κοντὰ στὴν ἄλλη, κατὰ τὴν τάξη τῶν ἀγίων, κρυφοψέλνοντας τὸ τροπάρι τοῦ καθενός. Ἐπειτα σύρθηκε στὸ στασίδι τοῦ ἀριστεροῦ ψάλτη καὶ κάθισε μὲ πολὺν κόπο.

Ὁ πάτερ - Γαβριήλ, ὁ λειτουργός, ἄνοιξε ἀλαφρὰ τὴ δεξιὰ πόρτα τοῦ ἱεροῦ, πού εἶχε ζωγραφισμένο τὸν ἀρχάγγελο μὲ τὸ ἀστραφτερὸ σπαθί, καὶ μπῆκε μέσα. Φόρεσε τὸ πετραχήλι του καὶ εἶπε: «Εὐλόγητος ὁ Θεὸς ἡμῶν πάντοτε, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων».

Τότε ἄρχισε ὁ ἐσπερινός.

Ἐμπαινε στὴν ἐκκλησιὰ κάθε τόσο ἓνας καλόγερος πολὺ σιγὰ, σὰ νὰ ἦταν μιὰ σκιά, καὶ πήγαινε σ' ἓνα στασίδι. Ἐκεῖ πρὸς στεκόταν ἀκίνητος, σαλεύοντας μόνο κάποτε τὸ χέρι γιὰ νὰ σταυροκοπηθῇ.

Ὁ πάτερ - Ἀμβρόσιος ὁ ἀγιορεΐτης, πού εἶχε τὴ λιγερὴ φωνὴ καὶ ἤξερε τὴν ψαλτικὴ ἀπὸ τὰ παλιὰ βιβλία, ἔψελνε, χωρὶς νὰ κουνᾷ καθόλου τὸ κεφάλι οὔτε τὸ χέρι. Τὸ ἔλεγε ἀσάλευτος, σὰν κολόνα τῆς ἐκκλησιᾶς, γιατί ἔτσι ψέλνουν στὸ Ἅγιον ὄρος. Ἀπὸ τὸ ἀριστερὸ ἀπαντοῦσε ὁ πάτερ - Ἰωσήφ. Μόλις ἀκουόταν ἡ φωνὴ του.

Ἄμα ὁ παπὰς εἶπε τὴν τελευταία εὐχή, οἱ καλόγεροι κατέβηκαν ἀπὸ τὰ στασίδια τους, σταυροκοπήθηκαν καὶ βγῆκαν ἀπὸ τὴν ἐκκλησιὰ ἓνας ἓνας.

Τελευταῖος ἔμεινε ὁ πάτερ - Ἰωσήφ κι ἄρχισε πάλι, τρέμοντας στὰ πόδια του, νὰ προσκυνᾷ τὶς εἰκόνες μὲ τὴ σειρά τους. Ἀφοῦ ἔκαμε ὥρα πολλὴ νὰ τὶς ἀσπαστῇ, βγῆκε ἀργοπατώντας καὶ κρυφολέγοντας τοὺς ψαλμούς μέσα στὰ χεῖλή του.

Ἐκκλησία τράβηξε πέρα στὸ περιβόλι, βρῆκε τὴν ἄσπρη γίδα τοῦ δεμένη στὸ φράχτη καὶ τῆς ἔδωσε νὰ φάη ἕνα δροσερὸ κλαράκι. Ἐπειτα καὶ κλείστηκε στὸ κελὶ του.

ΤΟ ΑΠΟΔΕΙΠΝΟ

Τὸ βράδυ μετὰ τὸ φαγητὸ οἱ αὐλόπορτες τοῦ μοναστηριοῦ ἔκλεισαν μὲ βαριά σίδερα. Μὰ πάλι χτύπησε ἡ καμπάνα.

«Εἶναι ἄλλος ἔσπερινὸς αὐτός», εἶπε ὁ κύρ Στέφανος στὰ παιδιά. «Εἶναι τὸ ἀπόδειπνο».

— «Δὲν τὸ ἔχομε στὶς δικές μας ἐκκλησιές», εἶπε ὁ Φάνης.

— «Στὸν κόσμον αὐτὰ δὲ γίνονται», εἶπε ὁ ἠγούμενος· «στὰ μοναστήρια ὁμοῦ εἶναι ἀλλιῶς κανονισμένο. Ἐμεῖς οἱ καλόγεροι μιὰ δουλειὰ ἔχομε, τὴν προσευχή».

Πάλι οἱ καλόγεροι μπῆκαν στὴν ἐκκλησία ὅλοι, ὡς κι ὁ πάτερ - Ἰωσήφ.

Στὸ στασίδι ἕνας καλόγερος διάβαζε ψαλμοὺς ὦρα πολλή...

Ἡ ἐκκλησιὰ ἦταν κατασκοτεινὴ. Ἄλλο φῶς δὲν εἶχαν μὲσα παρὰ μόνον ἕνα κερὶ, ἐκεῖνο ποὺ κρατοῦσε ὁ καλόγερος, γιὰ νὰ βλέπη στὸ βιβλίον.

Καθὼς διάβαζε, τὰ παιδιά ἔβλεπαν τὴν ὄψη του νὰ φέγγη ἀπὸ τὸ κερὶ μὲ κόκκινο καὶ ζωηρὸ φῶς, σὰ νὰ καίγεται.

Ἡ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ

Στὴ λειτουργία τῆς ἄλλης ἡμέρας, ποὺ ἦταν Κυριακὴ, ξύπνησαν καὶ πῆγαν ἀπὸ τὴ νύχτα ἀκόμη. Ἄκουσαν τὸν ὄρθρον. Γαλάζιο φῶς φάνηκε τὴν αὐγὴ ἀπὸ τὰ παράθυρα κι ἔδιωξε τὸ σκοτάδι τῆς ἐκκλησίας.

Ὅταν ὕστερα μπῆκε ὁ ἥλιος, ἡ λειτουργία ἔγινε πιὸ ὥραία. Ὁ παπα - Γαβριὴλ λειτουργοῦσε ἀργά, σιγῶφωνα καὶ μὲ τάξη. Ὁ πάτερ - Σεραφεῖμ κι ὁ πάτερ - Ἀγάπιος κι ὁ πάτερ - Δανιὴλ στὰ στασίδια τους, κρατώντας τὰ μακριὰ κομπολόγια, ἔλεγαν πότε καὶ πότε κανένα τροπάρι. Ὅταν ὁ πάτερ - Ἀμβρόσιος ἔψαλε τὸ χερουβικό, τί γλυκὰ ποὺ ψήλωσε τὴ φωνή του! Οἱ καλόγεροι καὶ τὰ παιδιά σκύβοντας προσκυνοῦσαν τὰ ἅγια, ποὺ ἔβγαιναν ἀργά.

Ἐκεῖνη τὴ στιγμή θαρροῦσες, πὼς τὰ εἰκονίσματα ἀκοῦνε χαρούμενα τὴν ψαλμωδία. Ὁ Φάνης ἔνιωθε, πὼς ἡ ψυχὴ του πετοῦσε μαζὶ μὲ τὰ ἑλαφρὰ σύννεφα, ποὺ ἔβγαιναν ἀπὸ τὸ θυματήρι...

Ἀμέσως, ἅμα πῆραν τὸ ἀντίδωρο, ὁ κύρ - Στέφανος μὲ τὰ παιδιά ἀσπάστηκαν τίς εἰκόνες, φίλησαν τὸ χέρι τῶν πατέρων καὶ ξεκίνησαν.

Εἶχαν νὰ κάμουν πολὺ δρόμο, γιὰ νὰ γυρῶσιν στὶς καλύβες. Ἐφευγάν ὅλα εὐχαριστημέ-

να καὶ στὸ δρόμο θυμόνταν ἀκόμη τὴ λιγερὴ φωνὴ τοῦ πάτερ - Ἀμβρόσιου.

Ἀπὸ πέρα γύρισαν κι εἶδαν ἄλλη μιὰ φορὰ τὸ μοναστήρι. Φαινόταν ἄσπρο σπιτάκι μὲσα σὲ δέντρα ἡσυχα, μακριὰ ἀπὸ τὸν κόσμον.

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΣΕ... ΑΠΟΡΙΕΣ

(Συνέχεια ἀπὸ τὴ σελ. 199)

ναὶ ποῦ θὰ χαραχθεῖ τὸ ἐπιτροπετὸ ἢ ἀνεκτὸ ὄριο καὶ πὼς θὰ μείνουμε σ' αὐτό. Ὁ Νυμφίος, ἀπὸ συνήθους μεγέθους εἰκόνα τοῦ ἀνεπτυγμένου δωδεκαόρτου τοῦ τέμπλου, πήρε μεγαλύτερες διαστάσεις, μὲ τάση νὰ φθάσει ἢ καὶ νὰ ὑπερβεῖ τὰ φυσικὰ μέτρα τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος. Ἦδη ἐμφανίσθηκαν καὶ περικοιμημένες εἰκόνες, ἕνα εἶδος ἀγαλμάτων δύο διαστάσεων. Ἄντι νὰ τίθενται στὸ προσκυνητάριον, ὅπως πρὶν, ἐκτίθενται σὲ ἐξέδρες στὸ κέντρο τοῦ ναοῦ. Ἀνάπτονται τρίκηρα καὶ πολύκηρα μανουάλια μὲ δικεφάλους ἀετοὺς καὶ πένθιμες κορδέλλες, ἀναδίδονται σύννεφα θυμιαμάτων ἀπὸ παρακείμενα κασιόια καὶ σοροὶ ἀνθέων περιβάλλον τὴν εἰκόνα. Ἡ «ἐξοδός» τῆς δὲ ἔχει φθάσει νὰ μετατραπῆ σὲ πομπώδη λιτανεῖα μὲ τὴ συμμετοχὴ δεκάδων ἱερέων, διακόνων καὶ κηροφόρων, μὲ σβησμένα τὰ φῶτα τοῦ ναοῦ καὶ ὅ,τι ἄλλο θεαματικὸ στοιχεῖο ὑπαγορεύει ἢ αὐθαίρετη εὐλαβὴς γνώμη τῶν ὑπευθύνων παραγόντων τῆς λατρείας μας. Ἡ «ἐξοδος» αὐτὴ κανεὶς δὲν ἐγγυᾶται ὅτι μπορεῖ νὰ ἐπεκταθεῖ καὶ πρὸς ἄλλες παρόμοιες ἐορτὲς (ἤδη γίνεται καὶ μὲ τὴν εἰκόνα τοῦ μυστικοῦ δείπνου), τὰ Χριστούγεννα, τὰ Θεοφάνεια, τὴν Κοίμησιν τῆς Θεοτόκου, γιὰτὶ ὄχι καὶ μὲ τίς εἰκόνες τῶν ἐορταζομένων ἁγίων, ἂν αὐτὸ ἀρέσει στὸ λαὸ ἢ ὑποθεθεῖ ὅτι καλλιεργεῖ τὴν εὐσεβεία του.

Καὶ γιὰ νὰ μείνουμε στὴν εἰκόνα τοῦ Νυμφίου. Ἐπεκράτησε νὰ γίνεται ἡ «ἐξοδός» τῆς νὰ γίνεται μάλιστα κατὰ τὸ «Ἴδου ὁ νυμφίος ἔρχεται...» νὰ τίθεται καὶ στὸ μέσον τοῦ ναοῦ. Ἄς τηρηθεῖ τὸ μέτρο καὶ ἡ σοβαρότητα, σ' ἕνα τόπο μάλιστα ποὺ δίδαξε τὸ μέτρο καὶ τὴν κοσμιότητα καὶ δὲν ζήληψε ποτὲ τὴ δόξα τῶν «χρυσοφόρων Μήδων». Εὐτυχῶς δὲν λείπουν τὰ καλὰ καὶ ἀξιομίμητα πρότυπα. Τὸ ἔδιδε δὲ ἐφέτος ὁ καθεδρικός ναὸς τῶν Ἀθηνῶν μὲ τὸ σεμνὸ δισκέλιο, τὴν παραδοσιακῶν διαστάσεων εἰκόνα τοῦ Νυμφίου, τὴν μία λαμπάδα ποὺ ἔκαιε δίπλα τῆς. Ἑλληνοπρεπέστατη αἴσθησις μέτρου καὶ ἀπερίτητη σεμνότητι, κατὰ τὴν παράδοσιν καὶ τὸ πνεῦμα τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας.

Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΗΣ ΘΕΟΤΟΚΟΥ ΣΤΗΝ ΑΝΑΚΑΙΝΙΣΗ ΤΗΣ ΚΤΙΣΕΩΣ

Τῆς κ. ΓΕΩΡΓΙΑΣ ΚΟΥΝΑΒΗ, θεολόγου

Τὸ ἔργο τῆς προσφορᾶς τῆς Θεοτόκου γιὰ τὴν ἀνακαίνιση καὶ τὴ σωτηρία τοῦ κόσμου εἶναι καθολικὸ καὶ ὀλοκληρωτικὸ. Προσφέρεται σ' ὅλους τοὺς ἀνθρώπους καὶ σ' ὅλη τὴν κτίση. Στὸ πρόσωπό τῆς ὅλοι οἱ ἄνθρωποι καὶ ὅλος ὁ κόσμος, ὅλη ἡ κτίση, δέχτηκαν τὸ Δημιουργό τους. Στὸ πρόσωπο αὐτῆς ποὺ εἶναι ἡ μητέρα τῆς ζωῆς, ὅλα βρῆκαν τὸν προορισμό τους καὶ τὴν πραγματικὴ τους ὑπαρξή (Βλέπε Γεωργίας Κουνάβη, Παναγία καὶ Ἐκκλησία, Ἐκδοσὴ Β', Ἀποστολικὴ Διακονία, σελ. 85). Γιὰ τὸ λόγο λοιπὸν αὐτὸ καὶ ὁ ἅγιος Ἀνδρέας Κρήτης τὴν ὀνομάζει «παντοχαρὰ τῆς κτίσεως». Καὶ αὐτὸ γιὰτὶ «ᾠδινεν ἡ φύσις ἐκ παρακοῆς αὐθαίρετον θάνατον, ἀντῶδινεν ὁμως αὐτῆ τὸν δι' ὑπακοῆς ἀνηρηκότα τὸν θάνατον. Μόνη γὰρ μόνη παρὰ τὴν κτίσιν πρὸς νεουργίαν ἐκλεγεμένη τῆς φύσεως, μόνη τῷ πλαστοργῷ τῆς ὅλης ὑπηρετήσατο φύσεως» (P.G. τόμ. 97, σελ. 1093 C). Ἔτσι διὰ τῆς Θεοτόκου «ἡ τῆς φύσεως ἡμῶν ἀναμόρφωσις ἄρχεται, καὶ ὁ γηράσας κόσμος καὶ ἡ κτίσις θεοειδεσάτην λαμβάνει στοιχειώσιν, καὶ δευτέρας θεοπλασίας προοίμια δέχεται» (ἐνθ' ἄν., σελ. 812 C). Γι' αὐτὸ λοιπὸν, συνεχίζει ὁ ἅγιος πατέρας, «ἀγαλλιᾶσθω τὰ σύμπαντα, καὶ ἡ φύσις σκιρτάτω εὐφραίνεσθω ὁ οὐρανὸς ἄνωθεν, καὶ αἱ νεφέλαι ἠανάτωσαν δικαιοσύνην ὀσταλαξάτω τὰ ὄρη γλυκασμόν, καὶ οἱ βουνοὶ ἀγαλλιάσιν... Χορευέτω πᾶσα εὐγνώμων ψυχὴ, καὶ συγκαλείτω τὴν κτίσιν ἡ φύσις, πρὸς καινισμόν ἑαυτῆς καὶ ἀνάπλασιν... ὅτι γυνὴ γὰρ ἡ πάλαι τῆς ἁμαρτίας τὴν ἀφορμὴν σχεδιάσασα, τῆς σωτηρίας ἄρτι τὴν ἀπαρχὴν εἰσκεκόμηκε. Ἡ Θεοτόκος Μαρία, τοῦ Παντοκτίστου τὸ πιστὸν τέμενος, ἐκλεγεμένη τῷ Πλάσαντι, ἵνα γίνῃ τοῦ γένους ἀνόρθωσις. Πᾶσα τοίνυν ἡ κτίσις ὑμνεῖτω καὶ χορευέτω, ὅτι δι' αὐτῆς ἀρχὴν λαμβάνει θεώσεως. ...Καὶ πᾶσα ἡ κτίσις τῇ μητρὶ τοῦ ὠραίου (τοῦ Χριστοῦ), τῆς πρώτης θεοπλασίας ἀπολαμβάνει τὸ χάρισμα... καὶ γίνεται κυρίως ἡ πλάσις ἀνάκλησις καὶ ἡ ἀνάκλησις θεώσις καὶ πρὸς τὸ ἀρχαῖον κάλλος ἐξομοίωσις» (ἐνθ' ἄν., σελ. 809-812). Καὶ ὅλα ἔγιναν καὶ πραγματοποιήθηκαν διὰ τῆς Θεοτόκου, διότι αὐτὴ ἔγινε «χωρητικὴ τῆς αὐτοσοφίας καὶ τοῦ ἐνυποστάτου Λόγου» τοῦ πρώτου καὶ ἀρχικοῦ καὶ πάντων αἰτίου τῶν ζώντων ζωὴ καὶ ζωῆς παραίτια» (ἐνθ' ἄν., σελ. 1108 Β'). Καὶ ἀφοῦ εἶναι τῆς ὄντως ζωῆς παραίτια ἡ Παναγία μας, «διὰ τοῦτο χορευούσιν ἄγγελοι, συγχαίρουσιν ἄνθρωποι, καὶ ὁ σύμπας ἀνανεούμενος πρὸς ἑαυτὸν ἐπανερχεται κόσμος... καὶ τῆς κτίσεως ἀπάσης εὐφρόδουνον μῆνυμα,

τοῦ δὲ γένους ἀνόρθωσις» (ἐνθ' ἄν., σελ. 884 BC).

Καὶ ὁ ἅγιος Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς στὶς θεομητορικὲς του ὁμιλίαι προβάλλει τὴ Θεοτόκο, ὡς τὴν ἀπόλυτη πραγματοποίηση τῆς ὠραιότητος τοῦ κόσμου. Μιάς ὠραιότητος γνήσιας καὶ ἀγαθῆς. «Εἶναι», λέει, «μιά ὁμορφιὰ ὑπέροχη ποὺ ὁμορφαίνει τοὺς δύο κόσμους» (Εἰς τὴν Κοίμησιν P.G. 151, σ. 468 AB). Ὁλος ὁ κόσμος, ὅλη ἡ κτίση ποὺ στενάζει καὶ ᾠδίνει, χάρη σ' αὐτὴ δέχεται τὴ σωτηρία του. Γιατὶ ὁ Χριστός, ὁ Υἱὸς καὶ Θεὸς τῆς μετὰ τὴ Σάρκωσῆ του στὰ σπλάχνα τῆς, ἐνώνει τὶς μέχρι τότε χωρισμένους δύο φύσεις καὶ ἐπιτρέπει τὴν κοινωνία μεταξύ τους. Μετὰ τὴ Σταύρωσῆ του καταπατεῖ τὸ διάβολο καὶ συντριβεῖ τὴν ἁμαρτία. Ἀποκαθιστᾷ ἔτσι τὴν ἀνθρώπινη φύση στὴν πρώτη τῆς θέση. Μετὰ τὴν Ἀνάστασῆ του, ἀπαλλάσσει τὴν ἀνθρώπινη φύση ἀπὸ τὴ φθορὰ καὶ τὸ θάνατο. Καὶ τέλος μετὰ τὴν Ἀνάληψῆ του στοὺς οὐρανοὺς «εἰσάγει τὸν πιστὸν ἄνθρωπον, εἰς τοὺς κόλπους τῆς ἀπίστου Τριάδος» (Βλέπε Γεωργίας Κουνάβη, Παναγία καὶ Ἐκκλησία, σελ. 85).

Ἔτσι ὁ Κύριος καὶ Θεὸς μας, ἐξωποίησε καὶ ἀνακαίνισε, ἀνύψωσε, ἐδόξασε καὶ ἐθέωσε τὴν ἀνθρώπινη σάρκα καὶ φύση μας. Καὶ ὅπως ἀναφέρει ὁ ἅγιος Γρηγόριος ὁ Θεολόγος ἐμεῖς «συνεκράθημεν Θεῷ» (Θεολογικὸς 3, 19 P.G. 36, 100), καὶ ἡ ἄρρωστη καὶ φθαρτὴ ἀπὸ τὴν ἁμαρτία φύση μας «πρὸς ἀφθαρσίαν μετεστοιχειώθη» (P.G. 94, 1332) συμπληρώνει ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός.

Καὶ σύμφωνα μετὰ τὴν ἀποψη τοῦ ἀγίου Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου, ὁ υἱὸς τῆς Παρθένου, ὁ αὐτουργὸς τῆς πρώτης πλάσεως τοῦ ἀνθρώπου καὶ τῆς κτίσεως ὀλοκληροῦ, ὁ ἴδιος γίνεται πάλι αὐτουργὸς τῆς ἀναπλάσεώς μας καὶ ὅλης τῆς δημιουργίας (P.G. 56,388), ἀφοῦ αὐτουργεῖ τὴ σάρκωση τοῦ ἑαυτοῦ του μέσα στὴν Παρθένο ὅπως ἀναφέρει ὁ ἅγιος Ἀνδρέας Κρήτης (P.G. 97,87. Μάξιμος ὁ Ὁμολογητὴς P.G. 91,1037).

Ἔτσι ἡ Παναγία ἔγινε «ἡ Χώρα τοῦ Ἀχωρήτου», ἡ ὁποία «ἐχώρησε καὶ οὐκ ἐστενοχώρησε εἰς τὴν μήτραν τῆς Ἐκείνου, ὃν τὰ μεγέθη τῶν οὐρανῶν χωρῆσαι οὐ δύναται» (Κανὼν 7ης Σεπτεμβρίου, ᾠδὴ στ').

Καὶ ὑπῆρξε ἀκόμη «ὁ τόπος Κυρίου, ἡ θεοσιβὴς γαῖα, ἡ τὸν ἔξω τόπον, παντὸς τῆ θεότητι τοπώσασα τῆ σαρκώσε» (Ἰω. Δαμασκηνός 7 P.G., 96, σελ. 689). Ἐγινε ἡ γῆ πάνω στὴν ὁποία ἐβάδισε ὁ Θεός.

Διὰ τῆς Θεοτόκου λοιπὸν ὁ Θεὸς γίνεται σεσαρκωμένη ἀγάπη, καὶ ὁ ἀγαπῶν γίνεται «οὐσιωδῶς» ἐκεῖνο ποὺ ἀγαπᾷ. Αὐτὴ τὴν ἀλήθεια ἐκφράζει καὶ ἡ φράση «ὁ Μόνος Φιλάνθρωπος» (Βλέπε, Ἄγ. Ἰωαν.

* Συνέχεια ἀπὸ τὴ σελ. 186 τοῦ ὑπ' ἀρ. 10 τεύχους.

Δαμασκηνού, Ἡ Θεοτόκος, σελ. 237). Γι' αὐτό, «ἀγαλλιῶμεν καὶ πλατύνωμεν στόμα τῷ Λόγῳ, πλέκοντες ἐκ λόγων μελωδίαν» (Κανὼν Θεοφανείων), γιατί «νέκρωσιν ὁ πρὶν (ὁ Ἄδὰμ δηλαδὴ) ἐμφυτεύσας τῇ κτίσει» (ἐνθ' ἂν.), «ὁ Δεσπότης ἦλθε (δηλ. ὁ νέος Ἄδὰμ) καὶ ἐφάνη τὴν πᾶσαν κτίσιν θέλων ἀνακαινίσαι» (προεόρτιο Θεοφανείων), ψάλλουμε στὴ γιορτὴ τῶν Θεοφανείων. Τὸ ἔργο λοιπὸν καὶ τὸ ἀποτέλεσμα τῆς παρουσίας τοῦ Χριστοῦ στὸν Ἰορδάνη, εἶναι σωτήριο καὶ ἀνακαινιστικὸ γιὰ ὅλη τὴν κτίση καὶ τὴ δημιουργία, ἀφοῦ ἀγιάζει τὰ ὕδατα ποῦ εἶναι ἡ ζωὴ τῆς κτίσεως. Αὐτὸ ἐκφράζει καὶ ὁ θαυμάσιος ὕμνος τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ ποῦ ψάλλουμε στὸν ἅγιον Ἰωάννην τῆς γιορτῆς σὲ ἦχο πλάγιο δ'. «Κύριε, πληρῶσαι βουλόμενος, ἃ ὥρισας ἀπ' αἰῶνος, ἀπὸ πάσης τῆς κτίσεως, λειτουργοῦς τοῦ μυστηρίου σου ἔλαβες. Ἐκ τῶν Ἀγγέλων τὸν Γαβριήλ, ἐκ τῶν ἀνθρώπων τὴν Παρθένον, ἐκ τῶν οὐρανῶν τὸν Ἀστέρα, καὶ ἐκ τῶν ὑδάτων τὸν Ἰορδάνη. Ἐν ᾧ τὸ ἀνόμημα τοῦ κόσμου ἐξήλειψας καὶ τὴν κτίσιν πᾶσαν ἀνακαινίσας· Σωτὴρ ἡμῶν δόξα σοι».

Ἐπομένως ἡ Παναγία Παρθένος, ὡς μητέρα τοῦ Θεοῦ καὶ Λόγου, παίρνει καὶ αὐτὴ μέρος καὶ συντελεῖ στὸ σωτήριο ἀναδημιουργικὸ καὶ ἀνακαινιστικὸ ἔργο ὁλοκλήρου τῆς δημιουργίας καὶ τῆς κτίσεως. Γιατὶ ὁ Χριστὸς, τὸ μοναδικὸ βλάστημα καὶ γέννημα τῆς Παρθένου, μὲ τὴ σάρκωσή Του καὶ τὴ βάπτισή Του στὰ «ὄρηθρα τοῦ Ἰορδάνου», ἀνακαινίζει τὸν κόσμον, τὰ σύμπαντα, τὸν ἄνθρωπον καὶ τὴν κτίση. Σ' αὐτὸ ὅμως τὸ ἀνακαινιστικὸ ἔργο συμμετέχει καὶ ἡ Θεοτόκος. Γι' αὐτὸ εἶναι χαρακτηριστικὸς ὁ ὕμνος ποῦ ἀναφέρει ὅτι ὁ Θεὸς τὴν Παρθένον «ὄλην πλύνει μὲ τὴν δροσὸν τοῦ Πνεύματος» καὶ ὁ προφήτης Ἡσαΐας «ὑμνεῖ καὶ μεγαλύνει τὴν βροτῶν καὶ τῆς κτίσεως καινουργίαν διὰ τῆς Θεοτόκου». Καὶ σώζεται ἔτσι ὁ κόσμος διὰ τῆς Θεοτόκου, ἡ ὁποία εἶναι «πυρφοροῦσα Παρθένος» καὶ ἡ ὁποία «ἔτεκε σελασφόρον (φεγγοβόλον) τὸν Εὐεργέτην» Χριστόν: «Ὡς γὰρ σέσωσται ὁ κόσμος πυρφοροῦσα Παρθένος τεκοῦσα σελασφόρον τὸν Εὐεργέτην» (Κανὼν Θεοφανείων). Καὶ αὐτὸ, ὅπως ἀναφέρει ὁ ἅγιος Νικόλαος ὁ Καβάσιλας, πραγματοποιήθηκε, γιατί ἐκείνην ἔγινε κτῆμα Θεοῦ καὶ ἀνέδειξε μὲ τὴ δική της ὠραιότητα, τίμια καὶ εὐγενῆ ὀλόκληρη τὴν ἀνθρώπινη φύση» («Θεομήτωρ», σελ. 125), καὶ συνετέλεσε στὸν ἀνακαινισμό τῆς κτίσεως. Αὐτὴ τὴν ἀνακαινιστικὴ προσφορά τῆς σὲ ὅλη τὴν κτίση ἐκφράζουμε καὶ ἐπιβεβαιώνουμε, ὅταν ἀπευθυνόμαστε στὴν Παναγία στὴν Α' στάση τῶν Χαιρετισμῶν καὶ τῆς λέμε: «Χαίρε, δι' ἧς βρεφουργεῖται ὁ κτίστης, χαίρε, δι' ἧς νεουργεῖται ἡ κτίσις».

Βλέπουμε λοιπὸν ὅτι στὴν καινουργία καὶ στὴν νεουργία καὶ στὴν σωτηρία τῶν γηγενῶν καὶ τῆς δημιουργίας ὅλης, ἡ συμμετοχὴ τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου εἶναι σπουδαία, σημαντικὴ καὶ οὐσιαστικὴ. Καὶ αὐτὸ γιατί ἡ Παρθενομήτωρ εἶναι τῶν δογμάτων τοῦ

Χριστοῦ τὸ κεφάλαιον: «Χαίρε, τῶν δογμάτων αὐτοῦ τὸ κεφάλαιον» ψάλλουμε πάλι στὴν Α' στάση τῶν Χαιρετισμῶν. Καὶ ἀφοῦ δι' αὐτῆς νεουργεῖται ἡ κτίση καὶ γίνεται ἡ καινουργία τῶν βροτῶν, καὶ δι' αὐτῆς γνωρίζεται καὶ στοὺς Ἀγγέλους τὸ μυστήριον τοῦ Υἱοῦ καὶ Θεοῦ Τῆς, γι' αὐτὸ καὶ τὴν ὑμνοῦμε μαζὶ μὲ τὸν ἅγιον Ἰωάννη τὸ Δαμασκηνὸ μὲ κατάνυξη. «Ἐπὶ σοὶ χαίρει, κεχαριτωμένη, πᾶσα ἡ κτίσις, ἀγγέλων τὸ σύστημα καὶ ἀνθρώπων τὸ γένος, ἡγιασμένε ναὲ καὶ Παράδεισε λογικέ... Ἐπὶ σοὶ χαίρει Κεχαριτωμένη, πᾶσα ἡ κτίσις· δόξα σοι». Τὸ περιεχόμενον τοῦ θαυμάσιου αὐτοῦ δογματικοῦ ὕμνου ποῦ ψάλλεται στὸν ὄρθρον τῆς Κυριακῆς σὲ πλάγιο Δ' ἦχο καὶ στὴ Θεία Λειτουργία τοῦ Μ. Βασιλείου σὺν μεγαλυνάριον, ἐκφράζει καὶ ἡ ὠραία εἰκονογραφικὴ παράσταση «ἐπὶ σοὶ χαίρει».

Στὸ κέντρο τῆς συνθέσεως αὐτῆς τῆς εἰκόνας, ἡ καὶ στὸ ἀνώτερον τμήμα, εἰκονίζεται ἡ Θεοτόκος Βρεφοκρατοῦσα, περιβαλλομένη ἀπὸ ἀκτινοβόλο δόξα. Γύρω ἀπ' αὐτὴν δὲ ἡ ἐπ' αὐτῇ χαίρουσα «πᾶσα κτίσις». «Ἀγγέλων τὸ σύστημα καὶ ἀνθρώπων τὸ γένος». Ἐπειτα ἱεράρχες, μάρτυρες, ὄσιοι, βασιλεῖς καὶ ἅγιες γυναῖκες. Στὴ συνέχεια παρίσταται ὁ Παράδεισος μὲ ποικίλα δένδρα, ζῶα, πτηνὰ καὶ ὁ Πατριάρχης Ἀβραάμ μετὰ τῶν προπατόρων. Ἀκόμη ὁ εὐγνώμων ληστής ποῦ φέρει τὸ σταυρὸ του (βλέπε Κων/νου Καλοκύρη, Ἡ Θεοτόκος εἰς τὴν εἰκονογραφίαν, σελ. 207).

Τὶς κοσμολογικὲς διαστάσεις τοῦ ἔργου τῆς Θεοτόκου γιὰ τὴν ἀνακαινίση καὶ τὴ σωτηρία τοῦ κόσμου καὶ τῆς κτίσεως, τονίζει σ' ἓνα ἐπίσης θαυμάσιον ὕμνον τοῦ καὶ ὁ ἅγιος Ἀνδρέας Κρήτης:

«Χαίροις μετὰ Θεὸν ἡ θεός,
τὰ δευτερεῖα τῆς Τριάδος ἡ ἔχουσα,
τὸ πλήρωμα ὅλον, τῶν ἐκ Θεοῦ δωρεῶν
ἀμέσως ἡ δεχομένη,
καὶ εἰς ἅπαντας, ἀνθρώπους τε καὶ ἀγγέλους
τοῦτο διαπορθημεύουσα,
τοῦ ἐμπυρίνου οὐρανοῦ,
τὸ τεράστιον τηλεσκοπίον
τέλος τὸ σκοπιμώτατον καὶ ὕστατον
δημιουργίας ἀπάσης, Πάναγνε,
δι' ἣν ὁ κόσμος ἐγένετο
καὶ σοῦ τῆ γεννήσει
ἡ αἰώνιος τοῦ κτίστου βουλή πεπλήρωται»

(προσόμοιον, Κυριακὴ ἐσπέρας, ἦχος πλ. α').

Χαίρε, λοιπὸν Θεοτόκε, γιατί μετὰ τὸν Θεὸν κατὰ χάριν εἶσαι θεός. Σὺ κατέχεις τὴ δεύτηρη θέση μετὰ τὴν Ἁγία Τριάδα. Σὺ δέχεσαι ἄμεσα ὅλο τὸ πλήρωμα τῶν θεϊκῶν δωρεῶν. Καὶ σὺ τὸ διοχετεύεις σὲ ὅλους, καὶ στοὺς ἀνθρώπους καὶ στοὺς ἀγγέλους, καὶ σ' ὅλη τὴν κτίση. Σὺ εἶσαι τοῦ ὑπερφλογισμένου οὐρανοῦ τὸ τεράστιον καὶ θαυμάσιον τηλεσκόπιον, Πάναγνε. Σὺ εἶσαι ὁ πῶς ὑψηλὸς καὶ ὕστατος σκοπὸς ὅλης τῆς δημιουργίας. Γιὰ σένα δημιουργήθηκε ὅλος ὁ κόσμος

σμος. Καὶ μετὰ τὴν γέννησίν σου ὀλοκληρώθηκε τοῦ κτί-
στου ἡ προαιώνια βουλή.

Παρόμοια ἐκφράζεται καὶ ὁ ἅγιος Νικόλαος ὁ
Καβάσιλας, ὁ ὁποῖος παρουσιάζει τὴν Παναγία «σὺν
τὸν καρπὸ τῶν κτισμάτων», δηλαδὴ σὺν τὸ σημεῖο ἐ-
κείνο στὸ ὁποῖο κατατείνει ὀλόκληρη ἡ κτίσις. Ὅπως
τὸ δένδρο ὑπάρχει γιὰ τὸν καρπὸ, ἔτσι ἡ κτίσις ὑπάρ-
χει γιὰ τὴν Παρθένο καὶ ἡ Παρθένος γιὰ τὸ Χριστό.
Ἡ Παρθένος εἶναι τὸ «τέλος» (ὁ σκοπὸς) στὸ ὁποῖο
«ἀναφέρονται» τὰ πάντα. Ὅχι μόνον οἱ ἄνθρωποι,
ἀλλὰ καὶ ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ καὶ ὁ ἥλιος καὶ ἡ κτίσις,
καὶ «τὸ πᾶν, διὰ τὴν μακαρίαν Παρθένον ὑπάρχει».
Ἡ Μαρία εἶναι ἡ «σεμνότης», ἡ «χάρις» καὶ ὁ «κό-
σμος τῶν ὄντων». Καὶ γι' αὐτὸ, ὅταν ὁ Θεὸς ἀπενί-
ζοντας στὴν ἀρχὴ τῶν αἰώνων τὰ δημιουργήματά του
εἶπε, ὅτι εἶναι «καλὰ λίαν», οὐσιαστικὰ ἔβλεπε ἐμ-
πρὸς τοῦ τὸν καρπὸ ὅλης τῆς δημιουργίας, δηλαδὴ
τὴν Παρθένο, καὶ ὁ ἔπαινός του ἦταν στὴν πραγματι-
κότητα «εὐφημία τῆς Παρθένου» (Βλέπε Γεωργίας
Κουνάβη, Παναγία καὶ Ἐκκλησία, σελ. 86). Γι' αὐτὸ
καὶ κατὰ τὸν ἅγιο Ἰωάννη τὸ Δαμασκηνό, «ἡ Πανα-
γία εἶναι ἡ εὐεργέτιδα πάσης τῆς φύσεως καὶ τῆς κτί-
σεως» καὶ προσκυνεῖται ἀπ' ὅλο τὸν κόσμον, τὴν κτίσις,
ὡς Βασίλισσα καὶ Κυρία καὶ Δέσποινα καὶ Θεομή-
τωρ καὶ Θεοτόκος» (ἐνθ' ἄν.).

Καὶ σὲ ἄλλο σημεῖο ἀναφέρει πάλι ὁ ἅγιος Νικό-
λαος ὁ Καβάσιλας, ὅτι ἡ Θεοτόκος ἐγίνε βοηθὸς στὸ
ἔργο τῆς ἀνακαίνισης καὶ τῆς σωτηρίας τοῦ ἀνθρώ-
που καὶ τῆς κτίσεως. «Οὕτως ἡ Πανάμωμος Θεοτό-
κος οὐκ ἐδημιούργησε τὸν ἄνθρωπον, ἀλλ' εὗρεν αὐ-
τὸν ἀπολωλότα· οὐδὲ τὴν φύσιν ἔδωκεν ἡμῖν, ἀλλὰ
συνετήρησεν· οὐδὲ ἔπλασεν, ἀλλὰ βοηθὸς ὑπῆρξε τῷ
Πλάστῃ. Καὶ ἐγένετο οὕτως ἐργάτης τῆς σωτηρίας
τοῦ σύμπαντος κόσμου καὶ αὐτὸν τὸν τεχνίτην Θεὸν
εἰλκυσεν εἰς τὴν γῆν καὶ τὴν πλάττουσαν ἐκίνησε χεῖ-
ρα» (Βλέπε Νικολ. Καβάσιλα, Ἡ Θεομήτωρ, σελ.
122). Ἐτσι «τὴν μὲν πρώτην καθαρότητα τῆ φύσει καὶ
τῇ κτίσει παρέσχεν ἡ μήτηρ, ὁ δὲ παῖς τὴν δευτέραν
τε καὶ καλλίω» (ἐνθ' ἄν., σελ. 34-35).

Ἡ Παναγία Θεοτόκος λοιπὸν ἔδωσε στὸν ἄνθρω-
πο, στὸν κόσμον ὅλο καὶ στὴ δημιουργία ὀλόκληρη τὴν
πρῶτη καθαρότητα καὶ ἀνακαίνιση, γιὰ αὐτὴ ἐ-
γεώργησε «τὸν βότρυον τὸν πέπυρον» καὶ ἔφερε τὸν
ἀγεώργητο καρπὸ τῆς ζωῆς, τὸ ψωμὶ καὶ τὸ κρασί τὸ
οὐράνιο, τὸν Κύριο Ἰησοῦ καὶ Σωτῆρα. Γι' αὐτὸ καὶ
ἡ ἴδια ἔχει τὰ μυστηριακά της ὀνόματα «βότρυς τῆς
ζωῆς» καὶ «στάχυς σίτου». Καὶ ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ
Δαμασκηνὸς τὴν ἀποκαλεῖ «θημωνία τοῦ ζωοποιῦ
σίτου».

Αὐτῆς λοιπὸν τῆς «θημωνίας τοῦ ζωοποιῦ σίτου»,
«γέγονε ἡ κοιλία τῆς Ἁγίας Τράπεζα» λέει ὁ ἕμω-
δός. Ἐπομένως ἡ Θεοτόκος εἶναι ἡ ἴδια ἡ Ἐκκλησία.
«Μαρία, ἡ Θεοτόκος, ἡ τῶν πιστῶν Ἐκκλησία» ἀνα-
φέρει ὁ ἅγιος Ἀνδρέας Κρήτης (P.G. 97, 1080 D).
Καὶ ὁ Κύριλλος Ἀλεξανδρείας, «Μαρίαν, τὴν ἀει-

παρθενον, τὴν ἁγίαν Ἐκκλησίαν λέγω» (Ὁμιλία ΙΔ',
P.G. 77, σ. 996).

Καὶ ὅπως ἡ Θεοτόκος μετὰ τὴν σύλληψη τοῦ Λό-
γου τοῦ Θεοῦ ἀνεδείχθη οὐρανὸς καὶ Πλατυτέρα τῶν
οὐρανῶν καὶ ναὸς τῆς Θεότητος, ἔτσι ἀκριβῶς καὶ ἡ
Ἐκκλησία στὴν Εὐχαριστιακῇ σύναξιν βασιλεύει τὸν
Κτίστην τῆς καὶ ἀναδεικνύεται Πλατυτέρα τῶν οὐρα-
νῶν. Καὶ ἀφοῦ ἡ Ἐκκλησία εἶναι «ἡ διαρκῆς Θεοτό-
κος», ἐπομένως καὶ τὸ δικό Της ἁγιαστικὸ ἔργο εἶναι
ἀνακαινιστικὸ γιὰ ὅλη τὴν κτίσις.

Ἡ Ἐκκλησία διακονεῖ τὸν κόσμον πρῶτα ἀπ' ὅλα
μετὰ τὴν τέλεση τῶν μυστηρίων τῆς, μετὰ τὴ μυστηριακῆ
κοσμολογία τῆς. Τὰ μυστήρια τῆς Ἐκκλησίας ποῦ εἶ-
ναι τὸ μεγάλο μυστήριον τοῦ Χριστοῦ καὶ τοῦ Ἁγίου
Πνεύματος, ἀποτελοῦν τὸ κέντρο καὶ τὸ νόημα τῆς
ζωῆς τοῦ κόσμου. Τὰ ὑλικά στοιχεῖα ποῦ χρησιμο-
ποιοῦνται σ' αὐτά, ἐνῶ «εἶναι ὀλίγον τινα ἄξια πρὸ
τῆς εὐλογίας», μετὰ τὸν ἁγιασμό τοῦ Ἁγίου Πνεύμα-
τος, «ἐκότερον αὐτῶν ἐνεργεῖ διαφόρως», γράφει
στὴν ὁμιλία του «εἰς τὴν βάπτισιν τοῦ Χριστοῦ» ὁ ἅ-
γιος Γρηγόριος Νύσσης (P.G. 46, 581B). Ἐτσι ἡ ὕλη
μετασηματίζεται σὲ ὕλη ἐνδοξη. Ἡ δύναμη τοῦ Σα-
τανᾶ ἐξορκίζεται καὶ ὁ ὑλικὸς κόσμος κάτω ἀπὸ τὰ
μυστήρια τῆς Ἐκκλησίας ἀνταποκρίνεται στὴν ἀρχικὴ
του κτίσις, νὰ εἶναι δηλαδὴ ὕλη καὶ σάρκα κοινωνίας
μεταξὺ ἀνθρώπων καὶ Θεοῦ καὶ τῆς θριαμβεύουσας
Ἐκκλησίας (Βλέπε Γεωργίας Κουνάβη, ἐνθ' ἄν., σελ.
88).

Ὅλα λοιπὸν ἀγιάζονται μέσα στὴν Ἐκκλησία, μετὰ
ἀποκορύφωμα τὸ μυστήριον τῆς θείας Εὐχαριστίας.
Κάτω ἀπὸ τὰ εἶδη τοῦ ψωμοῦ καὶ τοῦ κρασιοῦ, τὰ
ὁποῖα εἶναι ἀντιπροσωπευτικὰ στοιχεῖα τῆς δημιουρ-
γίας, προσφέρεται ὀλόκληρη ἡ ὄρατη κτίσις, γιὰ νὰ
γίνει Εὐχαριστία, σῶμα καὶ αἷμα Χριστοῦ, δηλ. ἡ ζωὴ
τοῦ κόσμου. Γιατὶ τὸ ψωμὶ καὶ τὸ κρασί εἶναι ἡ
«σάρκα τοῦ κόσμου» ποῦ στὸ μυστήριον τῆς θείας Εὐ-
χαριστίας γίνεται ἡ «σάρκα τοῦ Χριστοῦ». Στὴν πα-
σχάλια αὐτῆ γιορτῆ δὲν μετέχει μόνον ὁ ἄνθρωπος,
ἀλλὰ ὅλη ἡ κτίσις, λογικὴ καὶ ἄλογη. Ὅλη ἡ δημιουρ-
γία, ὄρατη καὶ ἀόρατη, δοξάζει τὸ Θεὸ γιὰ ὅσα θαυ-
μαστὰ ἐδημιούργησε καὶ μετὰ τὰ ὁποῖα κατεκόμησε
τὸν ἄνθρωπο καὶ τὸν κόσμον. Μετὰ τὴ συμμετοχὴ λοιπὸν
τοῦ ἀνθρώπου καὶ τοῦ κόσμου στὸ μυστήριον τῆς
θείας Οἰκονομίας ἡ δημιουργία γίνεται καὶ πάλι «κα-
λὴ λίαν».

Ἐκεῖ στὰ δεξιὰ τοῦ Βασιλέως παρίσταται καὶ ἡ
Βασίλισσα «ἱματισμῶ διαχρυσῶ περιβλημένη, πε-
ποικιλμένη» (Ψαλ. 44,10). Ἐκεῖνη ποῦ ἀξιώθηκε νὰ
«γίνει διάκονος τῶν μυστηρίων» (ἁγίου Ἰωάννου
Χρυσοστόμου, Ματθ. Ὁμιλία 4 P.G. 57, σελ. 45), καὶ
ἐκ τῆς ὁποίας «ἄνθος ἀνέβη τῷ κόσμῳ θεοῦπόστα-
τον» (Ἰωάν. Δαμασκηνοῦ, Εἰς τὴν γέννησιν τῆς Θεο-
τόκου 3, P.G. 96, σ. 444 C). Ἐκεῖνη κατὰ τρόπο χω-
ριστὸ μνημονεύουμε στὸ ἱερὸ καὶ κεντρικὸ αὐτὸ μυσ-
τήριον ἀναφωνώντας μετὰ τὸ στόμα τοῦ ἱερουργούντος

ιερέως: «Ἐξαιρέτως τῆς Παναγίας, Ἀρχάντου, ὑπερευλογημένης ἐνδόξου Δεσποίνης ἡμῶν Θεοτόκου καὶ ἀειπαρθένου Μαρίας».

Εἶναι πολὺ σπουδαῖο καὶ σημαντικὸ νὰ ὑπάρχει αὐτὴ ἡ συνείδηση «τῆς καθολικότητος καὶ οἰκουμενικότητος» τῆς Ἐκκλησίας μέσα στὸ πνεῦμα καὶ στὴν καρδιά τῶν χριστιανῶν, γιατί ἔτσι γίνεται ἀντιληπτό, ὅτι ἡ παρουσία τῆς Ἐκκλησίας στὸν κόσμον εἶναι νὰ σώσει καὶ νὰ λυτρώσει κάθε ἔθνος, κάθε φυλὴ, κάθε ψυχὴ, καὶ ἔτσι νὰ σωθεῖ «ὁ κόσμος δι' αὐτῆς» καὶ ἡ κτίσις ὁλόκληρη.

Ἐπομένως μέσα ἀπ' αὐτὸ τὸ μυστήριον τῶν μυστηρίων, «τῆ συνοδοῦ οὐρανοῦ καὶ γῆς» κατὰ τὸν ἅγιον Ἰωάννη τὸ Χρυσόστομο (Ὁμιλία 27,3 Εἰς Α' Κορ. P.G. 61, σελ. 228), δηλαδὴ τῆ συμπόρευση γῆς καὶ οὐρανοῦ, ἀνθρώπων καὶ ἀγγέλων, ὕλικου καὶ αἰθέρου κόσμου, ὁ χριστιανὸς βλέπει τὸν κόσμον μεταμορφωμένο ἐν Χριστῷ. Καὶ ὁ ἴδιος ἀρχίζει νὰ ὀδηγεῖται στὴν τελικὴ καὶ ὀριστικὴ του μεταμόρφωση. «Γιατὶ ὁ μεταμορφωμένος, ὁ ἅγιος ἄνθρωπος εἶναι ὁ ἴδιος ἀγιασμένος καὶ συγχρόνως ἀγιαξεί. Καὶ γιατί ἡ ἐπίκληση τοῦ ὀνόματος τοῦ Ἰησοῦ καὶ τῆς Παναγίας μητέρας του καὶ μητέρας μας, εἶναι μία μέθοδος μεταμορφώσεως τοῦ κόσμου, τοῦ σύμπαντος» (Clement O., Ἡ Θεολογία μετὰ τὸ θάνατον τοῦ Θεοῦ, σελ. 179). Καὶ ἀκόμη ἡ ἀγιότης ἐνὸς μέλους τῆς Ἐκκλησίας ῥέει σὲ ὁλόκληρον τὸ Σῶμα καὶ εἶναι στοιχεῖο ὑγείας γιὰ ὅλους τοὺς πιστοὺς (Βλέπε Γεωργίας Κουνάβη, ἐνθ' ἄν., σελ. 96).

«Ἡ ἀγάπη λοιπὸν καὶ ὁ ἐξαγιασμὸς μέσα στὴν Ἐκκλησία ἀπλώνεται σὲ ὅλα τὰ ἐπίπεδα τῆς θείας δημιουργίας. Καὶ τοῦτο γιατί ἡ ἐλεήμων καρδιά τῆς Ἐκκλησίας — ἡ καρδιά τῆς Θεοτόκου — εἶναι χωρὶς ὄρια» (Εὐδοκίμων Π., Ἡ Γυναίκα καὶ ἡ σωτηρία τοῦ κόσμου, σελ. 189).

Νὰ γιατί καὶ οἱ χριστιανοὶ πρέπει νὰ ἐνδιαφέρονται, νὰ πονοῦν, νὰ ὑποφέρουν, νὰ προσεύχονται καὶ νὰ κλαίνε γιὰ τὴ σωτηρία ὅλης τῆς δημιουργίας καὶ τῆς κτίσεως, πὺ εἶναι ἔργον τοῦ Θεοῦ.

Διὰ τῆς Θεοτόκου λοιπὸν εἰσάγεται στὴν οἰκουμένη ὁ «πρωτότοκος πάσης τῆς κτίσεως» (Κολ. 1,16), ὁ Κύριος Ἰησοῦς, ὁ Λόγος, πὺ ἐγενε σάρκα, ὁ «ἐκ τοῦ Πατρὸς γεννηθεὶς πρὸ πάντων τῶν αἰώνων», ἡ τῆς Ἐκκλησίας κεφαλὴ. Καὶ διὰ τοῦ ὁποῖου ἐκτίσθησαν τὰ πάντα, «τὰ ἐν τοῖς οὐρανοῖς καὶ τὰ ἐπὶ τῆς γῆς, τὰ ὁρατὰ καὶ τὰ ἀόρατα... τὰ πάντα δι' αὐτοῦ καὶ εἰς αὐτὸν ἐκτίσται» (Κολ. 1,16). Καὶ διὰ τοῦ αἵματος τοῦ σταυροῦ του εἰρηνοποίησε καὶ συμφιλίωσε μὲ τὸ Θεὸ Πατέρα τὰ πάντα, «εἴτε τὰ ἐπὶ τῆς γῆς, εἴτε τὰ ἐν οὐρανοῖς» (ἐνθ' ἄν.), τὸν κόσμον καὶ τὴν κτίσις ὁλόκληρη, ὅπως γράφει ὁ ἀπόστολος Παῦλος στοὺς Κολοσσαεῖς.

Ἡ Θεοτοκολογία ἐπομένως στὴν Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία μας συμπεριλαμβάνεται στὴ Χριστολογία καὶ τὴ Σωτηριολογία, ἀφοῦ ἡ Κυρία Θεοτόκος εἶναι ἡ

πηγὴ τοῦ ζωαρχικοῦ σώματος τοῦ Χριστοῦ.

Θὰ μπορούσαμε λοιπὸν ὑμνώντας τὴν Παναγία Θεοτόκο, «τὴν βασίλισσα τῶν φυλῶν, τὴν τῶν πιστῶν ἐκκλησία, τὴν βασιλίδα τοῦ γένους, τὴν τὸν χοῦν οὐρανῶσασαν» (Ἀνδρέας Κρήτης, P.G. 97, 1080D), τὴν Μητέρα τοῦ κόσμου, τὴ Μητέρα μας, νὰ τῆς ποῦμε: «Χαῖρε, δι' ἧς βρεφουργεῖται ὁ Κτίστης, Χαῖρε, δι' ἧς νεουργεῖται ἡ κτίσις».

(Τέλος)

ΝΕΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ

ΤΗΣ ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΗΣ ΔΙΑΚΟΝΙΑΣ

Στὴ σειρά «Θεωρία καὶ πράξις»:

★ **Ο ΛΟΓΟΣ ΤΗΣ ΧΑΡΙΤΟΣ (Εἰσαγωγὴ στὴν Καινὴ Διαθήκη). Τοῦ Γεωργίου Π. Σωτηρίου. Ἀριθμὸς 5, σελίδες 144.**

★ **ΚΑΤΗΧΗΣΗ ΚΑΙ ΒΑΠΤΙΣΗ ΤΩΝ ΕΝΗΛΙΚΩΝ. Συμβολὴ στὴν ποιμαντικὴ διακονία τῶν προσερχομένων στὴν Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία. Τοῦ ἀρχιμ. Ἱεροθέου Σ. Βλάχου. Ἀριθμὸς 6, σελίδες 214.**

Στὴ σειρά «Φυλλάδια ἐπικαιρότητας»:

★ **Ο ΝΕΟΣ ΑΓΙΟΣ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΜΑΣ ΙΕΡΕΥΣ ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΠΛΑΝΑΣ. Τοῦ ἀρχιμ. Νικ. Ἰ. Πρωτοπαπᾶ. Ἀριθμὸς 32, σελίδες 48.**

★ **ΣΕ ΑΝΑΖΗΤΗΣΗ ΤΟΥ ΛΗΣΤΗ. Τοῦ ἀρχιμ. Γερβ. Ἰ. Ραπτοπούλου. Μία συγκινητικὴ καὶ διδακτικὴ ἱστορία ἀπὸ τὴ ζωὴ τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου. Ἀριθμὸς 33, σελίδες 40.**

Ἐπίσης κυκλοφόρησαν:

★ **ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΣ ΜΕΤΕΩΡΟΣ — Ἡ Ρωμαϊκὴ Ἰδέα καὶ τὸ ὄραμα τῆς Εὐρώπης. Τοῦ πρωτοπρ. Γεωργίου Δ. Μεταλληνοῦ, Καθηγητοῦ. Μία σὲ βάθος θεώρηση τῆς ἱστορίας τοῦ Νέου Ἑλληνισμοῦ. Σελίδες 380.**

★ **Καθηγ. Εὐαγγέλου Δ. Θεοδώρου, Ἡ ΕΛΛΗΝΟΡΘΟΔΟΞΟΣ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΠΑΡΑΔΟΣΙΣ ΤΗΣ ΜΙΚΡΑΣ ΑΣΙΑΣ (ἐξ ἀφορμῆς τῆς 70ῆς ἐπετείου ἀπὸ τὴν τραγωδίαν τοῦ 1922). Σχήμα 14X21, σελίδες 32.**

★ **Καθηγ. Ἀνδρέα Θεοδώρου, ΤΑ ΔΟΓΜΑΤΙΚΑ ΘΕΟΤΟΚΙΑ ΤΗΣ ΠΑΡΑΚΛΗΤΙΚΗΣ. Κείμενον ὕμνων, ἀπόδοσις στὴ νεοελληνικὴ, εὐρὺς σχολιασμός. Σχήμα 14X21, σελίδες 56.**

★ **Καθηγ. Ἰωάννου Μ. Φουντούλη, ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΕἰΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΑΣ ΑΠΟΡΙΑΣ. Τόμος Γ' (301-400), ἐκδοσις Β'. Σχήμα 14X21, σελίδες 312.**

Η ΙΑ' ΚΑΤΗΧΗΣΙΣ ΠΡΟΣ ΦΩΤΙΖΟΜΕΝΟΥΣ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΚΥΡΙΛΛΟΥ ΙΕΡΟΣΟΛΥΜΩΝ*

Του κ. ΝΙΚ. Κ. ΔΡΑΤΣΕΛΛΑ, Θεολόγου

Δ'. Ἐν συνεχείᾳ, ὁ ἅγιος Κύριλλος θὰ ἀναφερθῆ εἰς τὸ ἄρθρον τοῦ Συμβόλου «Πιστεύομεν... εἰς τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ τὸν Μονογενῆ, τὸν ἐκ τοῦ Πατρὸς γεννηθέντα Θεὸν ἀληθινόν»³⁵. Θὰ ἀναφερθῆ εἰς τὸ αἰδίον τῆς Γεννήσεως τοῦ Υἱοῦ, προσθέτων ὅτι οἱ ἄνθρωποι λαλοῦν ἐν χρόνῳ, ἐνῶ ἡ Γέννησις τοῦ Υἱοῦ εἶναι ἄχρονος. Ὁ Υἱὸς δὲν ἐγεννήθη «ἐκ τοῦ μὴ ὄντος»³⁶, ἀλλὰ ὁ Πατὴρ, ὁ ὁποῖος εἶναι αἰδίος, ἐγέννησε αἰδίως καὶ ἀνεκφράστως Υἱόν.

Διὰ τὴν ἐπιρρώση τὴν Θεότητα τοῦ Ἰησοῦ, ὁ ἅγιος Πατὴρ θὰ προσκομίση Βιβλικὰ χωρία, ὡς τὰ «ἐπὶ τῆς γῆς ὤφθη, καὶ τοῖς ἀνθρώποις συνανεστράφη»³⁷, τὸ ὁποῖον εἶναι δηλωτικὸν τῆς Ἐνανθρωπήσεως τοῦ Υἱοῦ, καὶ «ὁ θρόνος σου, ὁ Θεός, εἰς τὸν αἰῶνα τοῦ αἰῶνος»³⁸.

Ἡ ἔκφρασις «ἐγὼ καὶ ὁ Πατὴρ ἕν ἐσμεν»³⁹ εἶναι ἐνδεικτικὴ τῆς ἐνδοτριαδικῆς σχέσεως, προκειμένου νὰ μὴ θεωρήσωμεν συναλοιφήν υἰοπατορίας. Ἐν εἶναι ὁ Πατὴρ καὶ ὁ Υἱὸς κατὰ τὸ ἀξίωμα τῆς Θεότητος, διότι Θεὸς ἐγέννησε Θεόν, καὶ ἐν κατὰ τὴν βασιλείαν, διότι δὲν βασιλεύει ὁ Πατὴρ εἰς ἄλλα καὶ ὁ Υἱὸς εἰς ἄλλα δημιουργήματα. Ὡσαύτως, ὁ Πατὴρ καὶ ὁ Υἱὸς εἶναι ἕν, διότι μία εἶναι ἡ κοινὴ ὑπ' αὐτῶν δημιουργία.

Κατὰ συνέπειαν, ὁ Υἱὸς εἶναι Θεὸς κατέχων τὸν Πατέρα, χωρὶς νὰ μεταβληθῆ εἰς Πατέρα. Ὁ Πατὴρ δὲν ἐνηνθρώπησε, ἀλλὰ ὁ Υἱός. Ἄρα, εἶναι ἐσφαλμένα καὶ τὸ «ἦν ποτε ὅτε οὐκ ἦν ὁ Υἱός»⁴⁰ καὶ μία ὑποτιθεμένη ἀντίληψις περὶ υἰοπατορίας. Δὲν πρέπει, ἔνεκα ἀποδόσεως τιμῆς εἰς τὸν Υἱόν, νὰ θεωρῆται Οὗτος Πατὴρ, οὔτε, ἔνεκα ἀποδόσεως τιμῆς εἰς τὸν Πατέρα, νὰ θεωρῆται ὁ Υἱὸς ὡς δημιουργημα. Ἀλλὰ θὰ πρέπει νὰ προσκυνῆται ἕνας Πατὴρ δι' ἐνὸς Υἱοῦ, καὶ νὰ καταγγέλληται ἕνας Υἱὸς πρὸ τῶν αἰῶνων ἐν δεξιᾷ τοῦ Πατρὸς.

Ἡ Βίβλος διδάσκει ὅτι «ὁ ἑώρακὼς τὸν

Υἱόν, ἑώρακε τὸν Πατέρα»⁴¹. Τοῦτο ἰσχύει, διότι ὁ Υἱὸς εἶναι εἰκὼν τοῦ Γεννήσαντος. Ὁ ἅγιος Κύριλλος προσκομίζει τοὺς χαρακτηρισμοὺς, «ζωὴ ἐκ ζωῆς»⁴², «φῶς ἐκ φωτός, δύναμις ἐκ δυνάμεως, Θεὸς ἐκ Θεοῦ»⁴³, διὰ τὴν νὰ δείξῃ ὅτι εἰς τὸν Υἱὸν οἱ χαρακτῆρες τῆς Θεότητος εἶναι ἀπαράλλακτοι. Ὁ Υἱὸς δὲν πρέπει νὰ θεωρῆται ἀλλότριος τοῦ Πατρὸς, οὔτε ὁ Πατὴρ κάποτε Πατὴρ καὶ κάποτε Υἱός. Ἀλλ' ὁ Πατὴρ, ἀφοῦ ἐγέννησε τὸν Υἱόν, ἔμεινε Πατὴρ. Ἐγέννησε Σοφίαν, ἀλλὰ δὲν ἔγινε ὁ ἴδιος ἄσοφος. Ἐγέννησε Θεόν, χωρὶς νὰ στερηθῆ κατὰ τι τῆς Θεότητος.

Διὰ τὴν μὴ θεωρηθῆ ὅτι ὁ Πατὴρ εἶναι κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον Πατὴρ καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τῶν κτισμάτων, διαστέλλει ἡ Γραφή τὸ «ἀναβαίνω πρὸς τὸν Πατέρα μου»⁴⁴, ἀπὸ τὸ «πατέρα ὑμῶν»⁴⁵.

Ὁ ἅγιος Κύριλλος καλεῖ τοὺς πιστοὺς νὰ ἀρκοῦνται εἰς τὸ ὅτι ὁ Θεὸς Πατὴρ ἔχει Υἱόν. Οὗτοι δὲν θὰ πρέπει νὰ πολυπραγμονοῦν, περὶ τοῦ τρόπου Γεννήσεως.

Ἀρκεῖ νὰ ἀναφερθῆ ὅτι ὁ Θεὸς Πατὴρ ἔχει ἕνα Υἱόν. Ὁ Υἱὸς δὲν ἔλαβε ἀρχὴν κατὰ τὴν Σάρκωσιν ἐν Βηθλεέμ. Δὲν ἔχει χρονικὴν ἀρχὴν ὑπάρξεως, ἀλλὰ ὡς ἄχρονος ἀρχὴ νοεῖται ὁ Πατὴρ. Καὶ πρὸς ἐπίρρωσιν τῆς αἰωνιότητος τοῦ Υἱοῦ, θὰ φέρῃ τὰ χωρία «πρὶν Ἀβραάμ γενέσθαι, ἐγὼ εἰμι»⁴⁶ καὶ «... δόξασόν με σὺ Πάτερ παρὰ σεαυτῶ, τῇ δόξει ἢ εἶχον, πρὸ τοῦ τὸν κόσμον εἶναι, παρὰ σοί»⁴⁷.

35. ΒΕΠΕΣ τ. 39, σελ. 132, στ. 30-32.

36. ΒΕΠΕΣ τ. 39, σελ. 132, στ. 36-37.

37. ΒΕΠΕΣ τ. 39, σελ. 133, στ. 7-8 (Βαροῦχ 3,38).

38. ΒΕΠΕΣ τ. 39, σελ. 133, στ. 10-11 (Ψαλμ. 44,7, Ἐβρ. 1,8).

39. ΒΕΠΕΣ τ. 39, σελ. 133, στ. 24 (Ἰω. 10,30).

40. ΒΕΠΕΣ τ. 39, σελ. 133, στ. 39-134.

41. ΒΕΠΕΣ τ. 39, σελ. 134, στ. 9 (Περβλ. Ἰω. 14,9).

42. ΒΕΠΕΣ τ. 39, σελ. 134, στ. 10.

43. ΒΕΠΕΣ τ. 39, σελ. 134, στ. 11.

44. ΒΕΠΕΣ τ. 39, σελ. 134, στ. 32 (Ἰω. 20,17).

45. ΒΕΠΕΣ τ. 39, σελ. 134, στ. 32 (Ἰω. 20,17).

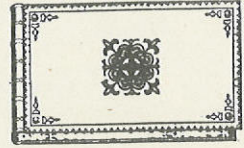
46. ΒΕΠΕΣ τ. 39, σελ. 135, στ. 20 (Ἰω. 8,58).

47. ΒΕΠΕΣ τ. 39, σελ. 135, στ. 21-22 (Ἰω. 17,5).

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 183 τοῦ ὑπ' ἀρ. 10 τεύχους.

ΤΟ ΒΙΒΛΙΟ

Ἄθαν. Ἰ. Δεληκωστόπουλου Η ΣΟΒΙΕΤΙΚΗ ΚΟΥΛΤΟΥΡΑ ΚΑΙ ΟΙ ΕΛΛΗΝΕΣ ΤΗΣ ΡΩΣΙΑΣ

Ὁ τομέας τῶν νέων βιβλίων τοῦ κ. Ἄ. Ἰ. Δεληκωστόπουλου, εἶναι ἄγνωστος γιὰ τοὺς περισσότερους Ἕλληνες. Καὶ καλύπτει μιὰ μεγάλη ἀνάγκη ἐνημέρωσης.

Πρόκειται γιὰ μιὰ σειρά βιβλίων ποὺ κάνει γνωστὴ ὅλη τὴν ἀλήθεια γιὰ τὸ σοβιετικὸ λαό, τὰ προβλήματα καὶ τὶς προσδοκίες του, καθὼς, ὕστερα ἀπὸ ἑβδομήντα χρόνια, ξαναβρίσκεται ἀντιμέτωπος μὲ τὴν ἐλευθερία του καὶ τὰ διλήμματά του.

Τὰ βιβλία αὐτὰ τοῦ σ. εἶναι ἓνας χεῖμαρρος γνώσεων, τεκμηρίωσης καὶ ἀνάλυσης τῆς ζωῆς καὶ τῶν δραστηριοτήτων τοῦ σοβιετικοῦ λαοῦ (μακάρι νὰ εἶχαμε καὶ γιὰ τοὺς πιὸ γειτονικούς μας λαούς), ποὺ δίνουν τὸ βάθος καὶ τὸ πλάτος τῆς νέας δυναμικῆς του.

Καὶ οἱ Ἕλληνες μποροῦν νὰ καταλάβουν κάποιες πτυχές ἀπὸ τὸ ἀναμορφωτικὸ, τεράστιο ἔργο, ποὺ ἄρχισε νὰ πραγματοποιεῖται ἤδη μέσα ἀπὸ τὴν Περεστρόϊκα τοῦ Μιχαήλ Γκορμπατσώφ.

Ἔτσι, μὲ τὰ βιβλία τοῦ κ. Δεληκωστόπουλου, ἀνοίγεται ἡ αὐλαία τῆς πληροφόρησής μας γιὰ ὅλα τὰ σημαντικὰ ζητήματα ποὺ ἀπασχολοῦν ἓναν λαὸ ποὺ

ἢ παρουσία του στὸν κόσμον διαδραμάτισε πολυσήμαντο ρόλο. Καὶ ὁ ὁποῖος στὸ μέλλον θὰ ἔχει ἐξίσου πρωταρχικὴ θέση στὴ διαμόρφωση τῆς παγκόσμιας προοπτικῆς.

Φ. Ν. Κυριαζάνη
ΚΡΑΥΓΗ ΣΤΗ ΝΥΧΤΑ

Ὁ ἴδιος ὁ τίτλος αὐτοῦ τοῦ βιβλίου ἀπὸ τὶς ἐκδόσεις «Ἀκρίτας», προδίδει καὶ τὸ περιεχόμενο! Σὲ προετοιμάζει γιὰ τὸ τί θὰ διαβάσεις ἢ νοερὰ θὰ ἀκούσεις ἀπὸ τὶς πλούσιες, πυκνοτυπωμένες σελίδες του, ποὺ εἶναι, πραγματικά, κραυγὴ μέσα στὴ νύχτα. Γιατί δονεῖται ἀπὸ πόνο, ἀπὸ κατατρεγμό, ἀπὸ τυραννία «κεκλεισμένων τῶν θυρῶν», αὐτὴ ἡ φωνή. Αὐτὴ ἡ ἀνθρώπινη ὕπαρξη, ποὺ ἄλλοτε φωναχτά, μὰ τὶς περισσότερες φορές πνιχτά, στὸ σκοτάδι, διαμαρτύρεται γιὰ τὴ σκλαβιὰ τῆς ζωῆς. Ἐπαναστατεῖ, ἐπειδὴ φωνάζει δυνατὰ γιὰ τὴν προσβολὴ τοῦ προσώπου, καὶ τὴν περιφρόνηση τῆς πιὸ στοιχειώδους ἐλευθερίας τῶν ἀνθρώπων.

Συγγραφέας αὐτοῦ τοῦ βιβλίου - ντοκουμέντου εἶναι ὁ βορειοηπειρώτης Φῶτος Ν. Κυριαζάνης, ὁ ὁποῖος κάτω ἀπὸ συνθήκες τραγικῆς κατορθώνει, ὄχι μόνο νὰ ζήσει μὲ τὴν οἰκογένειά του. Ἀλλὰ καὶ κρυφά, μέσα ἀπὸ φυλακὲς καὶ βασανισμοὺς νὰ γράφει ποιήματα καὶ

πεζὰ ποὺ σκορποῦν τὴν ἐλπίδα τῆς ζωῆς καὶ τοῦ πνεύματος.

Τὸ βιβλίον ἀναφέρεται μὲ ἀποκαλυπτικὲς λεπτομέρειες σὲ περιστατικὰ καὶ προσωπικὰ βιώματα. Ἀλλὰ καὶ σὲ γεγονότα ποὺ φανερώνουν ἀνάγλυφα ὅλη τὴ συνωμοσία τῶν παλιῶν καθεστώτων ἐναντίον τῆς ἐννοιας ἀνθρώπου, ὡς εἰκόνας τοῦ Θεοῦ.

Ἡ λογοτεχνικὴ καὶ φιλολογικὴ ἱκανότητα τοῦ σ. εἶναι δεδομένη. Κι αὐτὸ φαίνεται ἀμέσως ἀπὸ τὶς εἰκόνας ποὺ δημιουργεῖ μὲ τὸ σφιχτὸ καὶ ἀπέριπτο λόγο του.

Ἐκτὸς ὅμως ἀπὸ τὴν προσωπικὴ μαρτυρία ἐνὸς βορειοηπειρώτη, τὸ βιβλίον αὐτὸ εἶναι μιὰ προσφορά, γιατί μᾶς δίνει κι ὅλο τὸ κλίμα, τὴν ἀτμόσφαιρα καὶ τὴ νοοτροπία τῆς περιοχῆς αὐτῆς. Καὶ εἶναι εὐχῆς ἔργο νὰ ἀρχίσουμε ἐμεῖς οἱ Νεοέλληνες νὰ μαθαίνουμε γιὰ τὴ ζωὴ καὶ τὴν ἱστορία τῶν γειτόνων μας. Ἔτσι θὰ ζήσουμε καλύτερα.

Ἀλλὰ καὶ μεῖς νὰ μεταφράζουμε ἑλληνικὰ ἔργα γιὰ τὶς χώρες τῶν Βαλκανίων, ὥστε νὰ μᾶς γνωρίσουν καλύτερα. Καὶ σ' αὐτὸ, τὸ ὑπερεθνικὸ ἔργο, μπορεῖ νὰ συμβάλλει ὁ νέος συγγραφέας τοῦ «Ἀκρίτας» Φῶτος Ν. Κυριαζάνης, μὲ τὴ φιλολογικὴ ιδιότητά του καὶ τὴν εὐαισθησία του.

Φς

Η ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΟΤΗΤΑ ΤΟΥ ΕΦΗΒΟΥ

(Έμπειρική έρευνα σ' ένα σχολείο Έπαρχίας)*

Τών θεολόγων καθηγητών

ΙΩΑΝΝΗ Μ. ΠΕΡΡΑΚΗ - ΕΛΕΝΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΕΛΟΥ

Ένας έντυπωσιακός αριθμός μαθητών απ' αυτούς που εξήγησαν γιατί τους άρέσει τὸ μάθημα (54 παιδιά, ποσοστὸ 82%), συνδέει τὸ μάθημα τῶν Θρησκευτικῶν με πληροφορίες γύρω ἀπὸ θρησκευτικὰ θέματα, πὸν ἀφοροῦν κυρίως τὸ Χριστιανισμὸ, ἐνῶ μόλις 5 παιδιά (ποσοστὸ 8%) τοῦ δίνουν καὶ κοινωνιολογικὲς προεκτάσεις, θεωροῦν δηλ. ὅτι ἀναφέρεται καὶ στὴ σύγχρονη καθημερινὴ ζωὴ καὶ τὰ προβλήματά της. Εἶναι ἐνδιαφέρουσα ἡ ἀποψη ἐνὸς μαθητῆ τῆς Β' Γυμνασίου, πὸν ἀναφέρει ὅτι τοῦ ἀρέσει τὸ μάθημα τῶν θρησκευτικῶν «γιατὶ μᾶς μεταφέρει σὲ παλιὰ πράγματα καὶ εἶναι ὠραία». Εἶναι ἀλήθεια ὅτι αὐτὴ ἡ ἀντίληψη γιὰ τὸ μάθημα ὅτι δηλ. ἔχει ἱστορικὸ χαρακτήρα περιγράφοντας τὴ ζωὴ καὶ τὰ θαύματα τοῦ Χριστοῦ καὶ τῶν ἁγίων, ἐπικρατεῖ στὶς περισσότερες ἀπαντήσεις τῶν παιδιῶν τοῦ Γυμνασίου, ἐνῶ τὰ παιδιά τοῦ Λυκείου εἶναι πολὺ πιὸ προβληματισμένα καὶ οἱ ἀπαντήσεις τους εἶναι πιὸ κριτικὲς ὅπως ἐνὸς μαθητῆ τῆς Β' Λυκείου πὸν ἀναφέρει χαρακτηριστικὰ: «Τὸ μάθημα τῶν θρησκευτικῶν μου ἀρέσει καὶ χρειάζεται νὰ διδάσκεται στὰ σχολεῖα. Μᾶς μαθαίνει τὸν πραγματικὸ ἑαυτὸ τῆς θρησκείας μας ἢ κάποιας ἄλλης τὸν ὅποιο ἐμεῖς δὲν τὸν γνωρίζαμε, γιατί εἴμαστε σὰν μαθημένοι νὰ ἀκολουθοῦμε τυφλὰ ὅ,τι μᾶς ἔχουν διδάξει. Ἔχουμε τὴν εὐκαιρία νὰ διερευνήσουμε σὲ βάθος τὶς ἀπορίες μας γιὰ ἓνα τόσο σοβαρὸ θέμα, ὅπως εἶναι ἡ θρησκεία».

Τὰ παιδιά τοῦ Γυμνασίου, ἰδίως στὶς πρώτες τάξεις, ἐνδιαφέρονται πολὺ νὰ γνωρίσουν καὶ νὰ κατανοήσουν τὸ Χριστιανισμὸ. Θέλουν νὰ μάθουν περισσότερα γιὰ τὸ Θεὸ, γιὰ τὴ ζωὴ καὶ τὰ θαύματα τοῦ Χριστοῦ, γιὰ τὴν Ἀποκάλυψη τοῦ Θεοῦ στοὺς ἀνθρώπους, γιὰ τὴν ἱστορία τῆς Ἐκκλησίας καὶ γιὰ τὶς ἀλήθειες ἐν γένει τῆς πίστεως μας. Τοὺς ἀπασχολεῖ κι ἡ σχέση πὸν πρέπει νὰ ἔχει ὁ ἀνθρώπος με τὸ Θεὸ καὶ τὸ πῶς μπορεῖ νὰ ἐπικοινωνήσει μ' Αὐτόν, ὥστε νὰ κερδίσει τὴ Βασιλεία τοῦ Θεοῦ. Φαίνεται δηλ. ὅτι αὐτὰ γιὰ τὰ ὅποια ἔχουν ἀκούσει στὸ σπίτι

ἢ στὸ Δημοτικὸ, θέλουν τώρα νὰ τὰ κατανοήσουν καλύτερα καὶ νὰ ἐπεκτείνουν ἀκόμα τὶς γνώσεις τους σ' αὐτὸν τὸν τομέα, γιατί νιώθουν ὅτι αὐτὰ πὸν μαθαίνουν τοὺς ἀφοροῦν ἄμεσα, ὅπως ὠραία παρατηρεῖ ἓνας μαθητῆς Β' Γυμνασίου: «Τὸ μάθημα τῶν Θρησκευτικῶν εἶναι τὸ ἀγαπημένο μου μάθημα καὶ μ' ἀρέσει πάρα πολὺ, γιατί αὐτὸ τὸ μάθημά μας ἀναφέρεται συγκεκριμένα γιὰ τὴ σωτηρία τοῦ Θεοῦ — ἐννοεῖ τὴ σωτηρία τοῦ ἀνθρώπου ἀπὸ τὸ Θεὸ — καὶ αὐτὸ μᾶς ἀφορᾷ». Οἱ γνώσεις αὐτὲς ἐνισχύουν τὴν πίστη τους, ὅπως ἓνας ἄλλος μαθητῆς τῆς ἴδιας τάξης ὁμολογεῖ: «Μέσα ἀπὸ τὸ μάθημα αὐτὸ γνωρίζω καλύτερα τὸ Χριστὸ καὶ μαθαίνω γιὰ τὴ ζωὴ Του. Ἐπίσης, με τὸ μάθημα αὐτὸ ἐνισχύεται ἡ πίστη μου γιὰ τὸ πρόσωπό Του». Ἀκόμα, οἱ γνώσεις αὐτὲς τοὺς βοηθοῦν σὲ πιθανὲς ἀντιπαραθέσεις με ἐπικριτὲς τοῦ Χριστιανισμοῦ ἢ αἰρετικὸς — Ἰεχωβάδες; — πὸν προφανῶς θέλουν νὰ τοὺς ἐπηρεάσουν καὶ νὰ κλονίσουν τὴν πίστη τους, ὅπως ὑπονοεῖ ἓνας μαθητῆς τῆς Α' Γυμνασίου λέγοντας: «Μ' ἀρέσει γιατί πρέπει νὰ πιστεύουμε αὐτὰ πὸν λέει ὁ Θεὸς καὶ ὄχι ὅ,τι λένε οἱ ἄλλοι».

Στὰ παιδιά τοῦ Λυκείου ὁμως παρατηρεῖται ἓνας πολὺ διαφορετικὸς προβληματισμὸς. Συνεχίζουν νὰ ἐνδιαφέρονται γιὰ τὰ θρησκευτικὰ ζητήματα καὶ μάλιστα πολὺ ἐντονα, ἀλλὰ τώρα ἐμβαθύνουν πολὺ περισσότερο σ' αὐτὰ. Δὲν ἀρκοῦνται πιὰ στὴν ἀπλὴ συγκέντρωση γνώσεων ἔχουν πολλὰ ἐρωτήματα γιὰ τὰ ὅποια ζητοῦν ἀπαντήσεις, ὅπως ἓνας μαθητῆς τῆς Α' Λυκείου, πὸν λέει: «Μοῦ ἀρέσει, γιατί μοῦ δίνεται ἡ εὐκαιρία νὰ κάνω κάποιες ἐρωτήσεις, πὸν θὰ μοῦ λύσουν κάποιες ἀπορίες καὶ πιθανότατα νὰ με βοηθήσουν νὰ γνωρίσω τὴν ἀλήθεια τοῦ λόγου τοῦ Κυρίου». Μ' αὐτὸ τὸν τρόπο ἡ πίστη τους γίνεται πιὸ βαθειὰ καὶ σωστότερη, ὅπως ἓνας ἄλλος μαθητῆς τῆς Β' Λυκείου παρατηρεῖ: «Μοῦ ἀρέσει γιατί μαθαίνεις πράγματα καὶ λεπτομέρειες γιὰ τὴν πίστη μας πὸν εἶναι πολὺ βασικὲς. Ἀκόμα, βοηθᾷ καὶ στὴν καλύτερευση τοῦ τρόπου πίστεως στὸ Θεὸ». Αὐτὰ πὸν μαθαίνουν δὲ θέλουν νὰ τὰ κρατήσουν μόνο γιὰ τὸν

* Συνέχεια ἀπὸ τὴ σελ. 187 τοῦ ὑπ' ἀρ. 10 τεύχους.

έαυτό τους, αλλά κάποιοι απ' αυτούς ενδιαφέρονται να τα μεταδώσουν και σε άλλους (συγχωριανούς; γονείς;) που δε γνωρίζουν αρκετά για το Χριστιανισμό, όπως ένας άλλος μαθητής της ίδιας τάξης χαρακτηριστικά αναφέρει: «Μου άρεσει, γιατί μās μαθαίνουν περισσότερα πράγματα από όσα ξέρουμε, και αυτό για μās είναι καλό, γιατί μπορούμε να τα μάθουμε κι εμείς στους άλλους που ξέρουν λίγα πράγματα για τον Χριστιανισμό». Κάποιοι άλλοι, έχοντας ίσως διαβάσει και άλλες απόψεις σχετικά με τη δημιουργία του κόσμου, το πρόσωπο του Χριστού και τον άνθρωπο, ενδιαφέρονται για το μάθημα των Θρησκευτικών, γιατί θέλουν να γνωρίσουν και την άποψη του Χριστιανισμού σχετικά μ' αυτά. Αυτό ίσως ύπονοει ένας μαθητής της Β' Λυκείου γράφοντας: «Μ' άρεσει γιατί μαθαίνω και τη άποψη των βιβλίων των θρησκευτικών γενικά για τη ζωή του Χριστού και όλου του κόσμου». Ζητούν τα παιδιά να πάρουν από το μάθημα κάποιες σωστές ιδέες, έφόσον άλλωστε ή ηλικία τους χαρακτηρίζεται από έναν ιδεαλισμό. Αυτή την επιθυμία εκφράζει κι ένας μαθητής της Α' Λυκείου γράφοντας: «Κατά κάποιο τρόπο είναι όμορφο, μπορώ να πώ, το μάθημα των θρησκευτικών, γιατί μπορούμε, μέσα από αυτό, να γνωρίσουμε καλύτερα το Θεό που πιστεύουμε και να πάρουμε από αυτό κάποιες σωστές ιδέες και ακόμα και απαντήσεις σε κάποια έρωτήματά μας σχετικά με το Θεό». Προβληματίζονται επίσης οι έφηβοι ως προς την κοινωνική τους συμπεριφορά και ζητούν από το μάθημα συμβουλές που θα τους βοηθήσουν στις σχέσεις τους με τους συνανθρώπους τους, όπως χαρακτηριστικά αναφέρει ένας μαθητής της Β' Λυκείου: «Μπορείς να συμβουλευτείς το μάθημα για την άψογη συμπεριφορά που πρέπει να έχεις απέναντι στους συνανθρώπους σου, ώστε να γίνεις τέλειος». Όπωςδήποτε όμως στο Λύκειο το μάθημα των Θρησκευτικών θα πρέπει να συνδέεται άμεσα με την καθημερινή ζωή και τα προβλήματά της και να μην περιορίζεται μόνο σε θρησκευτικά θέματα. Οι έφηβοι το έχουν ανάγκη αυτό, κι όταν γίνεται, τους άρεσει πολύ, όπως ένας μαθητής της Α' Λυκείου που αναφέρει: «Το μάθημα των θρησκευτικών μου άρεσει, γιατί δεν έπεκτεινόμαστε μόνο σε πράγματα που μās διδάσκει το βιβλίο, αλλά και σε θρησκευτικά θέματα της καθημερινής μας ζωής». Σ' αυτό βέβαια ό ρόλος του θεολόγου καθηγητή

είναι και πρέπει να είναι αποφασιστικός.

Όμως τα παιδιά στο σχολείο δεν παίρνουν μόνο αυτά που οι καθηγητές τους προσφέρουν, αλλά μέσω της συναναστροφής με τους άλλους συμμαθητές τους ύφίστανται άλληλεπιδράσεις, οι όποιες, παράλληλα με τις κατευθυντήριες γραμμές που παίρνουν από την οικόγένειά τους, έπιδρούν αρκετά στη διαμόρφωση της προσωπικότητάς τους. Σε σχετικά κλειστές κοινωνίες μάλιστα, όπως αυτές στα χωριά, οι φίλιες που αναπτύσσονται στο σχολείο συνεχίζονται και εκτός αυτού, έφόσον όλα τα παιδιά του χωριού πάνε στο ίδιο σχολείο. Βέβαια τα παιδιά σπανίως συζητούν θρησκευτικά θέματα μεταξύ τους στο σχολείο, έτσι οι έπιδράσεις που ύφίστανται από τη συναναστροφή αυτή ως προς τη θρησκευτικότητα τους, δεν είναι άμεσες, αλλά έμμεσες και έχουν να κάνουν κυρίως με τον τρόπο συμπεριφοράς και της έν γενει ζωής των συμμαθητών τους, που σ' ένα βαθμό έπηρεάζει και τη δική τους συμπεριφορά.

Όπως φάνηκε από τις απαντήσεις των μαθητών πάντως, τα παιδιά στην συντριπτική τους πλειοψηφία (71 μαθητές, ποσοστό 92%) δε δυσκολεύονται να όμολογήσουν την πίστη τους **κάνοντας το σταυρό τους** — την πιό χαρακτηριστική και σύντομη όμολογία πίστης — δημόσια, είτε στο σχολείο είτε άλλου. Μόνο 4 παιδιά (ποσοστό 5%) όμολόγησαν ότι ντρέπονται να κάνουν το σταυρό τους μπροστά σε άλλους, κι αυτοί μόνο μερικές φορές, ανάλογα με το αν και άλλοι κάνουν το ίδιο, όπως ένας μαθητής της Β' Γυμνασίου παραδέχεται: «Και ναι, αλλά και όχι! Άμα το κάνουν οι άλλοι δε ντρέπομαι». Βέβαια αυτή ή σχεδόν όμοφωνη απάντηση των παιδιών όφείλεται σ' ένα βαθμό και στον κοινωνικό περιγυρο του χωριού, έφόσον στα χωριά δε συναντά κανείς την άρνηση και την άμφισβήτηση του Χριστιανισμού, στο βαθμό τουλάχιστον που εμφανίζεται στα μεγάλα άστικά κέντρα. Το να είσαι χριστιανός είναι περίπου αυτονόητο για την παραδοσιακή κοινωνία του χωριού, πράγμα που βέβαια δε συμβαίνει στις πόλεις. Έτσι τα παιδιά δεν έχουν ιδιαίτερο πρόβλημα να όμολογούν την πίστη τους γιατί κι οι άλλοι στο χωριό σχεδόν το ίδιο κάνουν. Αυτό άκριβώς εκφράζει και ή απάντηση ενός μαθητή της Γ' Γυμνασίου, που απαντάει χαρακτηριστικά: «Όχι, καθόλου, είναι ένα φυσικό φαινόμενο που όλοι το κάνουν».

Κάποια παιδιά δίνουν μεγαλύτερο βάθος στο σημείο του σταυρού, όπως ένας μαθητής της Α' Γυμνασίου που πιστεύει ότι το να κάνει το σημείο του σταυρού φέρνει τη βοήθεια του Θεού, ενώ προκαλεί έντυπωση ή απάντηση ενός μαθητή της ίδιας τάξης που όμολογεί ότι δε ντρέπεται να κάνει το σταυρό του «γιατί ο σταυρός είναι σαν να προσεύχεσαι στο Χριστό». Κάποια άλλα παιδιά του Γυμνασίου εκφράζονται συνειδητά μέσω του σημείου του σταυρού (Γ' Γυμνασίου), βλέπουν στο σταυρό το σύμβολο το ιερό που τους αντιπροσωπεύει (Β' Γυμνασίου) και κάνουν το σταυρό τους με μεγάλη ευχαρίστηση και άνεση (Γ' Γυμνασίου). Υπάρχουν τέλος κι όρισμένοι μαθητές που όχι μόνο δε βλέπουν καμιά ντροπή στο να κάνουν δημόσια το σταυρό τους, αλλά αντιθέτως το έχουν και καμάρι (όπως γλαφυρά όμολογεί ένας μαθητής της Β' Λυκείου) και δεν ανέχονται την οποιαδήποτε κριτική σ' αυτή τη συνειδητή ένδειξη της πίστης τους, όπως σταθερά αναφέρει ένας μαθητής της Β' Γυμνασίου: «Όχι, δεν ντρέπομαι καθόλου, γιατί είναι κάτι στο οποίο εγώ πιστεύω και δε θέλω τη γνώμη και την αντίρρηση κανενός». Ένας άλλος μαθητής της Α' Γυμνασίου προχωρεί και στην επίθεση λέγοντας: «Όχι, καθόλου. Αυτοί θα έπρεπε να ντρέπονται γιατί δεν τὸν κάνουν!»

Άρκετά ενδιαφέροντα στοιχεία άντλει κανείς και από τις απαντήσεις τῶν μαθητῶν στην ἐρώτηση τῆ σχετικῆ με τῆς ἐπιδράσεις που νιώθουν να δέχονται ἀπὸ τῆς **θρησκευτικῆς πεποιθήσεις τῶν συμμαθητῶν τους**. Τὰ περισσότερα παιδιά — 47 μαθητές, ποσοστὸ 64% — πιστεύουν ὅτι οἱ συμμαθητές τους εἶναι κατὰ βάση πιστὰ παιδιά, ἐνῶ 15 παιδιά — ποσοστὸ 21% — δὲν ἦταν σίγουροι γιὰ τὸ ἂν ὅλοι οἱ συμμαθητές τους πιστεύουν στὸ Θεό. 10 παιδιά — ποσοστὸ 14% — σαφῶς ἀνέφεραν ὅτι μόνο μερικοὶ συμμαθητές τους πιστεύουν. Ἀπὸ τῆς ἀπαντήσεως τῶν παιδιῶν φαίνεται ὅτι συζητήσεις θρησκευτικοῦ περιεχομένου στὸ σχολεῖο δὲν εἶναι πολὺ σπάνιες, ἂν καὶ δὲ συνηθίζουν τὰ παιδιά νὰ συζητοῦν τέτοιου εἴδους θέματα, ὅπως ἀπλᾶ ἀναφέρει ἕνας μαθητῆς τῆς Α' Γυμνασίου: «δὲ μιλάμε γιὰ τὸ Θεὸ στὰ διαλείμματα ἢ στὶς διάφορες συζητήσεις μας».

Τὸ πόσο ὅμως ἐπηρεάζονται τὰ παιδιά καὶ σ' αὐτὸν τὸν τομέα ἀπὸ τῆς ἀντιλήψεως καὶ τὴν πρακτικῆ τῶν συμμαθητῶν τους ἔγινε ἀρκετὰ

σαφές ἀπὸ τῆς αὐθόρμητες ἀπαντήσεις τους. Οἱ ἐπιδράσεις που δέχονται τὰ παιδιά εἶναι δύο εἰδῶν: οἱ θετικῆς, που ἰσχυροποιοῦν τὴν πίστη τους καὶ προέρχονται ἀπὸ παιδιά που πιστεύουν συνειδητὰ καὶ οἱ ἀρνητικῆς, που προέρχονται ἀπὸ παιδιά που δὲν πιστεύουν καὶ τὰ ὁποῖα θέτουν σὲ ἀμφισβήτηση τὴν πίστη τῶν συμμαθητῶν τους. Οἱ ἀντιδράσεις τῶν παιδιῶν ἀπέναντι καὶ στὶς δυὸ μορφῆς ἐπιδράσεων που δέχονται ποικίλουν. Υπάρχουν παιδιά που νιώθουν ὅτι ἐπηρεάζονται θετικὰ ἀπὸ τὴν πίστη τῶν συμμαθητῶν τους, ὅπως ἕνας μαθητῆς τῆς Γ' Γυμνασίου, που ὁμολογεῖ ὅτι «Μερικοὶ πιστεύουν καὶ με ἔχουν ἐπηρεάσει ἀρκετὰ» κι ἕνας ἄλλος τῆς Β' Γυμνασίου, που ἀναφέρει ὅτι «Πιστεύουν στὸ Θεό, ἐπομένως καὶ οἱ ἐπιρροές που δέχομαι ἀπ' αὐτοὺς εἶναι θετικῆς». Φαίνεται μάλιστα ὅτι κάποιες φορὲς οἱ συμμαθητές τους τους συμβουλεύουν κιόλας, ὅπως εἰλικρινὰ ὁμολογεῖ ἕνας μαθητῆς τῆς Β' Γυμνασίου: «Ναί, καὶ μοῦ λένε νὰ πηγαίνω στὴν ἐκκλησία». Υπάρχουν ἄλλοι μαθητές που σκέπτονται πολὺ πρὶν δεχθοῦν κάτι που ἀκοῦνε στὶς συζητήσεις μεταξύ τους, ἐνῶ δὲ λείπουν κι αὐτοὶ που ἀρνοῦνται οποιαδήποτε ἐπιρροή ἀπὸ τοὺς συμμαθητές τους, εἴτε θετικῆ — ὅπως ἕνας μαθητῆς τῆς Α' Λυκείου που ἀναφέρει: «Πιστεύουν ἀλλὰ δὲ με ἐπηρεάζουν με αὐτὰ που λένε σχετικὰ με τὸ Χριστιανισμὸ» — εἴτε ἀρνητικῆ — ὅπως ἕνας μαθητῆς τῆς Α' Γυμνασίου που θαρρετὰ δηλώνει: «Μερικοὶ πιστεύουν, μερικοὶ ὄχι' ἀλλὰ καὶ πάλι ἐγώ, ὅσο νὰ με ἐπηρεάσουν δὲ φεύγω ἀπὸ τὸ δρόμο τοῦ Χριστοῦ». Υπάρχουν βέβαια κι αὐτοὶ που ἀμφιταλαντεύονται, ὅπως ἕνας μαθητῆς τῆς Β' Λυκείου που ὁμολογεῖ ὅτι: «Δὲν πιστεύουν οἱ πὶο πολλοὶ καὶ ἐκεῖ που πάω νὰ παρασυρθῶ, προσπαθῶ νὰ ἔρθω στὰ καλά μου» κι ἐκεῖνοι που, ἐνῶ παλιὰ δέχονταν ἀρνητικῆς ἐπιδράσεις ἀπὸ τοὺς συμμαθητές τους, μεγαλώνοντας καὶ βλέποντας τὰ πράγματα πὶο κριτικὰ τηροῦν τώρα ἄλλη στάση, ὅπως ἕνας μαθητῆς τῆς Α' Λυκείου που ἀναφέρει: «Μᾶλλον μερικοὶ ἀπὸ αὐτοὺς δὲν πιστεύουν καὶ πρὶν ἀπὸ ἕνα χρόνο με ἐπηρεάζαν. Ὁχι πιά».

(Συνεχίζεται)

*Κυκλοφορεῖ σὲ δ' ἐκδοση ἀπὸ τὴν Ἀπ. Διακονία
Ἀρχιμ. Συμεὼν Π. Κούτσα
Ἡ ΝΗΣΤΕΙΑ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ
Γιατί, πῶς καὶ πότε νηστεύουμε.*

ΕΜΦΑΝΙΣΙ ΚΑΙ ΚΑΘΙΕΡΩΣΙ ΤΟΥ ΟΡΟΥ «ΙΕΡΟΚΗΡΥΞ»

Του κ. Γεωργίου Ε. Μποροβίλου, ύποψ. Δρος Θ.

Ὁ τόσο διαδεδομένος καὶ καθιερωμένος στὴν ἐποχὴ μας ὄρος «ιεροκήρυξ», ὁ ὁποῖος σημαίνει τὸν κήρυκα τοῦ θεοῦ καὶ ἱεροῦ λόγου τοῦ Εὐαγγελίου, δὲν πρέπει νὰ εἶναι τόσο παλαιὸς ὅσο καὶ ἡ συγκεκριμένη λειτουργικὴ πράξι, τὸ κήρυγμα.

Οἱ Ἀπόστολοι καὶ ἰδιαίτερος ὁ Παῦλος χρησιμοποιοῦν τὸν ὄρο «κήρυξ»¹ μαζὶ μὲ αὐτὸν τοῦ ἀποστόλου. Κατὰ τοὺς χρόνους τῶν μεγάλων Πατέρων κατὰ τοὺς ὁποίους στὰ ἐκκλησιαστικὰ ἀξιώματα ἀνεβαίνουν ἄνδρες μεγάλης παιδείας, κάτοχοι τῆς ρητορικῆς, ὁ κήρυξ λαμβάνει καὶ τὴν προσωνυμία τοῦ «ρήτορος». Ὁ Γρηγόριος ὁ θεολόγος μάλιστα ὀνομάζει ἀπ' ἄμβωνος τὸν ἑαυτοῦ τοῦ ρήτορα. Στὸν «Συντακτῆριον» λόγο του λέγει ἀπευθυνόμενος πρὸς τὸ ἐκκλησίασμα τῆς ἁγίας Ἀναστασίας: «Χείρας κροτήσατε, ὀξύ βοήσατε, ἄρατε εἰς ὕψος τὸν ρήτορα ὑμῶν»².

Στοὺς ὑστεροὺς χρόνους τοῦ Βυζαντίου ἐμφανίζεται ὁ ὄρος «Διδάσκαλος τοῦ Εὐαγγελίου», ὁ ὁποῖος χαρακτηρίζει ἐπίσης τὸν κήρυκα τοῦ θεοῦ λόγου. Μάλιστα οἱ ὄροι «ρήτωρ» καὶ «διδάσκαλος» θεσμοθετοῦνται σὲ ὀφφίκια τῆς Ἐκκλησίας τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ χαρακτηρίζουν τὸν κήρυκα μέχρι τὸν ΙΗ' αἰῶνα, κατὰ τὸν ὁποῖον, ὅπως θὰ δεῖξωμε, ἐμφανίζεται μᾶλλον ὁ ὄρος «ιεροκήρυξ».

Ὁ θεσμὸς τοῦ ἱεροκήρυκος

Κατὰ τὴ διάρκειά τοῦ ΙΗ' αἰ., ὅπως δέχονται οἱ ἱστορικοὶ τῆς περιόδου³, τὸ κήρυγμα γνωρίζει περίοδο ἀκμῆς. Τὸ περιεχόμενό του ἐξελισσεται καὶ ὁ ἀριθμὸς τῶν κηρύκων αὐξάνεται σημαντικά. Ὁ Μ. Γεδεῶν σημειώνει «ὅτι σχεδὸν εἰς κάθε ἐνορίαν τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἐκήρυττον»⁴ καὶ ὁ Α. Βακαλόπουλος ὀμιλεῖ περὶ τῆς παρουσίας ἱεροκήρυκων μέχρι τὶς παραδουνάβιες χώρες⁵. Δὲν πρέπει λοιπὸν νὰ εἶναι ἄσχετο μᾶς τέτοιας ἀκμῆς καὶ ἡ ἐμφάνισι ἐνὸς ὄρου, τοῦ «ιεροκήρυκος», ὁ ὁποῖος ἐπαναπροσδιορίζει τὸ περιεχόμενο καὶ τὴν οὐσία παλαιῶν ὀφφικίων τὰ ὁποῖα λόγῳ φθορᾶς δὲν ἐξέφραζαν πλέον τὸν θεσμό. Ἰεροκήρυξ εἶναι ὁ ἱερωμένος ὀφφικιοῦχος τῆς Ἐκκλησίας, ὁ ἐπιφορτισμένος μὲ τὴ διακονία τῆς ἀπ' ἄμβωνος διδασκαλίας. Τὸν «ιεροκήρυκα», ὅπως εἶναι ἐμφανές, ὀφείλει νὰ τὸν ξεχωρίση κανεὶς ἀπὸ τὸν «κήρυκα», ὁ ὁποῖος μπορεῖ νὰ εἶναι κληρικὸς ἢ λαϊκὸς καὶ ὁ ὁποῖος μὲ τὴν ἄδεια τοῦ κατὰ τόπον ἐπισκόπου κηρύττει.

Ὁ θεσμὸς τοῦ ἱεροκήρυκος, ὡς περιεχόμενο, δὲν εἶναι κάτι τὸ νέο στὸν ἐκκλησιαστικὸ ὀργανισμό. Εἶναι ἓνας νέος ὄρος καὶ ἴσως ἢ τελειότερα καὶ ὠραιότερα ἔκφρασι γιὰ τὸ χαρακτηρισμὸ τοῦ διακόνου τοῦ κηρύγματος.

Τὰ παλαιὰ ὀφφίκια. Ἡ προέλευσι τοῦ ὄρου

Τὸ ὀφφίκιον τοῦ ἱεροκήρυκος πρέπει νὰ δεχθῶμε ὅτι ἀποτελεῖ συνέχεια, ἐξέλιξι καὶ συγκεκριμενοποίησι ὡς πρὸς τὸ κηρυκτικὸν ἔργον ἀρχαιτέρων ὀφφικίων, τὰ ὁποῖα ἀνευρίσκονται καταγεγραμμένα σὲ παλαιὰ «Συνταγμάτια»⁶ τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας (=Μ.Ε.). Συγκεκριμένως πρόκειται περὶ τῶν ὀφφικίων τοῦ «Διδασκάλου τοῦ Ψαλτήρος», καὶ τοῦ «Ρήτορος» κατὰ πρῶτον λόγον καὶ τοῦ «Χαρτοφύλακος» καὶ «Λογοθέτου» κατὰ δεῦτερον.

Ὁ καθηγητὴς Π. Χρήστου περὶ τῶν «Διδασκάλων» καὶ τοῦ «Ρήτορος» σημειώνει ὅτι ἦσαν οἱ διδάσκαλοι τῆς πατριαρχικῆς σχολῆς στὶς τέσσερις κύριες ἔδρες⁷, χωρὶς νὰ κάνει λόγο ἐὰν αὐτοὶ ἐκήρυτταν καὶ στοὺς ναοὺς. Διαβάζοντας ὁμως τὸ ὑπόμνημα τοῦ Χρυσάνθου, δὲν μᾶς μένει ἀμφιβολία ὅτι αὐτοὶ ἦσαν συγχρόνως καὶ οἱ τακτικοὶ κήρυκες τῆς Μ.Ε. Γράφει συγκεκριμένως ὁ Χρυσάνθος: «Περὶ τοῦ Διδασκάλου τοῦ Εὐαγγελίου, τοῦ Ἀποστόλου καὶ τοῦ Ψαλτήρος: Ταῦτα τὰ ὀφφίκια εἶναι φανερὰ ἀπ' αὐτὴν τὴν ὀνομασίαν αὐτῶν, διατὶ ὁ μὲν ἠρμήνευε τὸ ἱερὸν Εὐαγγέλιον, ἔχοντας καὶ τὴν φροντίδα τῶν Πατριαρχικῶν σχολῶν, ὁ δὲ τὸν Ἀπόστολον, ὁ δὲ τὸ Ψαλτήριον. Ἠρμήνευον δὲ ταῦτα ἴσως καὶ εἰς διατεταγμένας καθέδρας σχολείων, ἀλλ' ὁμως τὸ ἐπάγγελμα αὐτῶν ἦτον νὰ τὰ ἐξηγῶσιν ἐπ' ἐκκλησίας... δι' ἀρχιερατικῆς ἐκδόσεως... Ὅθεν περὶ τούτου τοῦ διδασκάλου τοῦ Εὐαγγελίου λέγουσι τὰ τακτικά, ὅτι ὁ διδάσκαλος τοῦ Εὐαγγελίου ἐρμηνεύει τὸ Εὐαγγέλιον ὅταν λειτουργῇ ὁ Ἀρχιερεὺς, εἰ δὲ δυνατόν ἐστὶν ὁμοίως καὶ τὸ Ψαλτήριον. Διατὶ πολλάκις συνέβαινε νὰ εἶναι ἓνας καὶ ὁ αὐτὸς διδάσκαλος καὶ τοῦ ἱεροῦ Εὐαγγελίου καὶ τοῦ Ψαλτήριου»⁸.

Καὶ συνεχίζει: «Εἴρηται ὅτι ἠρμήνευον ἐπ' ἐκκλησίας τὰς γραφὰς δι' ἀρχιερατικῆς ἐκδόσεως, ἐπειδὴ καὶ καθὼς λέγει ὁ Βαλσαμῶν εἰς τὴν ἐρμηνείαν τοῦ ιθ' κανόνος τῆς ἔκτης Οἰκουμενικῆς Συνόδου, τὸ διδάσκειν τὸν λαὸν μόνοις ἐνεδόθη τοῖς Ἐπισκόποις καὶ οἱ Διδάσκαλοι τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας δικαίῳ τοῦ πατριάρχου διδάσκουσι»⁹.

» Αντιθέτως πρέπει να νοήσουμε, περί του «Διδασκάλου» ή «Οικουμενικού Διδασκάλου», ο οποίος δεν πρέπει να ήτο κήρυξ και έρμηνευτής του θείου λόγου, αλλά μάλλον γραμματικὸς διδάσκαλος.

» Έξω ἀπὸ τοὺς τρεῖς διδασκάλους καὶ ὁ ἄπλὸς καὶ κατ' ἐξοχὴν λεγόμενος Διδάσκαλος καὶ προσέτι Οἰκουμενικὸς Διδάσκαλος, τὸ ὁποῖον δὲν ἦτο Ἐκκλησιαστικὸν ἀλλὰ Βασιλικὸν Ὀφφίκιον»¹⁰.

Ὡς πρὸς τὸν Ρήτορα, ὁ Χρῦσανθος ἀναφέρει:

«Περὶ τοῦ Ρήτορος τοῦ καὶ Διδασκάλου. Ρήτωρ καὶ Μαῖστωρ τῶν Ρητόρων λεγόμενος καὶ οὗτος Ἐκκλησιαστικὸς Διδάσκαλος... Ρήτωρ εἰς τὸ ἐρμηνεύειν τὰς Γραφάς»¹¹.

Ἐπίσης ὡς κήρυκες ὀφείλομε νὰ θεωρήσουμε τὸ «Χαρτοφύλακα» ὁ ὁποῖος, σύμφωνα μὲ τὸν καθηγητὴ Π. Μπούμη, «ὡς ἀντιπρόσωπος τοῦ πατριάρχου κηρύττει τὸ λόγο τοῦ Θεοῦ καὶ κατηχεῖ τὸ λαὸ ἄνευ εἰδικῆς ἐπισκοπικῆς ἀδείας»¹² καὶ τὸ «Λογοθέτη» ὁ ὁποῖος κατὰ τὸν Χρῦσανθο εἶναι «ὁ ποιῶν λόγους κατηχητικούς»¹³.

Μάλλον ὅμως ἀπὸ τὰ ὀφφίκια τῶν «Διδασκάλων» τοῦ Εὐαγγελίου, Ἀποστόλου καὶ Ψαλτήρος πρέπει νὰ σχηματίσθηκε καὶ νὰ διαμορφώθηκε τὸ ὀφφίκιο τοῦ ἱεροκήρυκος καὶ νὰ ἔλαβε μιὰ θέσι, αὐτόνομο πλέον, στὴν ἱεραρχία τῶν ἀξιωμάτων καὶ λειτουργημάτων τῆς Μ.Ε.

Οἱ ἱεροκήρυκες κατὰ τὸν ΙΗ' αἰ. χρησιμοποιοῦν εὐρέως τὸν τίτλο τοῦ «Ρήτορος». Στὸ σημεῖο αὐτὸ θὰ πρέπει νὰ δεχθοῦμε μιὰ διπλὴ χρῆσι τοῦ ὄρου ἐφ' ὅσον τὸ ὀφφίκιον τοῦ «Ρήτορος» καὶ «Μεγάλου Ρήτορος» ἤδη ἀπὸ τὸν ΙΣΤ' αἰ. δίδεται καὶ σὲ κοσμικοὺς, οἱ ὁποῖοι προσέφεραν ὑπηρεσίες στὸ Πατριαρχεῖο ἢ διεκρίνοντο ἐπὶ παιδείᾳ¹⁴. Ὁ Γεδεὼν μᾶς παραθέτει μάλιστα κατάλογο ἀπὸ τὶς ἀρχὲς τοῦ ΙΣΤ' αἰ. μέχρι τὸ 1727 μὲ ὀνόματα εἴκοσι Μεγάλων Ρητόρων λαϊκῶν. Τὸν κατάλογο συμπληρώνει ὁ μητροπολίτης Ἡλιουπόλεως Γεννάδιος στὴ μελέτη του περὶ «Τοῦ ὀφφικίου τοῦ Μ. Ρήτορος»¹⁵.

Φαίνεται λοιπὸν ὅτι κατὰ τὴ διάρκεια τῆς Τουρκοκρατίας ὀφφίκια, τὰ ὁποῖα ἀπενέμοντο κατὰ τὸ παρελθὸν σὲ ἱερωμένους καὶ ἀποτελοῦσαν ἐκκλησιαστικὰ καὶ λειτουργικὰ διακονήματα, ἐδόθησαν σὲ κοσμικοὺς. «Ἀποτελεῖ δὲ καὶ τοῦτο φαινόμενον τῶν δυσκόλων συνθηκῶν, ὑπὸ τὰς ὁποίας ἔξει καὶ ἡ Ἐκκλησία καὶ ὅτι ὑπὸ τὴν πίεσιν τῶν γεγονότων ἠναγκάζετο νὰ παρεκκλίνη εἰς ὠρισμένας περιπτώσεις, ὡς πρὸς τὴν τήρησιν τῶν ἐκκλησιαστικῶν κανονισμῶν τῶν ἀπ' αἰῶνων θεσπισμέ-

νων»¹⁶, σημειώνει ἡ Καθηγ. κ. Ἐλένη Κούκου.

Ἐπίσης ὁ καταγραφόμενος ὡς ἱεροκήρυξ τῆς Μ.Ε. Γεώργιος Μαϊώτας, κατὰ τὴν πρώτη δεκαετία τοῦ ΙΗ' αἰ. χρησιμοποιοεῖ τὸν τίτλο τοῦ «Διδασκάλου τοῦ ἱεροῦ Εὐαγγελίου»¹⁷, δεῖγμα ὅτι ἓνα καὶ τὸ αὐτὸ ἦταν τὸ περιεχόμενον τῆς διακονίας του, τὸ κήρυγμα.

Ἀπὸ τὴ στιγμή ὅμως κατὰ τὴν ὁποία τὸ κήρυγμα λαμβάνει πρωτεύουσα θέσι στὴ δραστηριότητα τῆς Μ.Ε. καὶ οἱ κήρυκες ἔχουν ἀυξηθῆ καὶ ἀσκοῦν μὲ ζήλο καὶ συνέπεια τὸ διακονημά τους, προκύπτει ἡ ἀνάγκη ἐνὸς νέου ὄρου, ὁ ὁποῖος θὰ μπορεῖ μὲ σαφήνεια νὰ ἐκφράζη τὸ λειτουργημα τοῦ κήρυκος τῶν ἱερῶν ἢ τὸν λόγῳ λειτουργικῆς πράξεως κήρυκα, ἐφ' ὅσον οἱ παλαιοὶ δὲν μποροῦν. Καὶ αὐτὸς εἶναι ὁ ὄρος «ἱεροκήρυξ». Ὁ ὄρος αὐτὸς δὲν δημιουργεῖ ἓνα νέο ὀφφίκιο κατ' ἀρχάς, ἀλλὰ ἐπαναπροσδιορίζει μὲ ἀκρίβεια αὐτὸν ὁ ὁποῖος ἀσκεῖ τὴν κηρυκτικὴ διακονία καὶ δὲν μπορεῖ νὰ προσδιορισθῆ μέσα ἀπὸ τοὺς παρεφθαρμένους πλέον ὄρους «Ρήτωρ» καὶ «Διδάσκαλος».

(Συνεχίζεται)

1. Α' Τιμ. 2,7. Β' Τιμ. 1,11.

2. Π. Χρήστου, Ἐκκλησιαστικὴ Γραμματολογία, Τόμ. Α' Θεσ/νίκη 1989, σελ. 202.

3. Ἀ. Βακαλόπουλου, Ἱστορία τοῦ Νέου Ἑλληνικοῦ, Τόμ. Δ' Θεσ/νίκη 1973, σελ. 302.

4. Μ. Γεδεὼν, Τὸ κήρυγμα τοῦ Θεοῦ λόγου ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ τῶν κάτω χρόνων, ἐφημ. «Ἐκκλησιαστικὴ Ἀλήθεια» Η' (1887/88), σελ. 202.

5. Ἀ. Βακαλόπουλου, ἐνθ' ἄν., σελ. 249.

6. Βλέπε, Χρυσάνθου τοῦ Μακαριωτάτου Πατριάρχου Ἱεροσολύμων, Συνταγματίον. Περὶ τῶν Ὀφφικίων τῆς Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας, Τεργόβυστου 1715.

7. Π. Κ. Χρήστου, Ἑλληνικὴ Πατρολογία, Τόμ. α', Θεσσαλονίκη 1976, σελ. 76.

8. Χρυσάνθου, ἐνθ' ἄν., σελ. λβ', λγ'.

9. Ἐνθ' ἀνωτέρω, σελ. λγ'.

10. Ἐνθ' ἀνωτέρω, σελ. λγ'.

11. Ἐνθ' ἀνωτέρω, σελ. λγ'.

12. Π. Ι. Μπούμη, Χαρτοφύλαξ, Θ.Η.Ε. τόμ. 12ος, 103.

13. Χρυσάνθου, ἐνθ' ἀνωτέρω, σελ. κ'.

14. Μ. Γεδεὼν, Χρονικὰ τοῦ Πατριαρχικοῦ Οἴκου καὶ τοῦ Ναοῦ, Κωνσταντινουπόλις 1844, σελ. 191-198.

15. Γενναδίου Ἡλιουπόλεως, Τὸ ὀφφίκιον τοῦ Μ. Ρήτορος ἐν τῷ Οἰκουμενικῷ Πατριαρχεῖῳ, Ὁρθοδοξία 19(1944), 173-179.

16. Ἐλένης Κούκου, Διαμόρφωσις τῆς Ἑλληνικῆς Κοινωνίας κατὰ τὴν Τουρκοκρατίαν, Ἀθῆναι 1971, σελ. 67.

17. Γ. Μαϊώτας, Διδασκάλου τοῦ ἱεροῦ Εὐαγγελίου, Λόγος εἰς τὸ σωτήριον Πάθος..., Ρίμνυκον 1706.

ΕΠΙΚΑΙΡΑ

Παιδί μου, συγγνώμη...

Με τὸ στόμα καὶ τὰ μάτια ὀρθάνοιχτα, μὲ τὸ βλέμμα στηλωμένο στὴ μαγικὴ συσκευή. Πρόσωπα, διαφορετικοὶ χαρακτήρες μέσα στὸ δωμάτιό μας, χρώματα, λέξεις καὶ μουσικὲς, φαντασία, ἱστορίες γιὰ γέλια καὶ γιὰ κλάματα καὶ πολλὰ πολλὰ παιχνίδια ἐπιτραπέζια — πού πολλές φορές δὲν ἔχουμε ξαναδεῖ— καὶ κοῦκλες καὶ τρενάκια, καὶ αὐτοκίνητα καὶ σοκολάτες μὲ αὐτοκόλλητο καὶ τσίχλες μὲ ἀρωματικὴ γεύση καὶ ἀρκοῦδοι καί, καί...

Ἐνα παιδί πού δὲν μετράει τ' ἄστρα ἀλλὰ τὰ ἐπεισόδια σ' αὐτὸ τὸ σίριαλ, πού ξέρει τοὺς κανόνες τῶν τηλεπαιχνιδιῶν καὶ τὰ διαφημιστικὰ σλόγκαν ἀπ' ἔξω καὶ ἀνακατωτά. Ἐνα παιδί θεατῆς καὶ καταναλωτῆς ἢ πιὸ σωστὰ — ὅπως ἐπισημαίνει ὁ ψυχίατρος Μανώλης Μυλωνάκης— «ὁ καλύτερος ἐκπρόσωπος μᾶς διαφημιστικῆς ἐταιρείας στὸν κοινωνικὸ μικρόκοσμο, στὴν οἰκογένεια δηλαδή».

Τὰ στοιχεῖα τηλεθέας καὶ ἡ ἐπεξεργασία τους δείχνουν πλέον καθαρὰ ὅτι τὰ παιδιά δὲν παρακολουθοῦν μόνο τὴ ζωὴ τῶν παιδικῶν προγραμμάτων, ἀλλὰ ἡ τηλεόραση τοὺς ἐκλύει ιδιαίτερα τὶς ἀπογευματινὲς καὶ πρῶτες βραδυνὲς ὥρες.

Καὶ ὅταν λέμε γιὰ παιδιά, μιλάμε γιὰ ἡλικίες ἀπὸ 6 ἕως 14 χρονῶν...

Ἐ!...

Σήμερα στὴν Ἑλλάδα, ἄνδρες καὶ γυναῖκες ἀπνιστὲς εἶναι πολὺ περισσότεροι —κατ' ἀναλογία— ἀπὸ κάθε ἄλλη εὐρωπαϊκὴ χώρα.

Ἡ συντριπτικὴ πλειοψηφία ἀπ' αὐτοὺς, ἔχουν... «ἐπίγνωση» καὶ ὁμολογοῦν, ὅταν προκληθοῦν, ὅτι τὸ τοιγάρο κάνει κακὸ στοὺς ἴδιους καὶ στοὺς συνανθρώπους, πού παθητικὰ τὸ ἀναπνέουν γύρω τους...

—Αὐτά. Τίποτ' ἄλλο... Ἐ, ἂς μὴ τὰ θέλουμε ὅλα δικὰ μας!!!

Καὶ πού εἶσαι ἀκόμα!...

Τριάντα νεαροὶ Ἀλβανοὶ ἱδρυσαν τὴν «Ὁμάδα Νέων Ἀνθρώπων πού καταπιέζονται ἀπὸ τὶς οἰκογένειές τους» σὲ μιὰ ἐκδήλωση ἀμφισβήτησης πού πρὶν ἀπὸ μερικὰ χρόνια θὰ ἦταν ἀδιανόητη σὲ μιὰ χώρα σὰν τὴν Ἀλβανία. Οἱ ἱδρυτὲς τῆς ὁμάδος, ἡλικίας 15 ὡς 20 χρονῶν ἀποτίουν φόρο τιμῆς στὰ ἰδανικά πού εἶχαν οἱ νέοι τῆς Δύσης τὴ δεκαετία τοῦ '60 καὶ βεβαιώνουν ὅτι παρόλο πού ἡ κοινωνία τους ἔχει γίνει πιὸ ἀνοιχτὴ μετὰ τὴν πτώση τοῦ κομμουνισμοῦ, τὸ

χάσμα τῶν γενεῶν εἶναι πάντα εὐρύτατο. Χρειάζονται σχόλια;

Διὰ χειρὸς Φωτίου Κόντογλου!

«Ἐὐλογημένος ὁ ἄνθρωπος πού μπορεῖ, τώρα τὸ καλοκαίρι, νὰ ξεμακρύνει γιὰ λίγο ἀπὸ τὴν ταραχὴ τῆς πολιτείας. Ἄν τοῦ ἀρέσει ἡ θάλασσα, ἂς πάει σὲ κανένα νησί, πού δὲν εἶναι ἀκόμα χαλασμένοι οἱ νησιῶτες, ἢ σὲ κανένα ψαροδοχόρι. Νὰ μὴν κουβαλήσει ὅμως μαζί του τὴν πολιτεία, ὅπως κάνουνε πολλοί, πού ἀπὸ τὴ μιὰ θέλουνε νὰ ἀφήσουνε τὴν ταραχὴ πίσω τους, καὶ ἀπὸ τὴν ἄλλη κουβαλᾶνε μαζί τους ὅλα τὰ περίπλοκα καὶ κουραστικὰ καθέκαστα τῆς πολιτείας. Πάρε μαζί σου ὅσο λιγώτερο πρᾶγματα μπορεῖς. Γιατί, τὸ πιὸ μεγάλο κέρδος πού θὰ ἔχεις πηγαίνοντας σ' ἓνα τέτοιο μέρος, θὰ 'ναι ἡ φχαρίστηση πού νοιώθει ὁ ἄνθρωπος σὰν τοῦ λείψουνε πολλὰ πρᾶγματα, πού τὰ 'χει στὴν πολιτεία τόσο εὐκόλα, καὶ πού ἐκείπερα θὰ τοῦ φαίνεται σὰν κάποια μεγάλη ἀπόλαυση καὶ χαρὰ τὸ πιὸ παραμικρὸ πρᾶγμα. Δυστυχισμένοι οἱ ἄνθρωποι πού δὲν τοὺς λείπει τίποτα, καὶ δὲν ἔχουνε τὴν ἐλπίδα νὰ λαχταρήσουνε κάποιο πρᾶγμα, εἴτε φαγητὸ εἶναι, εἴτε ξεκούρασμα, εἴτε ὀμιλία, εἴτε ζεστασιά, εἴτε δροσιά. Καλότυχοι ἀληθινὰ ὅσοι δὲν τὰ ἔχουνε ὅλα εὐκόλα, καὶ γιὰ τοῦτο γίνονται γιὰ δαύτους ὁλοένα νέα καὶ δροσερὰ ὅλα τὰ πρᾶγματα» (Φώτης Κόντογλου).

—Γῆ καλεῖ Οὐρανό! —ἀσφαλῶς ἐλήφθη!...

Ἐνώνει τὴ γῆ μὲ τὸν Οὐρανό. Ἡ προσευχὴ ἀποτελεῖ τὸν κώδικα ἐπικοινωνίας τοῦ πλάσματος μὲ τὸ Δημιουργό. Ὅλες, βέβαια, τὶς ὥρες —συμβουλευοῦν οἱ Πατέρες— πρέπει νὰ ἐπικοινωνοῦμε μὲ τὸ Θεό, συχνότερα μάλιστα ἀπ' ὅσο ἀναπνέουμε! Οἱ κατεξοχῆν ὅμως ὥρες προσευχῆς, εἶναι οἱ νυκτερινές.

Ὁ Θεὸς γνωρίζεται καὶ ἔλκεται στὶς νύχτες, σημειώνει ὁ ὀσιολογιώτατος Ἀρχιεραματοεὺς τῆς Ἰ. Ἐπιστοσίας τοῦ Ἁγίου Ὁρους π. Μωϋσῆς.

Τὸ μεσονύχτι μιλά ὁ Θεός. Νὰ μάθουμε τὰ λόγια τοῦ Θεοῦ. Ὁ Θεὸς εἶναι ὅ,τι τὸ πιὸ εὐαίσθητο μπορούμε νὰ φαντασθοῦμε. Εἶναι τόσο ὑπάκουος, τόσο κοντὰ μας. Ἐνῶ ἐμεῖς τὸν ἔχουμε ψυχρὸ, σκληρὸ, πέρα ἀπὸ τὰ σύννεφα...

Μόνον ὁ ἥρεμος ἄνθρωπος μπορεῖ νὰ κοιμᾶται ὅποτε καὶ ὅσο θέλει.

Νὰ βροῦμε τρόπους καὶ σχέδια πού θὰ μᾶς βοηθήσουν. Μὲ νοῦ ἀχρωμάτιστο, ἄδειο, ἄλαλο, δίχως καλοὺς λογισμοὺς καὶ κυρίως δίχως αὐτοὺς γιὰ νὰ

σταθείς στην προσευχή. Να μάς δίνει ο Θεός εύφροσύνη. Με την ταπεινώση να τὰ ὑπομένουμε ὅλα...

Μπορεῖ ν' ἀγαπάμε τὸν ἑαυτό μας καὶ νὰ νομίζουμε πὼς μαρτυροῦμε γιὰ τὸν Θεό. Ἡ ἀγρυπνία εἶναι σγάρα πὺν ψηνόμαστε γιὰ νὰ καθαρισθοῦμε, νὰ φωτισθοῦμε καὶ ν' ἀγιασθοῦμε.

Πὼς νὰ διαφωνήσουμε;

Διαβάσαμε σὲ ἐγκυρη ἀθηναϊκὴ ἐφημερίδα τὴν ἀκόλουθη ἐπιστολὴ καὶ τὴν ἀναδημοσιεύουμε, θεωρώντας τὴν πολὺ εὐστοχῆ: «Σὰν νὰ μὴν ἔφτανε τὸ μειωμένο ἐνδιαφέρον τοῦ λαοῦ μας πρὸς τὸ βιβλίο, σὰν νὰ μὴν ἀκοῦσε τὸ χαμηλὸ ποσοστὸ τῆς φιλαναγνωσίας τῶν Ἑλλήνων, ἐρχεται τώρα καὶ ἡ χαριστικὴ βολὴ κατὰ τοῦ βιβλίου: αὐξάνεται ὁ γνωστὸς ΦΠΑ ἀπὸ 4% σὸ 18% σὲ ὅλους τοὺς κύκλους παραγωγῆς τοῦ βιβλίου (ὅταν δὲν ἀνατίθεται «πακέτο» σὸ ἴδιο τυπογραφεῖο). Ἔτσι, τὸ τελευταῖο γίνεται πὰ εἶδος πολυτελείας, ἀπρόσιτο καὶ στόν... πομπὸ καὶ στόν δέκτη... Μιλᾶμε ὕστερα γιὰ πνευματικὴ καὶ πολιτιστικὴ ἀναγέννηση τῆς πατρίδας. Γιὰ ἐπιστημονικὴ ἔρευνα καὶ σὸ χῶρο τῆς ἐθνικῆς μας μνήμης, γιὰ ἀνάγκη ἐξοικείωσης τῶν Ἑλλήνων μὲ τὸν πολιτισμὸ τῆς λογοτεχνίας μας... Τὸ βιβλίο ἔπρεπε νὰ παραμείνει φτωχὸ στὴν Ἑλλάδα, ἔξω ἀπὸ φορολογίες, ὡς προῖον (καὶ καλλιεργητῆς) πολιτισμοῦ. Νὰ περνᾶει καὶ σὲ κάποιες σπιτικῆς βιβλιοθήκες — ὅσες ὑπάρχουν —, νὰ προωθεῖ τὴν ἔρευνα τῆς ἐπιστήμης, νὰ ἀξιοποιεῖ, τέλος, καὶ τὸ πνεῦμα τῆς νεολαίας. Μιὰ ἐπιδίωξη ἀπὸ τὰ χρόνια ἀκόμη τῆς Τουρκοκρατίας, καθὼς διαβάζουμε σὲ περικοπὴ τοῦ Ζαγοριανοῦπραματευτῆ (καὶ διαφωτιστῆ) Ἰωάννη Προΐγκου: «Τὰ βιβλία ὅλα, χάριν μαθημάτων ἐγίναν πρὸς προκοπὴν τῶν νέων νὰ καταγίνονται στὰ γράμματα, καὶ μὲ αὐτὰ μανθάνουσιν κάθε ἐπιστήμην καὶ χρειάν, ὅπου παιδεύόμενοι μὲ τὴν σπουδὴν λαμπρύνονται στόν νοῦν καὶ ἐπίσημοι γίνονται...».

Ἑκατομύρια Ἕλληνες «προσβεντῆς»

Πὼς νὰ μὴν τὸ ἀναφέρουμε! Τὸ κάνουμε μὲ χαρὰ καὶ περηφάνεια, τιμώντας ἔτσι ὅλους ἐκείνους τοὺς μετανάστες Ἕλληνες, πὺν στὰ τέσσερα σημεῖα τοῦ ὀρίζοντα τίμησαν καὶ τιμοῦν τὸ ὄνομα τῆς πατρίδας. Ὁ λόγος γιὰ τὸν πρῶτο μετανάστη, στὴν Αὐστραλία!

Ἄν καὶ οἱ πρῶτοι Ἕλληνες πάτησαν τὸ πόδι τους στὴν Αὐστραλία στὰ τέλη τοῦ 1820 — στὴν πολιτεία τῆς Νότιας Αὐστραλίας — ὁ πρῶτος Ἕλληνας — τοῦ ὁποῖου διασώζονται τὰ στοιχεῖα — ἔφθασε ἀρετὰ χρόνια ἀργότερα καὶ συγκεκριμένα τὸ 1842. Ἦταν ὁ Γιώργος Τραμουντάνας, πὺν γεννήθηκε στὴν Ἀθήνα τὸ 1822 καὶ μόλις σὲ ἡλικία 20 χρόνων, γιὰ ἀγνωστους λόγους, ἔφθασε ὀλομόναχος σὸ λιμάνι τοῦ Πόρτ Ἀντελάιντ.

Γιὰ νὰ τιμηθεῖ, λοιπόν, ὁ πρῶτος Ἕλληνας πὺν πάτησε τὸ ἔδαφος τῆς Νότιας Αὐστραλίας πρὶν ἀπὸ 150 χρόνια περίπου, ὁ Ἕλληνομὸς τῆς πολιτείας αὐτῆς διοργάνωσε πρὶν λίγο καιρὸ λαμπρῆς πανηγυρικῆς ἐκδηλώσεως.

Ἐν Ἀθῶ

Τῆ Ε' τοῦ αὐτοῦ μηνός, μνήμη τοῦ ὁσίου καὶ θεοφόρου πατρὸς ἡμῶν Ἀθανασίου τοῦ ἐν τῶ Ἀθῶ καὶ τῶν σὺν αὐτῶ ἀποκτανθέντων ἕξ μαθητῶν αὐτοῦ. Ὁ Ὅσιος ἤκμασε κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Νικηφόρου Φωκά (963). Πατριδα ἢ Τραπεζοῦντα. Ἀντιοχειανοὶ οἱ γονεῖς του, εὐσεβέστατοι.

Ὁ ὄσιος μετὰ τίς ἐγκύκλιες σπουδῆς πῆγε στὴν Κωνσταντινούπολη, ὅπου μορφώθηκε περισσότερο. Ἐπιθυμώντας ὁμῶς νὰ φτάσει στὴν τελειότητα τῆς ἀσκήσεως καὶ τῆς ἀρετῆς, ἔφυγε καὶ πῆγε σὸ δύσβατο ὄρος Κυμινά, στὴν Ἀσία, ὅπου ὑπῆρχε ξακουστὸ μοναστήρι μὲ ἡγούμενο τὸν ὄσιο Μιχαὴλ Μαλεῖνο, φημισμένο Γέροντα. Σ' αὐτὸν ὑποτάχθηκε ὁ μέχρὸ τότε Ἀβράμιος ὀνομαζόμενος. Ὁ Γέροντας τὸν ἔκειρε Μοναχό, μετονομάζοντάς τον, Ἀθανάσιο. Μέσα σὲ λίγο διάστημα, ἔφθασε σὲ ὑψηλὰ ἐπίπεδα ἀρετῆς, πρᾶγμα πὺν εἶχε σὰν ἀποτέλεσμα νὰ τιμᾶται ἀπὸ ὄλους. Μὴ ἀντέχοντας τὸν ἔλαινο τῶν ἀνθρώπων, πῆρε τὴν εὐλογία τοῦ Γέροντά του καὶ ἀνεχώρησε γιὰ τὸ Ἅγιον Ὅρος. Ἐκεῖ βροῆκε Γέροντα καὶ ὑποτάχθηκε μὲ αὐταπάρηση. Κατόπιν θείας ἀποκαλύψεως, κατευθύνθηκε σὸ ἐσωτερικὸ τοῦ Ἁγίου Ὁρους. Μὲ τὴν προτροπὴ καὶ χορηγία τοῦ Νικηφόρου Φωκά — ὁ ὁποῖος ἐξετίμα ἰδιαίτερος τὸν ὄσιο — ἔχτισε θαυμάσιο Ναὸ πρὸς τιμὴν τῆς Θεοτόκου καὶ πολλὰ κελλιὰ γύρω του. Ἀφοῦ συνέστησε πολυάνθρωπη λαύρα Μοναχῶν, τὸν κάλεσε κοντὰ Του ὁ Κύριος, γιὰ νὰ τὸν ἀμείψει. Ἡ ἐξοδὸς του ὁμῶς ἀπὸ αὐτὸν τὸν κόσμο, ἦταν ὀδυνηρή. Καθὼς βρισκόταν σὸ θόλο τοῦ Ἁγίου Βήματος μὲ ἕξι μαθητῆς του, γιὰ νὰ τὸν μετασκενάσει, ὁ θόλος ὑποχώρησε καὶ ὁ ὄσιος μὲ τοὺς μοναχοὺς καλύφθηκαν ἀπὸ τίς πέτρες καὶ τὰ χῶματα.

Πολλὰ εἶναι τὰ θαύματα τὰ ὁποῖα ἐπετέλεσε καὶ ἐπιτελεῖ. Ὁ Θεὸς τὸν εἶχε κοσμήσει μὲ τὸ προσορατικὸ χάρισμα. Ἐπίσης, μὲ θαῦμα του γιαιτρεύθηκε ἕνας λεπρὸς, σόθηκαν ἀπὸ βέβαιο πνιγμὸ ναυαγοί, κάποιος μοναχὸς πὺν ἔπασχε ἀπὸ φοβερὴ ἀσθένεια μόλις σκεπάστηκε μὲ τὸ ματωμένο σεντόνι τοῦ ὁσίου, ἰάθη παρευθῆς.

Ὁ ὄσιος Ἀθανάσιος εἶναι ὁ θεμελιωτῆς τοῦ σύγχρονου ἀθωνικοῦ Μοναχισμοῦ, ὁ ὁποῖος γνωρίζει, στὴν ἐποχὴ μας, ἡμέρες δόξης. Καὶ ἡ δόξα, βέβαια, ἀνήκει σὸ Θεό, ὁ Ὅποιος εὐλόγησε τὸν ἀθωνίτικο μοναχισμὸ μὲ νέους ἐναρέτους μοναχοὺς.

Τò ΙΒ' Συνέδριο Πατερικής Θεολογίας

πραγματοποιείται έφετος υπό την αιγίδα και με δαπάνη τής 'Αποστολικής Διακονίας, στή μεγάλη Αίθουσα Τελετών του κτιρίου της, 'Ιω. Γενναδίου 14 - 'Αθήνα, από 5 έως 7 'Ιουλίου 1993, με γενικό θέμα «**Ο 'Αγιος και ο Μάρτυρας στη Ζωή τής Εκκλησίας**». Υπεύθυνος και ψυχή του Συνεδρίου, όπως και στα προηγούμενα, είναι ο Καθηγητής τής Πατρολογίας κ. Στυλ. Παπαδόπουλος, στήν οργανωτική 'Επιτροπή συμμετέχουν ο άρχιμ. κ. Νικ. Πρωτοπαπιάς και ο Πρεσβύτερος κ. Λεων. Ψαριανός και τή Γραμματεία αποτελούν οι θεολόγοι κ.κ. 'Ιω. Χατζηουρανού, Εύάγ. Καρακοβούνης και Νικ. Βασιλειάδης.

Κατά τò πρόγραμμα, τò Συνέδριο περιλαμβάνει: Κάθε πρωί (5, 6 και 7 'Ιουλίου) 'Ορθρο και θ. Λειτουργία στο Καθολικό τής 'Ι. Μονής Πετράκη. 8.30'-8.50' καφέ και από 9 έως 1 μ.μ. και 5.30'-9 μ.μ. εργασίες, με ένα διάλειμμα στις 10.30' και ένα στις 7.30' μ.μ. 'Η κήρυξη των εργασιών θα γίνει από τόν Μακ. 'Αρχιεπίσκοπο 'Αθηνών και πάσης 'Ελλάδος κ. Σεραφεΐμ, των Συνεδριών θα προεδρεύσουν κατά σειράν οι: Σεβ. Μεσογαίας και Λαυρεωτικής κ. 'Αγαθόνικος, ως εκπρόσωπος τής 'Ι. Συνόδου, άρχιμ. κ. Π. Δακτυλίδης, Γεν. Δ/ντής τής 'Απ. Διακονίας, κ. 'Ανδ. Φυτράκης, όμ. Καθηγητής, Καθηγ. κ. Βλ. Φειδάς, Καθηγ. κ. 'Αντ. Παπαδόπουλος, Κα Σωτηρία Παπαδοπούλου, θεολόγος, Καθηγ. κ. Δημ. Τσάμης, Καθηγ. κ. Γ. Γαλίτης, άρχιμ. κ. Νικ. Πρωτοπαπιάς, Δ/τής 'Υπηρεσιών τής 'Απ. Διακονίας, Καθηγ. κ. Χρ. Κρικώνης και τὰ μέλη τής 'Οργανωτικής 'Επιτροπής.

'Ενδιαφέρουσες πτυχές του γενικού θέματος θα αναπτύξουν κατά σειράν οι: Κων. Βλάχος, 'Αν. Καθηγητής Γεώργ. Γαλίτης, Καθηγητής Γεώργ. 'Αντουράκης, 'Αν. Καθηγητής Βλ. Φειδάς, Καθηγητής Δημ. Κουτσούρης, DDA Phil. Παρισίων Δημ. Τσάμης, Καθηγητής Μιχ. Μακράκης, Καθηγητής Σπυρ. Κοντογιάννης, Λέκτωρ 'Αντ. Παπαδόπουλος, Καθηγητής Κων. Χαραλαμπίδης, 'Αν. Καθηγητής Χαρ. Σωτηρόπουλος, 'Αν Καθηγητής Δημ. Γόνης, 'Αν. Καθηγητής Χρ. Κρικώνης, Καθηγητής π. Γεώργ. Δορμπαράκης, μεταπτυχιακός π. Γεώργ. Μεταλληνός, 'Αν. Καθηγητής Θεοχ. Δετοράκης, Καθηγητής και Στυλ. Παπαδόπουλος, Καθηγητής.

Τήν Τρίτη 6 'Ιουλίου ή 'Αποστολική Διακονία δεξιώνεται τούς Συνέδρους, ενώ μετά τò πέρας των εργασιών θα έγκριθεί κείμενο με κρίσεις-προτάσεις-προοπτικές.

Αυτόκόλλητα κατά των αίρετικών,

σε μεγάλο αριθμό, τύπωσε ή 'Ι. Μητρόπολη Δημητριάδος, με δαπάνη του κ. Κ. Λούλη. Σ' αυτά αναγράφεται: «Δέν επιθυμούμε επίσκεψη αίρετικών (Μαρτύρων του 'Ιεχωβά, Πεντηκοστιανών κ.λπ.). Είμαστε 'Ορθόδοξοι χριστιανοί». Τὰ αυτόκόλλητα διανέμονται από τις ένορίες και επικολλώνται στις θύρες των σπιτιών των χριστιανών.

Σεμινάριο Ψυχολογίας για Κληρικούς,

διοργανώνει τò «'Αλσος Γραμμάτων και Τεχνών» (Λυσίου 20, Πλάκα, τηλ. 32.11.029 - FAX 32.11.030), που είναι μορφωτική και πολιτιστική εταιρεία και προσπαθεί να υπηρετήσει τήν 'Ορθοδοξία και τήν κοινωνία.

'Ανταποκρινόμενο, λοιπόν, στο αίτημα πολλών κληρικών για ψυχολογική επιμόρφωση, θα διοργανώσει κατά τò έτος 1993-94 «**Σεμινάριο Ψυχολογίας και Ψυχιατρικής για Κληρικούς**». Τὰ θέματα θα είναι προσανατολισμένα στήν ποιμαντική πράξη, ώστε να υπηρετήσουν τήν ποιμαντική τους δραστηριότητα.

'Εχουν κληθή να διδάξουν οι ψυχίατροι και παιδοψυχίατροι: π. 'Αδαμάντιος Αύγουστίδης, π. Βασίλειος Θερμός, Κων/νος 'Εμμανουηλίδης, Δημήτριος Καραγιάννης, 'Ελένη Καραγιάννη, 'Αθανάσιος Καρακινιάς, Δημήτριος Κυριαζής, 'Αλεξάνδρα Ρούσου.

Τò σεμινάριο θα διεξαχθεί από τόν 'Οκτώβριο μέχρι και τόν Μάιο, σε 30 εβδομαδιαία μαθήματα (1 δίωρο τήν εβδομάδα). 'Η ημέρα και ή ώρα θα ανακοινωθούν τόν Σεπτέμβριο. 'Ο αριθμός των συμμετεχόντων θα είναι περιορισμένος (25 άτομα) και τὰ διδάκτρα 20.000 δρχ.

'Εκδόσεις

* 'Επισκ. 'Αχελώου Εύθυμιού (Κ. Στύλιου), ΘΕΜΑΤΑ ΠΟΙΜΑΝΤΙΚΗΣ ΔΕΟΝΤΟΛΟΓΙΑΣ (σειρά Β', Ποιμαντικές Μελέτες, αριθ. 6), σχήμα 21Χ28, σσ. 120.

* Μαν. Μελινοῦ (έρωτήσεις) - π. 'Ιω. Κωστώφ (άπαντήσεις), ΠΙΣΤΗ ΚΑΙ ΛΟΓΙΚΗ (Τò τραίνο τής λογικής στις ράγες του Θεού). Διαδρομή Α' (σσ. 144), Διαδρομή Β' (σσ. 144). 'Εξαιρετικά ενδιαφέροντα θέματα, με πειστικές άπαντήσεις πάνω σε 8 ένότητες με τίτλους: Πίστη και έργα - Θεέ μου είμαι... άθεος - Θαυμαστικό! - 'Αληθώς άνέστη; Χριστός άνέστη - Σατανισμός - 'Εξωγήνιο - UFO - 'Εκκλησία, πόλεμος και ειρήνη - Μεταθανάτιες έμπειρίες. Νέοι και ώρμιοι αποκομίζουν πολλά από τήν άνάγνωση των δύο κομψότατων τομίδιων.